

Život

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • DUBEN • APRÍL • KWIECIEŃ 1984 (ČÍSLO 3II) CENA 8 ZŁ

OTVÁRAJTE DVERE,
OTVÁRAJTE VRÁTA,
LEBO TU PRICHODÍ
TÁ LÚCNA KРАSOTA.

JAR '84

ZAČO BOJUJEME, KAM SPEJEME

V dňoch 16.—18. marca rokovala vo Varšave celoštátna konferencia delegátov PZRS. Toto najdôležitejšie stranické fórum v medzijazdovom období schválilo niekoľko dokumentov dôležitých pre stranu a spoločensko-hospodársky život krajiny:

ZAČO BOJUJEME, KAM SPEJEME. Diskusia o Ideovo-programovej deklarácií PZRS sa začala na 7. plenárnom zasadení ÚV vo februári 1982. Deklarácia určuje rodokmen a ideové zásady PZRS: „Z tradícii poľského robotníckeho hnutia čerpáme ideovosť, vlastenectvo, revolučnú tvrdesť a dôslednú triednu orientáciu, odvahu pretvárať skutočnosť“. K základným zásadám strany dokument zaraďuje: dobro a všeobecný rozvoj človeka, veľkú závažnosť a význam práce, spoločenskú spravodlivosť, ľudovládu ako skutočný podiel pracujúcich na riešení otázok krajiny, závodov a prostredí, proletársky internacionálizmus, jednotu a bratskú spoluprácu socialistických štátov.

PZRS je „stranou otvorenou pre ľudi ideových, státočných, odvážnych, svedomitých v práci, obetavých v spoločenskej službe, aktívnych v boji so všetkým, čo škodi spoločenskému dobru.“

V kapitole Socialistická ľudovláda sú určené zásady, ktorými sa strana riadi a bude riadiť v organizácii spoločenského a štátneho života. Je to: robotnícko-roľnícke spojenectvo a spojenecký systém vykonávania štátnej moci, upevňovanie ústavnej úlohy zastupiteľských orgánov, rozvoj PRON ako platformy súčinnosti všetkých súčasťí a občanov v súlade so zásadami ústavy, občianska rovnosť bez ohľadu na vztah k náboženstvu, sloboda svedomia a vyznania, svetský charakter štátnych a osvetových inštitúcií, rozvoj a upevňovanie odbočového hnutia, praktická a všeobecnaná realizácia idey samosprávnosti a ďalšie.

Zárukou postavenia Poľska vo svete a základnou zásadou politiky — konštatuje sa v dokumente — je trvalé miesto v spoločenstve socialistických štátov, príslušnosť k Varšavskej zmluve, spojenectvo, priateľstvo a spolupráca so Sovietskym zväzom.

Deklarácia sa končí výzvou k robotníkom, roľníkom a inteligencii, mladym generáciám, všetkým Poľkám a Poliakom: „Od nás samých závisí vo veľkej miere, aby na prahu 21. storočia bolo Poľsko krajinou, ktorou nehrozí vojna, majúcou istotu svojej suverenity a bezpečnosť hraníc, schopnou pre samostatný a úspešný rozvoj. Aby bolo štátom socialistickej demokracie a spoločenskej spravodlivosť, schopným a zákonným...“

REZOLÚCIA O REALIZÁCIÍ UZNESENÍ 9. ZJAZDU konštatuje, že ústredný výbor pracuje v súlade s týmto uzneseniami, „pôsobí v duchu socialistickej obnovy, upevňovania socializmu v Poľsku. Strana úspešne vede realizáciu veľkých súvisiacich s procesom prekonávania krízy a tvorenia základov pre ďalší socialistický rozvoj našej vlasti“. Delegáti vyjadrili najvyššie uznanie prvemu tajomníkovi Wojciechowi-Jaruzelskému, „ktorý v mimoriadne ťažkom období, pinom konfliktov, s pocitom historickej zodpovednosti riadil práce ústredného výboru a vlády PLR“.

VÝZVA NA OBRANU MIERU poukazuje na ohrozenia v súčasnom svete a Európe: preteky v zbrojení, ktoré stupňujú USA a NATO. Socialistické spoločenstvo, svetové sily mieru a pokroku vyvíjajú úsilie pre „odvrátenie nebezpečného sledu udalostí a záchrana mieru pre súčasné a budúce pokolenia“. Poľsko bude naďalej spieť zo všetkých sôl k upevneniu mierového poriadku v Európe a svetovej bezpečnosti. PZRS poskytuje plnú podporu politike mieru, ktorú vyvíja KSSZ.

REZOLÚCIA O ULOHÁCH STRANY VO VOLBACH DO NARODNÝCH VÝBOROV konštatuje o.l., že „volby sa stanú meradiom občianskej vyspelosti, zodpovednosti a rozvahy. Budú taktiež meradiom dôveryhodnosti a účinnej činnosti našej strany, potvrdením správnosti cesty socialistickej obnovy, ktorú si načrtla na 9. mimoriadnom zjazde, línie dorozumenia, boja a reform, keďže zároveň vytvárajú nove predpoklady pre pokračovanie v tejto líni. Urobme všetko — vyzýva Rezolúcia — aby volebná kampaň prebiehala v ovzduší vysokej pracovnej, spoločenskej a politickej aktivity občanov, aby prispela k prehĺbeniu konsolidácie spoločnosti pod vedením našej strany v dosahovaní spoločensko-politickej stabilizácie a v realizácii programu socialistickej výstavby v našej krajine.“

* * *

Celoštátna konferencia delegátov PZRS sa obratila s poslaním na všetky komunistické a robotnícke strany a zaujala stanovisko vo veci materiálov k diskusii o programe PZRS a volebného poriadku týkajúceho sa voľby delegátov, orgánov a kontrolných výborov v PZRS a schválila ďalšie dokumenty. Časť z nich má vnútrostraničky charakter. Väčšina je však adresovaná všetkým občanom. Vyjadrujú predovšetkým vôle strany spolupracovať s každým, komu je drahé socialistické Poľsko.

GENERÁLNEHO TAJOMNÍKA OSN Javiera Perez de Cuellara prijal počas návštevy v Poľsku prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Rady ministrov, arm. gen. Wojciech Jaruzelski. Počas dĺhšieho rozhovoru zhodnotili terajšiu medzinárodnú situáciu. Hovorili o ohrozeniach mieru a bezpečnosti, ktoré vyplývajú z vážneho zaostrenia tejto situácie. Gen. W. Jaruzelski informoval generálneho tajomníka OSN o medzinárodnej podmienenosťi vychádzania Poľska z krízy a o rozvoji situácie v krajinie. Poukázal na pokračujúcu normalizáciu spoločenského a politického života, ako aj na socialistickú obnovu, súhlasnú s líniou IX. zjazdu strany.

Po skončení návštevy v Poľsku Javier Pérez de Cuellar odletel do Československa a neskôr do Maďarska. Navštívil taktiež iné štáty Východnej a Strednej Európy. Na snímke: Javier Perez de Cuellar.

Návštevy

POĽSKO-BULHARSKO. Na pozvanie prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Rady ministrov, arm. gen. Wojciecha Jaruzelského a najvyšších štátnych orgánov PLR bola v Poľsku v dňoch 2.—5. apríla t.r. na oficiálnej priateľskej návšteve stranicko-štátna delegácia Bulharskej ľudovej republiky pod vedením generálneho tajomníka ÚV KSB a predsedu Štátnej rady BLR Todora Živkova. V interview pre Trybunu Ludu T. Živkova o.i. povedal: „Existujú veľké možnosti rozšírenia našej spolupráce v hospodárskej oblasti. Mali by sme venovať ešte väčšiu pozornosť kooperácií a špecializácií v strojárskom a ľudnom priemysle, v elektronike, chémii, energetike a poľnohospodárstve. Myslim, že môžeme ešte lepšie využívať prednosti socialistickej hospodárskej integracie.“

Na snímke: záber z užívania bulharskej delegácie v Siedlcoch, kde počas návštevy tamjšej vysokej poľnohospodárskej a pedagogickej škole dali meno bulharského národného hrdinu Georgija Dimitrova.

POĽSKO-ANGOLA. V dňoch 9.—12.IV. t.r. bola v Poľsku na priateľskej návšteve stranicko-štátna delegácia Angolskej ľudovej republiky pod vedením predsedu Ľudového hnutia oslobodenia Angoly Strany práce a prezidenta ALR Jose Eduarda Dos Santos. Počas pobytu prerokovala s vedúcimi predstaviteľmi PLR rad otázok týkajúcich sa vzájomnej spolupráce a medzinárodných otázok, navštívila Varšavu, Osvienčim a Krakov, kde sa stretla s pracujúcimi Leninovými huty. Zároveň počas návštevy bolo podpísaných niekoľko zmlúv a uskutočnila sa výmenu ratifikačných dokumentov dohody o spolupráci medzi PLR a ALR.

V ČÍSLE:

Kongres ZES	4
Hovoria delegáti	5
Z dějin varšavských Čechů	6
Filiere mosta	8
Profily krajanov	10—11
Pytačky... na Orave	12
Večierok pre deti	13

KONSTANTIN ČERNENKO. generálny tajomník ÚV KSSZ bol na prvom zasadnutí Najvyššieho sovietu ZSSR 11. volebného obdobia, ktoré sa konalo 11.—12. apríla t.r., zvolený za predsedu Prezidia Najvyššieho sovietu. Zároveň bolo schválené zloženie vlády ZSSR a za jej predsedu bol opäťovne menovaný Nikolaj Tichonov.

V priebehu zasadania, ktoré schválilo o.i. uznesenie o školskej reforme, prehovoril K. Černenko, ktorý zdôraznil, že pred

Najvyšším sovietom 11. volebného obdobia stojí obrovské úlohy súvisiace s ďalším všeobecným rozvojom Sovietskeho zväzu. K týmto úloham patrí — podľa generálneho tajomníka ÚV KSSZ — v prvom rade zvyšovanie efektivity hospodárenia, ako aj životnej úrovne sovietskych občanov. Na medzinárodnej aréne hlavným cieľom, ku ktorému speje Sovietsky zväz, bude tak ako doteraz, obrana a upevňovanie svetového mieru. Sovietska zahraničná politika — zdôraznil K. Černenko — je zameraná na prekonanie existujúceho napäťa v medzinárodných vzťahoch.

Prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Rady ministrov, arm. gen. W. Jaruzelski a predseda Státnej rady PIER H. Jabłoński poslali K. Černenkovi pri priležitosti jeho zvolenia za predsedu Prezidia Najvyššieho sovietu ZSSR blahoprajný telegram, v ktorom sa o.i. hovorí: „Bratské zväzky priateľstva a všeobecnej spolupráce, spájajúce PIER so ZSSR, dobre slúžia našim nárom a zároveň prispievajú k upevňovaniu jednoty a zomknutosti celého spoločenstva socialistických štátov.”

OBŽALOBA. Bývalý veľvyslanec USA v Salvadore Robert White obžaloval vodec krajnej salvadorskej pravice Roberta D'Aubuissona (40 rokov), jedného z hlavných kandidátov v marcových prezidentských voľbách za zorganizovanie v roku 1980 vraždy arcibiskupa Oscara Arnulfa Romera. D'Aubuisson, ktorý má hodnosť majora v policii, je zápletenu taktiež do činnosti tzv. „brigád smrti“. Ich teroristická činnosť je namierená proti priaznivcom salvadorskej ľavice. Na snímke: D'Aubuisson.

KOZMICKÁ VÝPRAVA. Úspešne sa skončil ďalší kozmický let na palube sovietskej kozmickej lode Sojuz T-11 so sovietsko-indickou osádkou: Jurij Malýšev, Gennadij Strekalov a Rákeš Šarma. Počas letu výprava uskutočnila rad vedeckých výskumov, spojila sa s orbitálnym komplexom Salut 7 — Sojuz T-10 a po siedmich dňoch sa vrátila na zem na lodi Sojuz T-10. Na snímke: indický kozmonaut R. Šarma.

„DAR“. Fašistický režim gen. Pinocheta v Chile, ktorý všeobecne odsudzujú o.i. za nadmerné financovanie ozbrojených sil na úkor sociálnej politiky, čo výstižne zobrazujú naše snímky, má dostať od USA rakety typu Persching-1. Budú prepravené z NSR. Perschingy majú tvoriť súčasť ofenzívnych zbraní, ktoré poskytol Washington Pinochetovmu režimu. Chile už dostalo ok. 4 tis. chemických hlavic do svojich rakiet.

YASUHIRO NAKASONE, predseda vlády v Japonsku, po posledných parlamentných voľbách zaviazal členov svojej vlády, aby oficiálne podali na známosť veľkost svojho majetku. Vysvetlo, že v Japonsku vládnú milionári — spomedzi 21 ministrov je ich až 19. Najbohatší je šéf rezortu hospodárskeho plánovania, ktorého TBS ohodnotila na 35 mil. dolárov. Naproti tomu Nakasone s 2,5 mil. dolárov je na jednom z posledných miest.

JERUZALEM. Po mnohodinovej debaté izraelský parlament Kneset prijal rozhodnutie o svojom rozpustení a vypísaní predčasných volieb. Vláda Icchaka Šamira a jeho pravicová koalícia Likud utrpela najväčšiu porážku. Nové parlamentné voľby sa majú konáť 23. júla t.r. V predvolebnej kampani bude akiste dominovať hospodárska problematika. Na snímke: Icchak Šamir (v strede), podpredseda vlády David Levy (zľava) a vodca opozičnej Strany práce Simon Peres.

Jedna spoločná vec

Zelanie plodných rokovania, ktoré vyhlásil na kongrese ZES prvý tajomník UV PZRS gen. Wojciech Jaruzelski má svoju výrečnosť... Za tými slovami sú konkrétné, meraťelné fakty, pociťej, partnerskej spolupráce medzi PZRS a ZES. Uprimne treba povedať, že v minulosti vzťahy medzi PZRS a ZES bývali rôzne; boli obdobia vzájomných nedorozumení, nevšímania si partnera a jeho práce. Pamäťajú to obdobie členovia strany a členovia ZES, tažia ich bolestné spomienky, keď slová boli iné ako činy.

Tie časy a prax zdanlivej spolupráce sa nenávratne pominuli. Svedčí o tom každodenná prax. Zjednotená ľudová strana sa účinne zúčastňuje tvorenia spoločensko-hospodárskych programov krajiny, vnáša do nich mnoho vlastných myšlienok a iniciatív. Najmä do otázok týkajúcich sa vidieka a poľnohospodárstva. Uplynul rok od spoločného plenárneho zasadania ÚV PZRS a ÚV ŽES, keď za jedným stolom sedeli členovia strany a ŽES, spoločne ustálili hlavné smerovky rozvoja vidieka a poľnohospodárstva, akoraj slávnostne slúbili, že budú dodržiavať schválené uznesenia.

Optimistickej je aj to, že systematickú spoluprácu pozorujeme nielen na ústrednej úrovni. Vidíme túto súčinnosť aj na vidieku a v gminách, teda tam, kde sa rodí chlieb, kde dnes spoločne zasadený stromček pri ceste obohatí zajtra dedinu. Vďaka tejto súčinnosti vznikajú nové hasičské remízy, cesty, obchody, zberne mlieka. Tam sa nikto nepýta na členstvo v strane, ked' treba niečo na dedine urobiť. A to je pre ovzdušie na vidieku, pre spoločenskú náladu najcennejšie.

Práve o tom o.i. hovorili na IX. kongrese ZES. Diskusia bola tvrdá, drsná, ako roľnícka dlaň. Ukázala obraz našej skutočnosti očistený z mytov a fráz, vyostriala polhlad na nepravosti a nedostatky nášho života, nášho hospodárstva, metódy riadenia tohto hospodárstva, umožnila tiež kritickejšie, z odstupu, pozriatie na cestu, ktorú sme prešli a konkretizovať úlohy, ktoré sú pred krajinou, najmä v oblasti poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami.

Poľnohospodárstvo musí mať absolútne prvenstvo. Všetky odvetvia národného hospodárstva musia pracovať pre vidiek a poľnohospodárstvo v oveľa väčšej miere ako doposiaľ. Náklady na poľnohospodárstvo a hospodárenie potravinami musia činiť 30 percent celkových nákladov. Dohliadnutie na to je v záujme nás všetkých. Nedocenenie investícii do poľnohospodárstva sa skôr alebo neskôr odrazí v celom národnom hospodárstve.

Musia sa nájsť devízy na dovoz komponentov s vysokým obsahom bielkovín, v takom

ZELENÁ
KRONIKA

NOVÝ SPOSOB NA MED

Vieme, že včely nepracujú rovnomerne po celý rok. O tento jav sa začal zaujímať varšavský včelár Władysław Grabowski, ktorý sa rozhodol, že intenzívnejšie využije schopnosti včiel. V

AKO ZADRŽAŤ DUSÍK V PÔDE

Podstatným nedostatkom dusíkatých hnojív, aké sa dnes používajú,

na lúkach a v ovociaradách neboli kvety, dám štavy z výhonkov ihličia sosien, z ovocia výhonkov a lodyh vrej iných rastlín. Med zímtovo spôsobom zodpovedným požiadávkám. A čo dežítejšie — tátó metóda ruje protest hmyzu, ale prispieva k rýchlejšiemu včelich rodin.

vajú v poľnohospodárstve, je ich poddajnosť na rýchle rozkladanie, v dôsledku čoho polovica toho životodajného hnojiva namiesto toho, aby posilňovalo rastliny, rýchlo vyprcháva, alebo ho vylúčuje z pôdy voda. Ale aj napäť to vynášli spôsob. Takými to hnojivami s pomalou a účinnou pôsobnosťou sú dve substancie formamid a aksamid. Prvá je tekutina, ktorá obsahuje okolo 30 perc. dusíka a je odolnejšia proti rozkladaciemu vplyvu vody na močovku. Druhá je tuhou lát-
kou a umožňuje pomalé preniki-
kanie dusíka do pôdy. Žiaľ, tech-
nologický proces je ešte veľmi komplikovaný a znemožňuje ich priemyselnú produkciu.

Mnohé krajiny majú dosť veľké ťažkosti s dostačným množstvom krmív pre chovné zvieratá. V Sovietskom zväze použili... ihličie. Výskumy dokázali, že múčka vyrobená z ihličia je bohatá, obsahuje mnohé vitamíny a minerálne soli. Jej 3-5 percentný príďavok k tradičným krmivám zvyšuje dojivosť kráv, urýchľuje váhový prírastok teľiat, zvyšuje nosnosť sliepok, ako aj robi zvieratá odolné proti chorobám. Sovietski odborníci konštatujú, že najvyššiu hodnotu má múčka vyrobená z ihličia limbu a najnižšiu z ihličia sosny a jahodovca. (ra)

prostriedky dostával vidiek v patričných množstvách a tí gazdovia, ktorí zaručujú ich najlepšie využitie — závisí to od vidieckej samosprávy a národných výborov, od spolupráce oboch strán: PZRS a ZES, funkcionárov roľníckych krúžkov, KVG, mládežníckych organizácií, spolkov a odborov. Závisí od toho — hovorili v diskusii — či dokážu vytvoriť ovzdušie priaznivé pre uvoľnenie iniciatív, zodpovednosti, konkretizácia úloh, ako aj problémov, ktoré si vyzadujú riešenie.

Ešte je veľa práce; iný pohľad si vyžaduje kádrová politika, vzťahy medzi administratívnymi orgánmi a občanmi, vybavovanie stránok v úradoch a v inštitúciach. Musia sa vykľičovať také nedostatky všedného dňa ako je rodinkárstvo, úplatkárstvo. Musia sa prinavratiť správne hodnoty, dať patričny obsah takým heslám, ako je ľudská dôstojnosť, zákonnosť, ľudovláda, obnova, eticko-morálne normy a nezabúdať ani na roľnícku dôstojnosť a žičlivosť.

Toto všetko bude podporovať rozvíjanie produkcie v poľnohospodárstve, dostatok na našich stôloch, civilizačný a spoločenský pokrok, modernizáciu vidieka. Toto všetko by nás malo sprevádzať pri vypracovávaní lokálnych akčných programov.

množstve, aké je zapisané v Ústrednom ročnom pláne, lebo ony rozhodujú o efektivite krmovinového obilia a iných hospodárskych krmovín. Musia sa tiež nájsť finančné prostriedky na dovoz prostriedkov na ochranu rastlín, ako aj najnevyhnutnejších náhradných súčiastok.

Otázky, o ktorých najčastejšie hovorili delegáti, to boli — voda, meliorácia, elektrifikácia, nedostatok náhradných súčiastok. Každá z nich je súrna, fažká, vyžaduje si obrovské náklady, ale zároveň od nej závisí ďalší pokrok v poľnohospodárstve. Urýchlene musia na najvyššej úrovni prijať rozhodnutia o dodávkach pneumatík na viediek, s ktorými už roky je situácia priam tragická. Odbor techniky a dopravy ministerstva poľnohospodárstva a hospodárenia potravinami odhaduje, že už dnes okolo 50 percent strojov by nemalo byť užívaných pre nedostatok pneumatík.

Producemom chleba, mäsa, mlieka, sa musí ich práca vyplácať. Preto všetko, čo rozdruhuje o rentabilitu produkcie v poľnohospodárstve, musí byť obklopené stálou starostlivosťou príslušných orgánov.

Aby finančné prostriedky, stroje, pohonné látky, traktory a všetky ostatné výrobné

Záber zo zasadacej sály

ZBIGNIEW RUTA

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname všetkým rodičom, že iba do 31. mája t.r. môžu vo všetkých školách na Spiši a Orave zapísat svoje deti na vyučovanie slovenského jazyka. Zápis sa týkajú len žiakov, ktorí sa tento predmet začínajú učiť po prvý raz. Zápis sa uskutočňuje rôznymi formami, o.i. na základe písomných prihlášiek podpísaných rodičmi a donezených do školy prostredníctvom žiakov.

Upozorňujeme rodičov, aby nečakali do posledného dňa, ale čo najskôr zapísali svoje deti na slovenský jazyk.

podpredseda MS
KSČaS v Chyžnom

**ANTON
CAPIAK**

Narodil sa 13.11.1933 v Chyžnom v rodine slovenských rodičov. Tu rástol a bol vychovaný v slovenskom duchu. Základnú školu začal navštevovať vo vojnovom období, ale skončil ju externe až neskôr. V roku 1962 sa oženil s kr. Annou Jonákovou. Je otcom šiestich detí. Je rodičom, pracuje na 10 ha gazdovstve. Je členom Gminného družstva a mliekárenského družstva. Pôsobí taktiež v Rodičovskom združení

HOVORIA DELEGÁTI

pri škole č. 2, v ktorej sa vyučuje slovenčina. Jeho najstaršia dcéra Anna študuje slovenčinu-ruštinu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

— V prvom rade musíme oživiť činnosť našej MS — chcel by som o tom povedať aj na našom najvyššom krajanom súre. — Musíme sprístupniť, tzn. ľastejšie otvárať a tak vybaviť klubovnu, aby tu mohla kultúrne tráviť svoj volný čas naša mládež. Ľastejšie treba organizovať členské schôdzky, krajančí stretnutia a snažiť sa pritiahnúť do našej práce čo najväčší počet krajanov, najmä mladých.

V tomto roku musíme taktiež vynaložiť úsilie na zvýšenie počtu žiakov na vyučovanie slovenčiny najmä preto, že sa má otvoriť nová škola. Plánujeme taktiež založiť hudobnú ľudovú kapelu. Dúfam, že sa nám to podaří. Pre nás je veľmi dôležitá aj otázka rozšírenia členskej základne v Chyžnom, keďže počet členov v posledných rokoch sa znížil, a predsa v Chyžnom je veľa krajanov, ktorí budú ochotní pôsobiť v radoch našej organizácie.

**VLADISLAV
OTREMBIAK**

predseda MS KSČaS
v Oravke a člen OV
KSČaS na Orave

Narodil sa 15.05.1939 v slovenskej rolnickej rodine v Oravke. Jeho základnou povinnosťou od najmladších rokov bola pomoc rodičom na gazdovstve. Príležitostne pracoval aj v stavebnictve. Základnú školu so slovenským jazykom začal navštevovať v Oravke, avšak dokončil ju externe. Oženil sa v r. 1959 s Joannou Matonogovou z Dol-

nej Zubrice. Kr. Vl. Otrembiak je rodičom, hospodárom na 4 ha gazdovstva.

Clenom Spoločnosti je od r. 1968. V r. 1974 ho krajania zvolili do výboru MS za pokladníka a túto funkciu plnil dve volebné obdobia. Pre rôzne príčiny MS zaostala v posledných rokoch v kultúrnej činnosti. Je úlohou nového predsedu a súčasne delegáta na 7. zjazd, aby sa táto činnosť oživila.

— Skutočne by sme chceli oživiť činnosť našej MS, a predovšetkým zvýšiť počet jej členov, založiť hudobnú skupinu, alebo aspoň kapelu. Potrebujeme však hudobné nástroje. Chceli by sme taktiež oživiť činnosť klubovne, najmä preto, že máme veľa ochotnej mládeže, ktorá sa zaujíma o našu prácu a prichádza do klubovne. Musíme však doplniť jej vybavenie, aby sa aj u nás niečo diaľo, aby sme neboli s kultúrnou činnosťou pozadu.

**EMIL
KUTERŇA**

člen výboru MS
KSČaS vo Fridmane

Narodil sa 6. októbra 1935 v rolnickej rodine Márie a Vojtechu vo Fridmane. V rodnej obci sa vychoval a absolvoval základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. Už ako chlapec musel pomáhať rodičom pri

slovu. Do Spoločnosti, ktorej členmi boli rodičia, vstúpil iba v r. 1980 a v tom istom roku ho zvolili za predsedu tamnej miestnej skupiny.

— Chceli sme v našej obci založiť divadelný krúžok a nacvičiť hru, je to však veľmi ťažké, keďže mladí sa neučia slovenčinu. Preto našou prvoradou úlohou je obnoviť vyučovanie slovenského jazyka v našej základnej škole a keďže som sa už rozprával s rodičmi, viem, že je veľa záujemcov o toto vyučovanie. Pokúsim sa však na začiatok — zahrať nejakú veselohru aspoň s našimi staršími krajanmi. Chceli by sme, aby aj našu miestnu skupinu častejšie navštievieval kultúrny inštruktor, hádam by nám pomohol, poradil a usmernil našu prácu. Do klubovne by sme potrebovali nejaké spoločenské hry a stoly, aby naša mládež mohla kultúrne tráviť voľný čas. Budeme sa snažiť rozhýbať našu miestnu skupinu a rozšíriť počet predplatiteľov Života, aby sa o Podškli nevohorilo, že zaostáva v práci.

**ANDREJ
MILAN**

predseda MS KSČaS
v Čiernej Hore (1),
člen OV KSČaS na
Spiši a člen ÚV
KSČaS

Narodil sa 10. augusta 1945 v Čiernej Hore v slovenskej rodine Heleny a Sebastiána Milanovcov. Tu vyrastal a skončil základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. Povolaním je robotník. Najprv pracoval v Energetickom závode v Krakove, neskôr v TANAPe na Slovensku. Posledných desať rokov pracuje v Mäsovom závode z Zákošpanom. Má dve dcéry. Krajan Andrej Milan bol vychovaný v slovenskom národnom povedomí. Vedľa jeho oca bol zakladateľom a dlhoročným predsedom MS v Čiernej Hore. Celenom Spoločnosti sa stal už ako mládenec. Funkciu predsedu miestneho výboru plní od roku 1979, taktiež odvtedy je členom ÚV. V rokoch 1974—79 bol tajomníkom miestnej skupiny. V roku 1983 na volebnej schôdzi ke krajaniam opäť zvolili za predsedu a delegáta na 7. zjazd. Bol tiež dopisovateľom Života a členom revíznej komisie obvodného výboru na Spiši a viackrát delegátom na predošlých zjazdoch Spoločnosti.

— Hlavnou úlohou našej miestnej skupiny je zaistíť väčší počet žiakov navštievujúcich hodiny slovenského jazyka. Chceme založiť hudobnú ľudovú kapelu, ktorá by sťasti vyplnila medzera na kultúrnom úseku. Dôležitým predstavzatím MS je rozšíriť členskú základňu a tak isto vo väčšej miere propagovať naš časopis Život.

**JOZEF
ŠPERNOGA**

pokladník MS KSČaS
v Kacvíne

**MARIÁN
PYTEL**

predseda MS KSČaS
v Podškli a člen OV
KSČaS na Orave

Narodil sa 5.4.1947 v Podškli. Tu skončil základnú školu s vyučovacím jazykom slovenským. Od najmladších rokov pracoval na gazdovstve, najprv spolu s rodičmi a od r. 1980 už sam vedie 10 ha gazdovstvo. V rodičovskom dome bol vychovávaný a nabádaný k láske k starej vlasti a k slovenskému

Narodil sa 19.II.1940 v rolnickej rodine. Je aktívnym členom MS, v ktorej plnil funkciu tajomníka (1974—79) a od 1983 pokladníka. Od r. 1974 je zároveň dopisovateľom Života. Dlhé roky učinkoval v súbere a divadelnom krúžku miestnej skupiny. Pôsobí taktiež vo výbere miestneho urbára, v ktorom bol o.i. tri roky predsedom.

— Viditeľným svedectvom činnosti miestnych skupín je o.i. ochotnícke hnutie, slovenské školstvo, rozvíjanie čitateľstva, organizačná činnosť (napr. schôdzky MS a kultúrne podujatia), a na týchto úsecoch bude treba v pozjazdovom období pôsobiť čo najaktívnejšie.

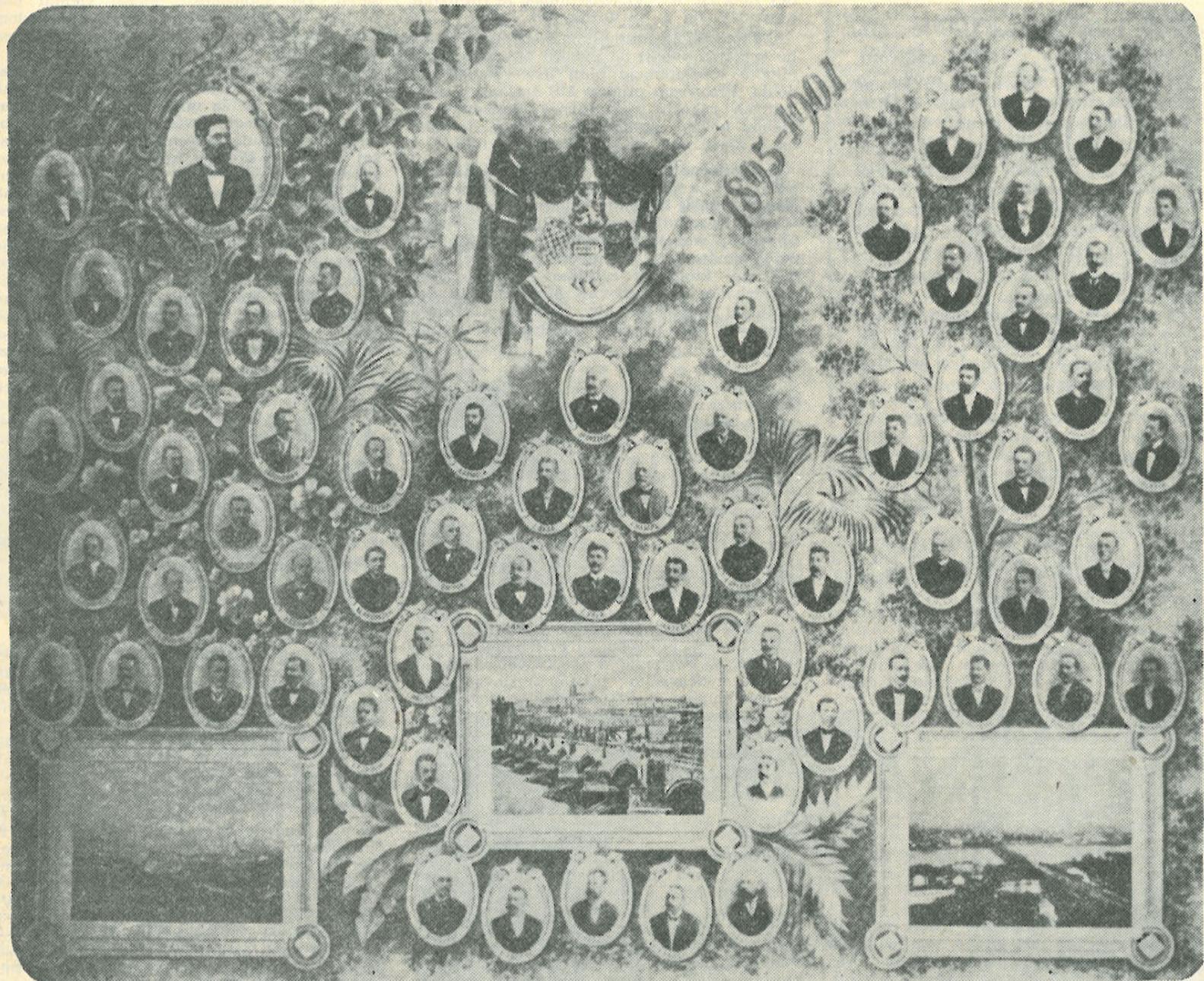

Tableau varšavské Besedy z let 1895—1901 (Snímek archiv autora)

Z dějin varšavských Čechů

Z dřívějších materiálů publikovaných na stránkách Života naši čtenáři vědí, že nejpočetnější skupiny Čechů ve středním Polsku žily v Zelově a Kučově, poněkud menší v Polště Kamenici, Zýrardově a Lodži. Rovněž ve Varšavě byla česká kolonie, nejednolitá z hlediska vyznání a společenského postavení. Byli to průmyslníci, inteligence, svobodná povolání, dělníci a služebnictvo. Přicházeli do Varšavy od poloviny XIX. století až do první světové války. (V roce 1816 měla Varšava 81 220 obyvatel, v roce 1847 již 166 997 obyvatel.) Velký vliv na růst počtu obyvatelstva měl rozvoj železnic, usnadňující dopravu. Začali přijíždět lidé z různých zemí a různých národností. Nejvíce bylo mezi nimi osob ve věku od 15 do 20 let. Téměř dvě třetiny varšavského obyvatelstva byly v produktivním věku. Podle národnosti bylo v roce 1882 ve Varšavě 347 211 Poláků čili 90,66 proc., 15 515 Rusů (4,05 proc.), 7700 Němců (2,06 proc.), 10 031 Židů (2,62 proc.), mezi nimiž bylo 351 Litvenců, 230 Švýcarů, 180 Angličanů, 136 Italů a 418 Čechů a Slováků.

V roce 1913 bylo ve Varšavě 543 Čechů

(416 mužů a 127 žen). Demografii varšavských Čechů můžeme sledovat na základě zápisů v evangelicko-reformované farnosti. V roce 1924 se narodilo 49 dětí a zemřelo 101 osob, v roce 1927 bylo 49 narozených a 97 zemřelých. Tyto údaje ovšem nezahrnují všechny Čechy, ale výrazně svědčí o výjimečně vysokém poklesu přirozeného přírůstku. Jediným slabným ukazatelem byl počet uzavíraných sňatků: 46 v roce 1924, 41 v roce 1929 a 48 v roce 1930.

SPOLEČENSKÝ A KULTURNÍ ŽIVOT

Již v roce 1883 byl ve Varšavě založen Čtenářský odbor československý. Češi a Slováci měli hlavní oporu v domu majitele firmy Jana Orszaghů v ulici Leszno ve Varšavě. V devadesátých letech XIX. stol. založili čítárnu a poté kulturní spolek Beseda. Spolek měl v roce svého vzniku 75 členů a v letech 1895—1901 bylo jeho členy 64 hlav rodin. Patřili k němu mj. Jelen, Hraško, Hájek, Odležal, Vašek, Chovančák a Turnovský. K rozvoji Besedy energicky přispíval J. Orszagh. Za první světové války pomáhal morálně i materiálně Čechům, mnoha

členům Besedy pomohl dostat se do formujících se československých legií. Mnoho varšavských Čechů a Slováků za války padlo, někteří zahynuli mučednickou smrtí, jako Slovák Grmela, kterého popravili Rakousané, jiní obětovali myšlenky národního osvobození celé své jméně, jako známý varšavský průmyslník Hampel. Beseda se zabývala léčením a péčí o nemocné ruské vojáky a civilní obyvatelstvo. Když do Varšavy vkročila pruská vojska, pracovníci Besedy byli pronásledováni, až spolek musel přerušit činnost. Válečná vichřice rozehnala varšavské Čechy po Evropě. Ve Varšavě jich zůstalo pouze 193.

Po válce se ve změněných podmínkách zpočátku nedářilo probudit varšavskou československou kolonii opět k životu. Oslabil ji odchod četných členů do staré vlasti. Po nenáhlou však začala znova vznástat přichodem jiných, takže se podmínky k oživení ruchu v kolonii začaly utváret příznivěji. Beseda byla obnovena v roce 1923. Přes hospodářskou krizi, která trápila Polsko, Beseda rozvíjela živou kulturní činnost. Pořádala přednášky a akademie, mj. k jubileu Jungmannovu, Smetanovu apod., společenské

zábavy pro děti i pro dospělé. Beseda se zúčastnila Slovanského plesu ve Varšavě, kde získala velké uznání za ukázky česko-slovenských národních krojů a provedení národních tanců. Slovenský večer byl četně navštívěn a stal se manifestací československé jednoty na polské půdě. Beseda zřídila knihovnu, větinou z darů. Čítala tehdy 150 členů.

Češi se aktivně podíleli na rozvoji kultury v Polsku již před první světovou válkou. Z českých kruhů pocházela řada významných tvůrců vědy a kultury, zejména mnoho dirigentů, učitelů zpěvu a profesorů konservatoří. V Polském království jich bylo 23. Ve Varšavě v roce 1911 byly na konservatoři profesory Češi A.A. Cink, V. Havronský, J. Hrbek, V. Konopásek, V. Miller a A.V. Řepka. Členy filharmonického orchestru byli V. Bech, A. Krečmer, K. Namyšlovský, J. Nesporý, K. Novohradský, H. Pavelka, J. Procházka, J. Sebelík, A. Simáček, A. Šolc, J. Šulc. Dirigenty byli H. Janel, E. Rezníček a G. Vilda. V Lodži byli učiteli hudby G. Dvořáček a A. Herman, který zorganizoval v Lodži a ve Varšavě pěvecký sbor a orchestr.

Varšava byla vedle Lodže a Sosnovce největším průmyslovým střediskem Polského království. Tovární výroba v tomto městě se se během 27 let zvýšila dvaapůlkrát; v roce 1866 činila 10 miliónů rublů, v roce 1892 již 27 miliónů rublů. Ještě více stoupla řemeslnická výroba — z 6 miliónů na 46 miliónů rublů.

Na prvním místě podle výše výroby byly kovopřmyslové závody, na druhém místě potravinářský průmysl. Remeslo rozkvétalo. V roce 1892 bylo ve Varšavě 5735 řemeslníků. Češi pracovali hlavně v textilním průmyslu, ačkoliv značná část se zabývala obchodem a dost početnou skupinu tvořila inteligence. Byli to lidé, kteří se přistěhovali přímo z Čech — z Českého Hrádku, Citavy,

Liberce, České Kamenice, Havlíčkova Brodu a odjinud. Z českých středisek v Polském království (Zelov, Kucov, Kamenice) přicházela chudina, pracující většinou v továrnách jako pomocní dělníci, a ženy jako služebnice v domácnostech.

Meziválečná Varšava byla městem velkých společenských rozdílů a konfliktů. 10 procent zaměstnaných žen tvořily právě pomocnice v domácnosti, jejichž pracovní doba a mzdy nebyly upraveny žádnými smlouvami. Na periferiích města bydleli ti nejchudší. Zvlášť tragický byl osud dělnických dětí. Drobňá buržoazie, malí podnikatelé, kupci a inteligence tvořili mezi varšavskými Čechy jen nepatrné procento.

V životě varšavských Čechů hrála důležitou úlohu farnost Evangelicko-reformované církve, ačkoliv mnozí z nich byli členy baptistického sboru a tzv. Svobodné reformované církve, která se odtrhla od Evangelicko-reformované církve. Stavba evangelicko-reformovaného kostela ve Varšavě byla zahájena v roce 1866; byl slavnostně otevřen v roce 1880. Pastoři z varšavské farnosti byli obvykle superintendenty (prvními z pastorů celé církve). V roce 1908 se varšavským pastorem a později superintendentem stal Čech Bedřich Jelen.

Varšavský sbor založil v roce 1882 sirotčinec a v roce 1902 útulek pro starce a invalidy, které působily až do druhé světové války. V sídle varšavského sboru byla galerie portrétů osob zasloužilých o církev, knihovna a synodální archiv. Knihovna, kterou založil ještě kněz A.K. Dichl (1837—1908) a archiv založený v roce 1904 měly 40 tisíc svazků, cenných protisků a dokonce i inkunabule. V paláci Dzialynských byla také sborová škola (později městská).

O občanském postoji Evangelicko-reformované církve k rodiciemu se polskému státu svědčí prohlášení varšavského sboru ze dne 29. října 1918, v němž se praví mj.: „V okam-

žiku, kdy naše vlast, Polsko, se budí ze staleté slabosti, každý, kdo se považuje za jeho syna, má povinnost přihlásit se pod jeho vlajku na jeho obranu a přičinit se o jeho znovuvýstavbu. Rozdělení mezi sousední státy nemohli jsme v sobě vytvořit jednotný směr myšlení, jednotné tužby. Proto nyní každá část Polska, každá společenská skupina projevuje své názory. Je to nezbytné, abychom vytvořili společné myšlení, spoletné tužby a společné záměry.“

V nezávislém Polsku se po roce 1918 znova rovinula práce evangelicko-reformovaného sboru. Pokračovala dobročinná práce, společenské besedy a kulturní podniky. Působila i nedělní škola.

Rok 1939 byl pro farnost tragický. Podzemí kostela sloužilo celé týden jako kryt obyvatelům Leszna. Za okupace členů sboru neustále ubývalo, řada jich zahynula nebo byla vyvezena do Německa. Kostel byl uprostřed území varšavského ghetta a za varšavského povstání se tu bránila barikáda. 13. srpna 1944 Němci vyhnali děti ze sirotčince a s tisíci Varšavany je hnali směrem na Woli. Budovy sboru shořely. Ze sboru, který měl před válkou několik tisíc členů, se v roce 1945 přihlásilo do práce 40 osob. Zbytky synodální knihovny byly zdeponovány v knihovně Varšavské univerzity a zahráně staré liturgické nádoby, výšivky a tkaniny byly předány Národnímu muzeu.

Kulturní odlišnost Čechů v Polském království se udržela především ve Varšavě a Lodži díky značným skupinám české inteligence. Tato dvě střediska byla propagátory českého jazyka, české kultury a tradice Českých bratří. O české menšině v Lodži a Żyrardowě napišeme v jednom z nejbližších čísel.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Láska je život

Ludia sa v mnohom odlišujú od zvierat, avšak podľa výpovedí vedcov nedá sa vyhnúť jednému porovnaniu: láska medzi zvieratami — či už vo zvieracích manželstvách alebo láska rodičovská — zohráva práve tak dôležitú úlohu ako u ľudí.

Tažko je zistiť, čo cítí mladý škrečok k svojmu otcovi. Vedci však dokázali, že malé škrečky vychovávané bez otca neskoršie otvárajú oči, neskôr začínajú chodiť, pomalšie rastú. Samozrejme, každý druh zvierat reaguje inač, ale isté analógie sa dájú nájsť. Experimenty na potkanoch potvrdili, že novonarodené malé, ktoré sú v každodennom styku s matkou, stávajú sa silnejšie, živšie a inteligentnejšie ako potkany, ktoré boli tohto styku zbavené. Otec a matka poskytujú svojim malým nielen ochranu, ale im tiež pomáhajú v správnom dozrievaní.

Na univerzite v Wisconsin uskutočnili zaujímavý experiment. Malé makaky rozdelili do troch skupín. Prvé dve skupiny vychovávali „umelé matky“ zhotovené z drôtu, ale jedna malá umelé mliečne žlazy s teplým mliekom a druhá ich nemala, zato bola obšíť mäkkou látkou. Tretia skupina sa vychovávala bez matky. Pravá matka učí malé opice spolužívať s inými členmi stáda, dozerá na ich hry, oboznamuje ich so zvykmi v skupine. Vysvitlo, že v spoločnosti umelých matiek malé opice sa cítí do statčne bezpečné, aby mohli poznávať okolitý svet. Naproti tomu situácia mladých makakov vychovávaných v úplnej izolácii od matky bola dramatická: ako dospelé ukázali sa byt celkom neschopné života v skupine a mnohé samice, ktoré umelo oplodnili, boli voči svojim deťom lňhostajné, ba ich aj zabíjali.

Samozrejme, ľahšie je vychovávať menší počet detí. Losos by nebol v stave ustrážiť tisíc malých rybičiek, zato vlky sú veľmi starostliví rodičmi. Rodičia, ktorí sa starajú o svoje potomstvo, sa vyskytujú nie len vo svete cicavcov — samec tučniaka, aby zachránil znesené vajíčka pred zamrznutím, drží ich medzi nohami dlhé týždne, nepohnute stojí a čaká na návrat samice. V Senegale sa vyskytuje druh vtákov, ktoré za vodou pre svoje mláďatá odlietajú niekedy aj 50 km od hniezda. Keď matka doletí k vode, ponorí sa, perie na bruchu jej nasiakne vodu, tedy sa rýchlo ponáhľa späť do hniezda. Výnimočne predvídatým rodičom sú krokodíly. Len čo sa malé plazy vyklíjú v vajec, matka ich jemne berie do papule a odnáša do vody, kde ich dva mesiace spolu s otcem stráži.

Vedci z univerzity v Stockholme konštatovali, že u vtákov možnosť vyliahnúť sa z vajec a neskôr život pískaľat závisí nielen od starostlivosti rodičov a od množstva, ale tiež od vzťahov medzi samčekom a samičkou ešte pred znesením vajec.

Skvelou matkou je šimpanzica. Snaží sa vychovať svoje malé v maximálnej poslušnosti, a pritom nepoužíva trest. Trest je pre ňu poslednou nevyhnutnosťou — vtedy rýchlo uhryzne dieťa v labku. Keď opička začne plakáť, matka ju ihned začne chláčolíť, vina je odpustená a zabudnuta. Vďaka takýmto metódam malé rastú bez pocitu viny a nepriateľského nastavenia voči iným.

Opica rézus, kym sa rozhodne pre ďalšie potomstvo, uistí sa, či deti v prvého vrhu dokážu byť nezávislé: určity čas ich pozoruje a keď sa presvedčí, že si mláďatá radia samé, dá kladnú odpoveď samecovi uchádzajúcemu sa o jej ruku.

Láska medzi zvieratami, ich altruiズmus predčí častokrát ľudské očakávania. Vedci pozorovali rod mangústov. Raz jedna z nich ochorela. V stáde existuje presne ustálená hierarchia, a chorá mangusta stála v tejto hierarchii veľmi nízko. Keď si však členovia stáda všimli jej chorobu, ich správanie sa radikálne zmenilo. Chorá začala mať vo všetkom prednosť. Prvá jedla, pila, hladkali ju, umývali... Ešte väčšiu obetavosť prejavujú delfíny. Chorého delfína pridržiavajú vo vode dva iní, aby mohol dýchať nad hladinou. Na Floride sa stal prípad dodnes pre vedcov nepochopiteľný: delfín zachránil toiacu sa ženu, predstaviteľku ľudského družstva — nepriateľa zvierat.

Je známe, že sa u zvierat, ktorých život je založený na celkom iných pravidlach, rozvinuli iné ako u človeka mozgové centrá. Práve tie centrá sú predmetom vedeckých výskumov a mnohé motivity správania sa zvierat, v tom aj „citová sféra“, nie sú ešte do konca rozšírené. Neobráti sa odhalenie týchto doteraz neznámych „pokladov lásky“ u zvierat proti nim samým?

„Epoca“

PILIERE MOSTA

S veľkou radosťou treba zaznamenať, že na náš knižný trh sa dostali skriptá Základy slovenského jazyka (Krakov, 1983, Jagelovská univerzita s. 273), prvá v poľštine učebnica jazyka bratského národa znad Dunaja a Váhu. Autorom tejto práce je dr. Marián Servátka, absolvent slovenskej a poľskej filológie na Univerzite Komenského v Bratislave a vedecký pracovník tejto univerzity. Už niekoľko rokov je v Poľsku v rámci vzájomnej spolupráce medzi ČSSR a PLR, plní funkciu lektora slovenského jazyka na Univerzite v Krakove, vysokej škole, ktorá sa mimoriadne zaslúžila o rozvoj vzájomnej poľsko-slovenskej spolupráce. Tradície tejto spolupráce siahajú totiž do stredoveku, keď sa na krakovskej Alma mater vzdelávali mnohí Slováci, ktorí neskôr posilňovali svojimi vedomosťami školstvo rozvíjajúce sa na Slovensku. Jej oddaným propagátorom v medzivojniovom období bol doc. Władysław Bobek, autor celého radu kníh venovaných vzájomnému slovensko-poľskému vzťahu, prednášateľ poľskej literatúry na Univerzite Komenského v Bratislave. Súčasne, nejako osobným mecenášom slovenských otázok v Krakove je doc. Jerzy Rusek, bývalý dekan Filozofickej fakulty JU, ktorý mal patronát o.i. nad obhajobou doktorskej práce na tejto vysokej škole Jozefa Gazdika, predošlého lektora slovenského jazyka na JU, a je vždy pripravený podporiť svoju radou a pomocou každú iniciatívu z poľskej bud' slovenskej strany smerujúcu k uprevneniu vzájomných zväzkov. Podporoval taktiež Mariána Servátka v jeho práci. Preto neprekupuje, že rozvíjajúci sa v tomto pre Slovákov priaznivom ovzduší Slavistický ústav JU už roky spája s katedrou slavistiky na Univerzite Komenského zmluva o priateľstve a vzájomnej spolupráci, a že práve na nej sa úspešne rozvíja jediné v Poľsku vedecké pracovisko vzdelávajúce poľských slovakistov.

Do takejto spoločensko-vedeckej skutočno-

sti sa zapisuje dr. Marián Servátka so svojou učebnicou, ktorej zdánlivu skromnú úlohu — naučiť študentov základy slovenského jazyka — je v podstate základnou úlohou. Totiž pod most priateľstva sa konečne dostávajú solídne základy. Servátkovo dielo je spracované s veľkým literárny talentom a dokazuje, že jeho autor sa v mladosti ne-nadarmo zaoberal poéziu; debutoval spolu s inými mladými slovenskými básnikmi v zbierke Dychtivo spolu (Smena, Bratislava 1974). Básnické hry a zábavy sa odzrkadlili v zaujímavu, živo napísaných východiskových textoch, ktoré prostredníctvom štyroch poslucháčov (hrdinov textu) oboznámajú obereatela s každodením životom Slovákov, ich jazykom, zvykmi, kultúrou a záľubami (Tatry a viechy, ľúbozvúčná slovenčina, halušky, ľudový nábytok, hokej, ale aj romantické vzlety, Stúrovcí, SNP, starobylá Bratislava, bratislavské gobelíny, bratislavské hodiny, moderný most na Dunaji, zvázací, polnohospodárstvo, sociálna starostlivosť, štát a pod.). Autorove teóty sa pritom preplétajú s veľmi dobre vybranými básňami slovenských básnikov (o.i. M. Válka, S. Chalupka, A. Sládkoviča), ako aj dobrými vtipmi a anekdotami. Celkovo je to zo poznávacej stránky živé dielko, ktoré pritiahne každého, kto sa zaujíma o život Slovákov. Poskytuje totiž všeobecný obraz tohto života, upozorňuje na momenty preči veľmi typické, nebojí sa, čo je správne, uviesť aj ľahšie texty obsahujúce administratívno-politickej terminológiu, bez znalosti ktorej jednoducho nemožno žiť a dorozumievať sa v modernej spoločnosti. Dielo Mariána Servátka je zároveň vydarenou prácou no jazykovej stránke, ktoré svedčí o tom, že jeho tvorca vie vo svojej vedeckej práci zvládnuť záľuby básnika s vedomosťami moderného lingvistu. O jeho ambiciách svedčí fakt, že vo svojej práci sa snaží využiť poznatky matematickej a štatistickej lingvistiky a najmä — ako sám

MARIÁN SERVÁTKA

PODSTAWY JĘZYKA SŁOWACKIEGO

KRAKÓW 1983

piše — „informácie z práce J. Mistrika Frekvencia slov v slovenčine (1969) čoho výsledkom je — umiestnený na konci skript — slovensko-poľský slovník, obsahujúci 1500 najfrekventovanejších slovenských slov. Sice tento slovník mňa osobne neveľmi presvedčuje, keďže tých 1500 slov uznaných vo svete najmodernejších metod je najpoužívanejšie sa mi vo svete vlastných skúseností zdá byť pochybné, ale chápem autorove zámery — držať krok s najmodernejšími jazykovednými metódami. Cením si tiež v Servátkej učebnici jeho osobný pracovný príspevok priečinný gramatický výklad, debre spracované slovíčka (schopnosť najst adegvátnie slovenské slová v poľštine), starostlivo vybrané cvičenia.“

Celkove máme teda do činenia s hodnotou prácou, ktorá kladije solidné základy pre znalosť slovenčiny a slovenského života v Poľsku. Možno iba ľutovať, že túto prácu, ktorá je v podstate učebnicou, vydali ako skriptá, na dôvažok v neveľkom náklade, a že autorovi, aby v nej pokračoval a vydal knižne Základy slovenského jazyka, ktoré spracoval, aby boli dostupné nielen pre študentov univerzitnej slovakistiky, ale pre každého, kto má záujem o jazyk a kultúru našich susedov spoza Tatier.

HALINA JANASZEK-IVANIČKOVÁ

SLOVNÍKY, NA KTORÉ ČAKÁME

Iste poteší našich krajanov správa, že sa pripravujú dva slovníky: poľsko-slovenský a slovensko-poľský, ktoré budú mať asi po 70 tisíc hesiel. Budú to v doterajšej našej slovníkovej historii dva najväčšie slovníky.

Príprava slovníkov bola začatená ako jedna z úloh do kultúrnej dohody medzi ČSSR a PLR v r. 1975.

V PLR bolo na Jagelonskej univerzite v Krakove hned vytvorené nové pracovisko pod vedením prof. M. Honowskej (Pracownia Słownika słowacko-pońskiego). Clenkami autorského kolektívu sú: dr. M. Papierzová, mgr. H. Mieczkowská, mgr. E. Orwińska a mgr. Z. Trojanová. Do dnešného dňa majú skoncipovanú väčšinu hesiel podľa Slovníka slovenského jazyka (Peciar a kol. 1—6. 1958—68, Vyd. SAV). V ČSSR bola príprava slovníka zverená Katedre slav-

istiky a indoeuropeistiky FFUK v Bratislave pod vedením prof. Š. Ondruša, s externým konzultantom doc. F. Buffom z JUŠ SAV. Práca nad slovníkom sa začala až na jeseň 1978. Členmi autorského kolektívu boli dr. M. Pančíková, dr. M. Servátka (od r. 1979 pôsobí ako lektor slovenčiny na UJ v Krakove) a dr. E. Saváková (pracovala 2 roky). Do dnešného dňa je skoncipovaná asi 1/3 hesiel podľa najnovšieho Słownika języka polskiego (M. Szymczak 1.—3., 1978—80, PWN).

Oba kolektívy sa stretávajú a vymieňajú si skúsenosti. V Bratislave sa konalo v máji 1980

jednodňové sympózium a v novembri 1981 konferencia o lexicologických a lexikografických otázkach slovensko-poľského a poľsko-slovenského slovníka.

Oba slovníky budú mať okrem spisovných slov základnej slovnej zásoby aj termíny z rôznych oblastí, hovorové a nespisovné slová a niektoré dialektizmy (nárečové slová). Každé heslo bude mať základné grammatické informácie uvedené hned za heslom. Ďalej budú uvedené rôzne slovné spojenia (voľné aj ustálené), frazeologizmy a príslavia.

PhDr. MARTA PANČÍKOVÁ

VÍTĚZSLAV NEZVAL

Jarní selanka

Brouk zlatohlav měl tolík zapýřené čelo
Ze se otevřely okenice
A s šedomodrým klínem vyletělo
— Pět peněz

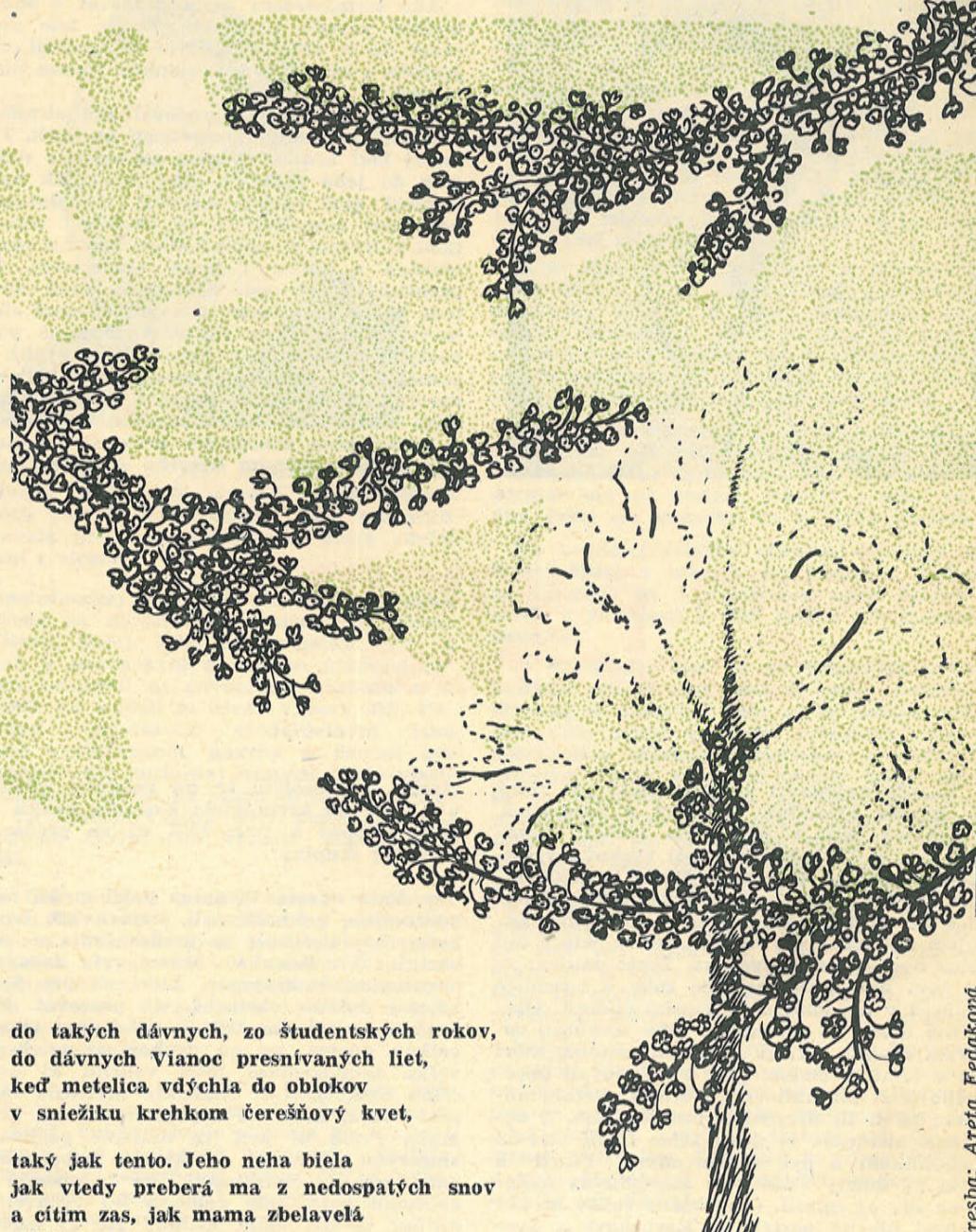
Brouku na mařince
Křepelka ti volala
— Pět peněz
A plakala
— Dej mi prsten ozdob vlásky
Dej mi klíče od lásky

Až potom zlatohlav měl v šedomodrém klíně
I srdeč zapýřené
A polibil a líbal zas
Až vzešlo nebe plné sedmikrás
A zvonky rozhlásily po krajině
Ze má jaro nejvíce lásky víc než snů i trav —
A brouček zlatohlav měl oči rosou zapýřené

IACO NOVOMESKÝ

Predstavy

Mýli ma táto jar. Podchvíľou rozum pletie
jej očarujúca moc:
hľa, do záhrady s čerešňami v kvete
kráčam jak do Vianoc,

do takých dávnych, zo študentských rokov,
do dávnych Vianoc presnívaných liet,
keď metelica vdýhla do oblokov
v snežiku krehkom čerešňový kvet,

taký jak tento. Jeho neha biela
jak vtedy preberá ma z nedospatých snov
a cítim zas, jak mama zbelavelá
skláňa sa nado mnou.

Kresba: Aretta Fedaková

SLOVNÍK ŽIVOTA (II)

Slovné vyjadrenie možno expresivizovať i príznakovým umiestňovaním prívlastku takto: chrapuň akýsi, cundra jedna. Opakovanie výrazu zvýrazňuje expresivnosť: lotor lotrovský, huncút huncútsky, pľuha pľuhavá, pravda pravdúca. K nim sa bližia i menej užívané zvolaania: ľudia preľudia, bože, prebože.

Súčasné jazykové štýly — hovorový, náučný, umelecký, publicistický — umožňujú používateľovi spisovného jazyka vybrať si na vyjadrovacie ciele najprimeranejšie jazykové prostriedky. Ako príklad použitia slova z jedného štýlu v inom jazykovom štýle nám poslúži termín zo zoologickej terminológie, respektívne z ornitológie (náuке o vtákoch). Napríklad názov lastovička. Poznáme niekolko najznámejších druhov: lastovička obyčajná, belorítku obyčajná, brehuľa obyčajná, brehuľa skalná. Druhové označenie belorítku, brehuľa je presné a výstižné. Brehuľa sa totiž zdržuje v brehoch, kde si vyrýva hniezda. Odborný názov lastovička slúži ako súčasť prirovnania v hovorovom a umeleckom štýle, napr. To je dievča ako lastovička. Aj v ľudovej piesni sa hovorí: Dievča, dievča, lastovička...

POLSKY

kupler
kuplerka
kuplerstwo
kupno
kupować
kura

SLOVENSKY

kupliař
kupliarka
kupliarstvo
kúpa
kupovať
kura, sliepka

ČESKY

kupliř
kupliřka
kupliřství
koupě
kupovat
slepice

kuracia
kurak
kurant
kuratela
kurator
kurcz
kurczak
kurczęcy
kurczliwy
kurczowy
kurczyć
kurhan
kuria
kuriel
kurka
kurkowy
kurník
kurna chata
kuropatwa
kurować
kurs
kursant
kursywa
kurtuazja
kurtyna
kuryzana
kurz
kurzovitá
kurzista
kurzív
zdvorilost
opona
kurtizána
prach
slepaci

liečenie
kurča
ária hraná
hodinami
kuratela
kuratór
krč
kurča
kuraci
krčivý
kfčový
krčit
kurhan
kúria
kuriel
slepička
kohutíkový
kurník
chalupa bez
komína
jarabica
liečiť
kurz
kurzista
kurzív
zdvorilost
opona
kurtizána
prach
slepaci

léčení
kuře
arie hraná
hodinami
opatrnictví
opatrník
krč
kuře
kuřecí
krčivý
křečový
krčit
kurhan
kurie
kurýr
slepička
kohoutíkový
kurník
chalupa bez
komínu
koroptev
léčit
kurs
kursista
kurzív
zdvořilost
opona
milostnice
prach
slepici

Ako šestnásťročný začal pracovať v obuvníckom závode v Novom Targu, kde pracoval do r. 1971. Medzitým si odslúžil vojenčinu a oženil sa s krajankou Irenou Surmovou.

V rokoch 1971—73 pracoval ako obvodný kultúrny inštruktor Spoločnosti na Spiši. Tohto, aj keď krátke obdobie sa zapísalo natrvalo do jeho vedomia. Ako pracovník Spoločnosti mal nie len možnosť ale dokonca povinnosť zoznámiť sa so všetkými aspektami kultúrnej činnosti KSČaS. Spoznal organizačnú a kultúrnu prácu Spoločnosti, jej problémy, ktoré často bolo treba riešiť obrazom, prácu so súbormi a najmä spoznal obetavých krajanovských činiteľov. Získané poznatky v tejto funkcií mu určite pomohli a pomáhajú v terajšej činnosti. Toto obdobie umožnilo aj krajanom spoznať v osobe Františka Kovalčíka, angažovaného, obetavého a organizačne schopného krajanovského činiteľa a predovšetkým dobrého Slováka. Tieto

Organizačné nadanie kr. Kovalčíka a schopnosť dohodnúť sa s ľuďmi sa prejavili už počas pôsobnosti vo Živaze vidickej mládeže a potom v LOK, ktorého bol zakladateľom a predsedom. Táto jeho spoločenská činnosť nemohla ujsť pozornosť krempešských občanov. V r. 1978 ho zvolili za richtára obce. Aj na tomto poste už veľa dosiahol a dokázal.

Od r. 1981 krajan Fr. Kovalčík hospodári na vyše 9 ha gazdovstve. Mohlo by sa zdáť, že na spoločenskú prácu už nemá čas. Sice práca na gazdovstve, činnosť v ďalších funkciách (od min. r. je predsedom ZIS) mu vyplňajú všetok čas, ale na spoločenskú činnosť si vždy nájdzie čas, aj keď občas na úkor iných povinností a aj rodiny. Vo vedomí spoluobčanov však zostane iba to, čo dosiahol vo verejnoprospesnej práci, čo sa odrazí v ich vlastných životech. Všade je ho plno, raz vystupuje ako richtára obce, inokedy ako predsedu MS. Rád poradí, pomôže a aj sám pracuje pri organizovaní podujatiach, či to obecných alebo aj krajanovských.

Od VI. zjazdu KSČaS je kr. Fr. Kovalčík členom predsedníctva ústredného výboru a treba povedať, že je aktívnym členom. Nie len, že má čo povedať, ale to aj vie povedať, vystupuje smelo, odvážne s konkrétnymi návrhmi a pripomienkami.

Svoju mienku o tom, ako si predstavuje krajanovské dianie v súčasnej situácii, zhŕnul do niekoľkých viet:

— Som si vedomý toho, že čas nám nie vždy žičí, aj v súčasnosti nie je dobre, ľudia v honbe za ziskom často zabúdajú o tom, kym sú. My, Slováci však nesmieme zabúdať na svoju národnosť, musíme byť jednotní v zmysľaní a konaní. Musíme nájsť čas pre seba, pre našu kultúru a organizáciu. Často odchádzajú od nás ľudia do inej, lepšie odmenovanej práce. Totiž platy našich pracovníkov sú príliš nízke. Tito ľudia sú zviazaní so Spoločnosťou srdcom a eitom a preto skôr či neskôr budú musieť odísť, lebo zo samotnej lásky sa žiť nedá.

Nemožno opomenúť podiel kr. Kovalčíka na propagácii našho časopisu, vedľajšej a nemu má Život v Krempešoch najviac čitateľov. Je skoro v každej rodine.

Autoritu a uznanie si získal predovšetkým ako človek, ktorý si našiel svoje miesto v živote, miesto v krajanovskom dianí a spoločenskej činnosti.

DOMINIK PODHORSKÝ

Foto: AMK

Srdcom a umom pre Spoločnosť

Už nie najmladší a predsa ešte nie starý je krajan František Kovalčík z Krempach. Priebojný muž v najlepších rokoch. Narodil sa v r. 1943. Rástol a bol vychovaný slovenskej rodine Valenta a Márie Kovalčíkovcov. Práve doma mladý František nadobudol ten pravý vzťah k svojej domovine. Záujem o starú vlast vzbudil darček, ktorý mu otec dovezol zo Slovenska. Tento záujem sa v ňom upevňoval po celé roky a nakoniec vyzústil v uvedomelú krajanovskú činnosť. Osobitnú úlohu vo formovaní jeho osobnosti zohrala škola a najmä slovenskí učitelia, ktorí sa v tamto období plne zúčastňovali obecného a zvlášt kultúrneho života. Veľkej obľube sa tešili divadelné predstavenia, a nejeden mládenec či deva tajne túžili stáť sa ochotníkom a byť obdivovaným. Patril k nim aj mladý František, ktorému sa nakoniec sny aj splnili. O niekoľko rokov neskôr zahrával hlavné postavy v Kocúrkove a Svedomí.

vlastnosti spôsobili, že na volebnej schôdzi v r. 1971 ho krempašskí krajania zvolili za člena výboru a v r. 1977 už za predsedu miestnej skupiny.

— Naša miestna skupina patrí medzi najpočetnejšie v Spoločnosti, nejde však len o počet, najdôležitejší sú predsa ľudia — hovorí kr. Fr. Kovalčík. Máme veľa dobrých, angažovaných krajanov, ktorí sa pre Spoločnosť dokážu obetovať a pracovať. Byť predsedom takejto MS je na jednej strane veľkou poctou, no na druhej strane je to veľká zodpovednosť pred voličmi aj pred celou Spoločnosťou. Samotný predsedza nesprávi veľa, keď mu nepomôžu ostatní krajania. Preto aj keď sa môžeme pochváliť viacerými úspechmi, ku ktorým nepochybne patrí získanie miestnosti na klubovňu v obecnom kultúrnom dome a jej vybavenie, nie sú to len moje zásluhy ale aj našich krajanov.

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

MÁJ — KVĚTEN

mády Poľského vojska v druhej svetovej vojne.

5.V.1819. V Ubieli (Bielorusko) sa narodil Stanisław Moniuszko, významný poľský hudobný skladateľ, dirigent a pedagóg, tvorca poľskej národnnej opery. (um. 4.VI.1872 vo Varšave).

5.V.1918. V meste Trevír (dnes NSR) narodil sa KAROL MARX, zakladateľ vedeckého socializmu, tvorca politickej ekonómie, učiteľ a vodec svetového proletariátu, organizátor I. internacionálu v r. 1864.

5.—9.V.1945. V Prahe vypuklo ozbrojené povstanie českého národa proti nemeckým okupantom. Na čele povstania stala Česká národná rada, orgán ľudovej moci vytvorený z iniciatívy KSC. Tažké boje s nemeckou posádkou v Prahe a vojskami 6. armádnej skupiny feldmaršala Schörnera, ktorá sa odmietla vziať a snažila sa prebojovať na západ, trvali až do 11. mája.

Na pomoc pražským povstalcom prišli príamo z berlínskej operácie sovietski vojaci hlavnej údernej skupiny 1. ukrajinského frontu maršala Koneva, a v jeho zložení jednotky 1. československého armádneho zboru, vytvoreného v ZSSR, ako aj vojaci II. armády Poľského vojska, ktorí pri Budíne začali postup na pomoc Prahe. Poľské tanky sa priblížili až na okraj Prahy. V noci z

8. na 9. mája sa sovietske vojska prebojovali do Prahy a 9. mája do 10. hodiny ju úplne oslobodili. Účasťou v týchto bojoch 11. mája skončila svoju bojovú cestu II. armáda Poľského vojska v druhej svetovej vojne. Deň oslobodenia Prahy 9. mája sa stal národným sviatkom Československa.

7.V.1794. Tadeusz Kościuszko vydal polaniecky univerzal, ktorým dával rolníkom osobnú slobodu, zmenšoval panštinu alebo ju úplne rušil pre účastníkov Kościuszkowského povstania.

7.—9.V.1983. Vo Varšave sa konal I. celoštátny kongres Vlasteneckého hnutia národnnej obrody, ktorý zvolil Krajinskú radu PRON, schválil Výzvu národu, Mierovú výzvu, List zahraničným Poliakom a pod. Pri pomeňme, že v siedstich problémových komisiach Krajinskéj rady PRON, ako aj v miestnych výboroch PRON pôsobia členovia KSČaS. 31. marca t.r. Krajinská rada PRON prijala Volebnú deklaráciu PRON, ktorá hodnotí voľby do národných výborov určené na 17. júna t.r. ako dôležitú etapu na ceste upevňovania štátu a ako pokrok na ceste národného dorozumenia a obrodenia. Krajinská rada PRON zároveň uverejnila Výzvu všetkým občanom, aby sa zúčastnili všeobecného národného činu v prospech poľskej osvety.

1. Máj. Sviatok práce — ustanovený na I. kongrese II. internacionály v Paríži v r. 1889; v nasledujúcich rokoch oslavovaný ako deň medzinárodnej solidarity pracujúcich zjednocuje všetkých, ktorí bojujú za ideály slobody, mieru a spoločenského pokroku.

2.V.1904. V Prahe umrel Antonín Dvořák, jeden z najväčších českých hudobných skladateľov, klasik českej a svetovej hudby, ktorý spolu s Bedřichom Smetanom bol tvorcом českej národnnej hudby a svojimi symfonickými skladbami prispele k umeleckému rozvoju Českej filharmónie; profesor pražského konzervatória (nar. 8.IX.1841 v Nělhozevsi nad Vltavou).

2.V.1945. Sovietska armáda a bojujúce po jej boku jednotky 1. armády Poľského vojska rozbili hitlerovskú obranu v obklúčenom Berline. Krátko po polnoci nemecké veliteľstvo obrany Berlina prijalo sovietske podnienky bezpodmienečnej kapitulácie. 6. mája pri Labe sa skončila bojová cesta 1. ar-

Krajanské „dobrodružstvo”

Naši krajania ho poznajú ako neúnavného krajanského aktivistu, ktorý dôverne pozná všetky otázky a problémy spojené s činnosťou našej Spoločnosti, jedným slovom poznajú ho — a často veľmi osobne — ako dobrého Slováka. Väčšinu členov na Spiši pozná osobne aj on, kraján František Kurnát z Novej Belej. Ani nečudo, už vyše desať rokov plní úlohu predsedu Obvodného výboru KSČaS na Spiši a od VI. zjazdu je podpredsedom Ústredného výboru Spoločnosti. Začíname však od začiatku, ako sa začalo jeho krajanské „dobrodružstvo“.

Narodil sa v r. 1930 v slovenskej rodine Márie a Silvestra Kurnátovcov. Rástol a bol vychovávaný v prostredí, ktorého chápanie národných otázok a kultivovanie národných tradícii ovplynilo celý jeho neskorší vývin. Detské a chlapčenské roky strávil v rodnej obci medzi rovesníkmi. Vypomáhal otcovi v práci na gazdovstve. Skončil sedemročnú základnu školu, zo toho päť rokov sa učil po slovensky. Keď mladému Františkovi bolo devätnásť rokov, naskytla sa možnosť vystúpiť za prácou na Slovensko. Pracoval vo Svite do 1954 a potom sa vrátil do rodnej Belej. Týchto päť rokov mu umožnilo poznatiť vlast svojich dedov, upevniť národné cítanie a dovolili mu duševne pookriať, ustaliť názory a spoločensky dozrieti. Ešte aj dnes s radosťou spomína na tamto obdobie. Vedľa okrem spomienok a zážitkov si zo Slovenska odnesol aj skúsenosti pracovať s kolektívom, dobrú slovenčinu a znalosť hrať na hudobné nástroje.

V prvých povojnových rokoch, keď na Spiši vznikali prvé slovenské spolky nestál bokom ani kr. Fr. Kurnát. Už ako mladý chlapec sa činne podieľal na ich organizovaní. Jeho „dobrodružstvo“ sa však začalo učinkovať v ochotníckom súbore. Po návrate zo Slovenska kr. Kurnát sa stal členom divadelného krúžku a dychovej kapely, ktorú viedol až do r. 1970. Súčasne učinkoval v zábavnej hudobnej kapele.

9.V.1945. Deň víťazstva nad fašizmom. Tento deň o 0,45 hod. na predmestí Karlhorst vo východnej časti Berlína fašistické Nemecko, porazené politicky a vojenky, podpísalo akt o úplnej a bezpodmienečnej kapitulácii pred víťaznými štátmi protihitlerovskej koalícii. Bol to koniec druhej svetovej vojny v Európe, ktorú vznietili spojené sily nemeckého fašizmu a militarizmu. Bola to najstrašnejšia vojna v dejinách ľudstva. Boje zachvátili územie više 40 štátov na troch kontinentoch — v Európe, Ázii, Afrike. Počet padlých a zavraždených prekročil 55 miliónov ľudí. Počet ranených a zmrzačených dosiahol 35 miliónov osôb. Číselne najvyššiu cenu za víťazstvo zaplatili národy Sovietskeho zväzu, percentuálne Poľsko.

10.V.1859. V Liptovskom Mikuláši narodil sa Aurel Stodola, slovenský vedec svetového mena v odbore konštrukcie turbín, profesor na technike v Zürichu vo Švajčiarsku (um. v Zürichu 25.VII.1942).

11.V.1929. V USA umrel Jozef Murgáš, slovenský vynálezca rádiotelegrafie (nar. v Tótoje 17.II.1864).

12.V.1364. Kazimír Veľký založil Krakovskú univerzitu, obnovenú po ok. desaťročnej prestavbe Vladislavom Jagelovcom v r. 1400.

hostom bol aj na spiškých základných školách a v posledných rokoch pomáhal pri zápisoch na vyučovanie slovenského jazyka. Zúčastňoval sa schôdzí v MS, zasadaní obvodného a ústredného výboru, propagoval medzi krajanmi prijaté opatrenia a návrhy. Viedol dokonca aj spojený jurgovsko-novobel'ský súbor. Bol na choreografickom kurze na Slovensku a so súbormi na Folklórnych slávnostach v Detve. Najčastejšie po Spiši jazdil na motorké, ktorá sa stala už povestou medzi krajanmi.

Popri činnosti v Spoločnosti sa angažoval aj v obci. V r. 1969—72 bol predsedom miestneho urbára, 6 rokov zastupoval náčelníka hasičského zboru, a dnes je predsedom reviznej komisie, od r. 1965 je predsedom rodičovského združenia pri základnej škole s vyučovacím jazykom slovenským.

V súčasnosti pracuje na 12 ha gazdovstve, na ktorom mu ešte výdatne pomáha jeho otec a čiastočne aj synovia, lebo ako hovorí, zdravie mu už neslúži. Dávajú o sebe viedieť cesty na motorke za každého počasia.

Na volebnej schôdzi miestnej skupiny v Novej Belej v min. r. ho krajania zvolili za delegáta na 7. celoštátny zjazd Spoločnosti, v súvislosti s čím kraján Fr. Kurnát povedal:

— Delegátom som už po štvrtkrát a na každom zjazde som mal o čom hovoriť. Myšlím, že podobne bude aj na tomto, vedľa ešte stále máme čo riešiť, vylepšovať. Najdôležitejšou otázkou Spoločnosti je naďalej školstvo. Treba vynaložiť všetko úsilie, aby sa vo všetkých obciach na Spiši a Orave učilo slovenčinu čo najväčší počet krajanských detí. Do pôsobnosti miestnych skupín treba stále viačaj zapájať mlad' a najmä ženy, vedľa práve ženy — matky majú veľké možnosti vo výchove svojich detí a môžu nám veľa pomôcť v pôsobnosti. Zjazd by mal byť impulzom, ktorý by nabadal krajanov k väčšej a plodnej činnosti. Dúfam, že zjazd vytýčí taký program, ktorý povznesie našu činnosť na vyššiu úroveň.

Nežštná a obetavá práca kr. Fr. Kurnáta sa určite kladne odrazila na rozvoji spišského obvodu, podobne ako aj jeho otvorené, priame a často aj kritické vystúpovanie. Za jeho záslužnú kultúrnu činnosť ho vyznamenali Odznakom Záslužný kultúrny činiteľ a naša Spoločnosť mu udelila medailu Za zásluhy pre KSČaS.

Text a foto: DOMINIK SURMA

V neskorších storočiach univerzitu nazvali Jagelovská. Je to najstaršia poľská univerzita. Medzi svetovými univerzitami ju Veľká všeobecná encyklopédia PWN zaraduje na dvadsaťte miesto. Je mladšia ako Karlova univerzita v Prahe o 16 rokov.

12.V.1884. V Prahe umrel Bedřich Smetana, svetoznámy český hudobný skladateľ, klavirista, dirigent a pedagóg. Predstaviteľ novoromantizmu, tvorca českej národnnej hudby, ktorá svojim znením a obsahom oslavovala český ľud, jeho slávnu minulosť, piesne, tance a krásu českej krajiny. Vytvoril zároveň prvé české opery, ako Branibori v Čechách, Predaná nevesta, Dalibor a Libuša, ktorá vznikla z lásky k českému národu, z viery v jeho budúlosť, a ktorú sa hrá pri veľkých slávnostach. Smetana mal päťdesiat rokov keď po dlhej chorobe ohľuchol, ale napriek tomu ďalej tvoril. Napísal cyklus šiestich symfónických básni Má vlast, opery Hubička, Tajomstvo, Certová stena, virtuózne skladby na klavír, husle a iné. (nar. 2.III.1824 v Litomyšli).

14.V.1943. V Sielcoch pri Oke v ZSRR vznikla 1. pešia divizia Poľského vojska T. Kościuszku.

14.V.1921. V Karlínskom Národnom dome v Prahe sa začali rokovania XIV. zjazdu Československej sociál demokratickej strany

(Távice), ktorý prešiel do dejín ako ústavný zjazd Komunistickej strany Československej.

15.V.1945. V Bratislave sa konalo prvý po oslobodení slávnostné zasadnutie Slovenskej národnej rady.

15.V.1955. Vo Varšave bola podpísaná obrazová Zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci medzi európskymi socialistickými štátmi, nazývaná Varšavskou zmluvou. Zaručuje bezpečnosť socialistických krajín, zabezpečuje ich hranice a územia, prispieva ku koordinácii v zahraničnej politike, odporovaniu medzinárodnému napätiu a uplatňovaniu zásady mierového spolunažívania štátov s rôznym spoločenským zriadením.

18.V.1944. Vojaci 2. polského armádneho zboru na Západe dobyli Monte Cassino v Taliansku.

19.V.1949. V Moskve umrel na srdcovú porážku Peter Jilemnický, slovenský realistický spisovateľ českého pôvodu, národný umelec, revolucionár a bojovník proti fašizmu (nar. 18.III.1901 v Letohrade pri Kyšperku).

21.V.1904. Založenie medzinárodnej futbalovej federácie — FIFA. Poľský futbalový zväz bol založený vo Varšave 21.XII.1919.

30.V.1434. V bratislavskej vojne pri Lipanoch bola porazená radikálna frakcia revolučného husitského hnutia.

PYTAČKY A SVADBA NA ORAVE

Tohoročné fašiangy boli veľmi dlhé — trvali až do 6. marca. Spominam to preto, aj keď s veľkým oneskorením, že je to obdobie, kedy sa na vidiek koná najviac svadieb. Využívam teda príležitosť a chcem aspoň stručne napísat, ako u nás na Orave vyzerali voľkády pytačky a svadba. Podotýkam, že niektoré z týchto zvykov sa zachovali podnes.

Nakuknime teda do jednej z chalúp, kde práve čakajú na pytačov. Domáci — otec a mat — sedia pri stole a takto sa zhovárajú.

— Starka moja — hovorí otec ustarestone — trochu sa mi mocce v hlave, lebo neviem, ako vydáme tú našu dcéru, dobre, či zle.

— Len sa už toľko netráp, — vrávi mat — bude ako bude, ja myslím, že dobre.

— Možnože, starda, prídu dajakí kupci ľo ju dobre kúpia.

Domáca vyzrie cez oblok a viď bližiť sa skupinku osôb. Hned zvestuje:

— Stark! Stark! Kupci idú. Budú pytačky, aj hriate.

Hostia vchádzajú dnu, pozdravia a zastanú pri dverách. Jeden z nich, mladý pán, predstúpi pred domáčich a povie.

— Prišli sme namluvať. Kde máte tu vašu mladú?

— Hned ju zavolám — odvetí matka — len mi, Janko, najprv povedz, či bude z teba dobrý muž, či máš nejaký majetok, koňa, kravy a iné hovidiadka?

— Nepýtajte sa o koňa a pole, ale o človeka, či bude mať rád svoju ženu. Ale keď vy takto, aj ja idem k veci. Prišiel som k vám po to vaše dievča, chcem ho kúpiť. Len mi povedzte, kolko mi s ním dáte poľa, kráv a peňazí?

— Však ja ta už nejak splátim — povie otec. — Len sa spýtaj Marišky, či za teba pojde. Hej, dievča, kdeže si? Podže sem, prišli k nám namluvať akisi hostia!

Dievča pojde a poznamená: — Prišli, prišli, ale kto vie, či do pohárikov doniesli?

Mladý pán na dôkaz vytiahne fľašu, ponalevia všetkým, aby si priplili na ľahšie jednanie. Keď sa napokon na všetkom dohodnú, matka ešte upozorní mladého, aby sa staral o gazdovstvo a nechodieval do krčmy. Dievča k

tomu dôrazne dodá: — Keď buď nazerať do pohárika, za takého nepôjdem!

Potom sa robí ešte posledná skúška. Domáci rozhodia po stole hrbu drobných minci, ktoré mlaďi majú po jednej zozbierať do šatôčky. Kto nazbiera viac, ten druhého kúpi.

Týmto sa pytačky končili, všetko bolo dojednané. Teraz zostało len ist na faru zapísat ohlášky. Snúbenci sa tam teda pobrali a maliehali, aby sa sobaš hned konal, lebo sa vraj nemôžu dočkať medovej noci. Lenže to nešlo, lebo každú nedelu mohli mať len jednu ohlášku. Preto museli čakať najmenej tri týždne.

Keď nadišiel deň svadby, v domoch oboch mladomanželov sa od rána schádzali svadobčania. Potom sa ženich aj s celým sprievodom pobral do mladuchiného domu, odkiaľ mali ist na sobaš. Predtým však sa konalo „odprosanie“. Mlaďi kľakli pred rodičmi a starejší predriekaval text odprosenia, ktorý za ním opakovali napr. „Odpusťte nám, otec, mat, všetko, čo sme vám zle urobili, čím sme sa proti vám prehrešili. Teraz sa vyberáme na ďalekú cestu a prosíme vás o požehnanie.“

Keď ho dostanú, všetci zaspievajú jednu z priležitostných piesní a vychádzajú von, kde už čaká 6–8 vozov a v každom je zapriahnutý pár vyzdobených koní. Nasadnú a celý sprievod i s muzikou ide na sobaš. Keď sa celý obrad skončí, so spevom a ujukaním vracať sa do svadobného domu. Keď sa bližia, mladuchina matka spieva:

Už idú, už idú,
už sú na hranici,
jeden na krynzeli,
druhý na praslici.

Svadobný sprievod sa zastaví pred domom a spieva:

Otvárajte dvere,
otvárajte vráta,
lebo tu prichodi,
svadobná holota.

Dvere sa otvoria, domáci vítajú mladý pára a svadobčanov, čo prebiehalo podľa istého zvyku, usádzajú všetkých za stolmi a nükajú, aby jedli a častovali sa. Začína sa hostina. Vtedy družičky spievajú oravské svadobné piesne:

Nie tego nom dejcie, co ſie v piecu piece,
ba nom tego dejcie, co ze suda čiecie.

My tu priziechali po vodzie, po lodžie,
dy my zasluzili gorzolki na miodžie.

Ta nasa teščiovo po kuchyni chodži, myšli, v ktorom končie žiynčovi zagrodži.

Vesele, vesele, male veselicko, cymus nie spraviyla viynksego mamicko.

Ponoš ty Maryško na vodzie vyrosla, Jacy Jašiek prisiel, zaroz zeš zoň posla.

Ponoš ty Maryško nie myjala lyzek, kie ci ſie juz dostol z Podvilkova ogryzek.

Ponoš ty Maryško nie myjala šiyni, kie čie na Lipnicy parobcy nie vžyni.

Jako ſie zašviyčiyl na košciele krvistol tak tobie Maryško tyn vionecek prizistol

Mialaš nos mamicka jako dve leluje, teroz či po jedna oknem vyskakuje.

Mialaš nos mamicka jako dve fijolki, teroz zeš nie dala za liter gorzolki.

Ta nasa mamicka v piecu groch mločiyila, o dobro nieviaste bogu ſie modlyla.

Keď sa svadobčania dobre pohostia, začínajú spievať:

Juz my se pojedli, juz my se popili,
teroz by ſie syčka troche zabavili.

Všetci idú k muzike a začinajú tancovať. Čas rýchlo plynne. Večer starejší zastaví muziku a a dá si ho na hlavu, pričom hovorí: — Čo voliš, Mariška, večenie. Mladucha posadia na stoličku, po čom pristúpi k nej starší družba, snime jej veniec a dá si ho na hlavu, pričom hovorí: — Čo voliš, Mariška, večenie snať alebo hlavu stať?

Mladucha na to s pláčom: — Veniec snať.

Zeny čepčia mladuchu a v tom čase družičky spievajú:

Cepčie ze jo cepčie, ona bedžie rada,
bedo na nio volač, slyšyčie, vy baba.

Cepčie ze jo cepčie, ale nie na tvardo,
jako ſie poskrobie, kie jo bedžie zarlo.

Keď napokon mladucha začepčia, družičky ju berú do kola, po jednej s ňou tancujú a spievajú:

Prajeme vom mloži na piyrsy pocontek,
dve pogrutki džieči a samyk džiýfcontek.

Myšlalaš Maryško, ze bes mieč tyšionce,
a ty mos tyšionce pod piecym zajonce.

Myšlalaš Maryško, ze Janicek lala,
dy on čie vypiere gačiami do pola.

Nie buj ſie Maryško, nie bědžie čie bijol,
jacy nie chodž za niym, džie on bedžie pijol.

Nie buj ſie Maryško u Janicka bijdy,
a ty panie mlody, dejze nom choč vody.

Chvolyleš ſie Jašiu, ze tu zlate ščiany,
a tu takie ščiany jako i hockany.

Padol či Maryško, ze tu zlate progi,
a tu takie progi, polomol by nogi.

Dy my zacepili, vina my nie piyli,
vežnies se kosoček, pudžies se na grzyby.

Potom sa opäť začína všeobecne dujú a besedujú. Svadba sa koná zábava. Keď má chuť a sily — tancuje, iní pri stoloch ho-

VIKTÓRIA SMREČÁKOVÁ

S citom a vážne, to bolo hlavnou črtou prednesu starších žiačok

Len aby som sa nepomýnil

VEČIEROK PRE DETI

Dôležitým bodom pracovného plánu Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Kacvíne je starostlivosť o deti, ktoré sa učia slovenský jazyk. Na koniec karnevalu čiže 3. marca 1984 MS pripravila žiačkom milé prekvapenie — fašiangový večierok. Keďže v klubovni nemajú podmienky pre usporiadanie podujatí, večierok sa konal v urbárskom tzv. ľudovom dome. Clenovia výboru miestnosť pekne vyzdobili, preto pôsobila útulne a vôbec nepripomínať jej každodenný stav.

Len čo sa schýlilo k večeru, začali sa schádzať prví žiaci, rodičia, krajania a mládež. Fašiangový večer otvoril predseda MS KSČaS kr. František Siškovič, ktorý v mene kacvinského výboru privítal vzácných hostí — deti, riaditeľa základnej školy Waldemara Szečesného, učiteľky Máriu Bogackú a Martu Maršalkovú a všetkých prítomných. Krajan Fr. Siškovič vo svojom krátkom prejave hovoril o potrebe vyučovania materinského jazyka v základnej škole. Poznamenal, že v školskom roku 83/84 sa dvojnásobne zvýšil počet žiačkov učiacich sa slovenský jazyk, a

že MS chce, aby s každým novým školským rokem žiakov stále pribúdalo. To však nezávisí len od miestneho výboru, ale vo veľkej miere od rodičov. Taktiež podotkol, že miestna skupina bude úzko spolupracovať s riaditeľstvom základnej školy a žiakmi. Probíhali, ktoré sa vyskytnú, budú spoločne riešiť. Na záver prejavu žadal pedagógom a školskej mládeži veľa vytrvalosti a samé jednotky.

Dalej mali už slovo žiaci, ktorí pripravili krátky, ale pekný kultúrny program, nacvičený pod vedením učiteľky Márie Bogackej. Striedali sa v ňom slovenské národné a detské básne, ktoré žiaci recitovali s veľkým citom, dojimavosťou, no niektorí s trémou a iní zase smelo a hlasno. Najmilšie vystúpenie predvedli najmladší žiaci. Svojou nežnosťou a krásou hovoreného slova dojali rodičov, ktorížiari li slzy v očiach. Po recitácii nasledovali pekné ľudové a detské slovenské pesničky, ktoré zaspievali a zatańcovali. Spievali ako slávici, veselo, pekné, čisto a melodicky. Rytmecky a svízne zatańcovali detské tance. Dobre si počívali aj

š ľudovými tancami, akým bol napr. Boleraz, boleraz ... Celý kultúrny program žiačkov bol predvedený veľmi dobre, začo ich publikom odmenilo dlhým a búrlivým potleskom.

Po detskom vystúpení žiaci pozorne sledovali program, ktorý im venoval kacvinský súbor piesní a tancov pod vedením kr. J. Molitorisa, pôsobiaci pri MS KSČaS. Na scéne len tak zvučala ľudová nôta spolu s rezkým tancom. Na detských tváraoch jasal úsmieb a radosť, ba aj tiché nôtenie pesničiek, ktoré už poznajú, z čoho vypĺňalo, že sa im prednes veľmi páčil. Domáci súbor ziskal veľký aplauz od detí a obecenstva.

Po kultúrnych zážitkoch nasledoval najdôležitejší moment fašiangového večierka — odovzdanie detských kníh a darčekov so sladkosťami všetkým 51 žiačkom. Radosti bolo neurekom. Zvedavci hned listovali v knižkách a nazerali do balíkov, s otázkou čo len tam je? Miestna skupina nezabudla ani na učiteľky slovenčiny a riaditeľa školy, ktorým darovali albumové knížky.

Deťom a všetkým prítomným sa fašiangové podujatie veľmi páčilo. Áno, aj mne sa takáto forma starostlivosti o deti páči. Pevne verím, že to nebolo jedno z prvých ani posledných podujatí, zorganizovaných pre krajanských žiačkov.

Text a foto: A. KRIŠTOFEKOVÁ

Ked' ja recitujem, všetci počúvajú

Dobrej zábavy nikdy nie je dosť

ALOIS JIRÁSEK

POKRAČOVÁNÍ

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Druhého dne ráno divila se komorná paní hraběnce, že Žanetku dosud neviděla. Minula již dávno ranní hodina, a po Žanetce ani vidu ani slechu. Také slečna z Témice meškala dosud ve své komnatě, ač již desátá minula; a slečna byla navyklá časně vstávat a vycházeti. Tou dobou divila se také stará posluhovačka v panském domě, že pan doktor ještě spí. Věděla, že v noci odjel k nemocnému, nevěděla však, kdy se navrátil, ale že tak dluho vyspával! Až pak desátá minula — strhl se poplach v zámku, strhl se poplach v panském domě.

Ale dříve ještě nastala bouře v panské kanceláři, kdež bylo boží dopuštění. Pan správce sebou zlostí házel, až se mu copánek sem tam zmítal. Muškát, kancelářský, strnul a Mandelík mušketýr div neplakal.

„Ale já to, milostpane, už kolikráté říkal, že ten arrest není žádný arrest; mříže se viklály, dítě by je vyrazilo, a cihly kollem —“

Prudké okřiknutí správcovo jej zarazilo. Znova bouře, znova láteření; pak se všichni sebrali za panem správcem, aby ohledali species facti. Divu nebylo! Temnice, hlavně pro „zpupné“ sedláky určená, byla při zemi, okno nevysoko, dosti volně. Uvolněná mříž byla přepilována, cihly vylámány, vydoleny. Horák byl tentam.

Ovšem Mandelík mušketýr nebyl hledání takových ptáků zvyklý. Cítil, že není tak viněn, ale když přišlo na přepilování mříži a na to, byl-li kdo u Horáka, tu to v něm hrklo, nebo musil vyznati, že pustil k němu pana doktora Kamenického, jenž odpoledne přišel toho „berana“ přehlédnout.

„Doktor je doktor, toho musí pustit, přišel na vizitaci — vždyť vím, jak to chodí —“ vykládal Mandelík, omlouvaje se.

V tom jako bleskem zalétlo až sem, že vypáčili u doktorova bytu dvěře, že doktor je tentam, že také slečna zámecká není v zámku, ani Žanetka komorná.

Nastal všeobecný zmatek, běhali sem tam.

Hraběnka necháela uvěřiti, hrabě však zblednuv, ani nepromluvil. (...)

V tu chvíli nalezla hořekujici hraběnka na stolku Renatin dva listy. Jeden byl jí adresován, druhý hraběti. Hned dala se do čtení. Renáta děkuje za všecko srdečně a prosí tklivě za prominutí, vyznávala se, že odjela s doktorem Kamenickým z lásky, prosí, aby jí ve štěstí jejím neprekáželi.

Hraběnka všecka bez sebe nad tím, že schovanka jeji se tak nad svým stavem zapomněla, vzhledá k hraběti, tázajíc se, co jemu píše.

Hrabě byl pobouřen, ale přemáhal se.

„Snad totéž co vám. Piše, že odjíždí s tím —“ odvětil temným hlasem. Nepověděl však pravdu. „Proč odjíždí, pišu paní hraběnce, nepiš jí však, abych ji ušetřila, o tom; co mne k tomu přimělo, že tak náhle jsem se k odjezdu rozhodla.“ Tak psala jemu a končila doufajíc, že všeliké hledání a snad stihání on, hrabě, zajisté nebude podporovat, spíše zamezí.

Také v bytu doktorově nalezli listy: jeden hraběnce a jeden páteru Rokytovi. Loučil se s ním a v doušce prosil za prominutí, že dovolil si bez jeho svolení zachránit knihu Bartodějského. Vedle těchto listů byl báliček, jenž svědčil abbéovi Steydlovi. Když

ho rozbalil, nalezl lístek, v němž mu doktor oznamoval, že emigranta podruhé zachánil, i knihu Bartodějského, z nichž mu, jakožto jejich obzvláštnímu milovníkovi, jednu na památku posílá. Steydlovi se zasvitily zlosti oči a zrudl, když podíval se na titul té knihy:

„Zrcadlo jezuitův, tj. spis, v němž se ukazuje o sekty jezuitův jakož původu, zmocnění, vzrostu; takž o lsti, obmylnosti, praktykách, dvojitém ošemetném mluvení, nadto o útincích a skutcích zlých. Vytisknuto v Praze léta 1619.“

Abbé chytiv knihu, mrštil ji prudec o zem, až se rozchlípla, pak odkopnul ji přecházel prudec pokojem.

Když se obecný poplach trochu utísil a na zámku rozvahy nabyla, pomýšleli na stíhání. Zatím už ovšem nastalo poledne a uprchlíci v noci na kvapnou cestu se vydavali, byli jistě už přes hory a doly. Nicméně vyslal správce honit emigranta a zároveň musel kancelářský kopu cirkulářů o něm napsati. Dvoji bylo divno: že starý Bartodějský zůstal ve svém vězení a že hrabě nepovolil stíhat uprchlých, slečny a doktora.

Nebylo také možná vypátrati, kde a jak si opatřil doktor koně. Bábá posluhovačka vypověděla, že slyšela v noci kočár, ale že si toho vůbec nevšímala, poněvadž myslila, že jedou k nemocnému. Nevěděla tedy, kterou stranou se dali. Ani Kamenický, ani Renáta toho mnoho s sebou nevzali, jen to nejnuttnejší. Především dala starou knihu a staré listy po strýci svém, nebožtíku pánovi z Témice, zvečera k doktorovi tajně donést. O tom však nikdo nevěděl, jakož tušení neměli, že znamenité služby prchajícím prokázali Frantina a bratr Libal, jenž maje od něho peníze, sehnal také nutný povoz. Zatím mladý Horák pracoval nástroji, které mu doktor tajně zanesl, na svém osvobození, jež v noci také dokonal. Čekal jen na Libala, který přijev s vozem pro doktora, pak ku vězení se doplňil a „bratrovi“ z okénka pomohl. Poté k vozu pospíšili, přijali od doktora také knihu Bartodějského a kvapili na jeho samotu, kdež Frantina je v bázni čekala. Horák přestrojiv se neomeškal se u své nevěsty, ale vyřídil jí, co mu doktor nařídil, zkrátka se s ní rozřímal a prchl do tmy. Frantina neplakala. Věděla, že se s ním zkrátka shledá. Když Libal ji pomohl knihu ukryt, odešel také on ještě té noci. A tak, když druhého dne přišli ze zámku na samotu opět hledat, zastali Frantinu samotnou, a nenašli žádné stopy, ni nejménší známky.

Renáta s věrnou Žanetkou vyšly oné noci zahrada tajně ze zámku, pak dálé ulici, až stanuly na konci městečka, jak ujednáno. A již přihrčel kočár. Renáta vstoupila jako stín do něho — vstříc se jí rozevřela náruč, jež ji přivinula k věrnému, horoucímu srdeci. Užíželi teplou letní nocí kol lesnaté hory, nad níž ke tmavému nebi trčely černé rozvaliny potštejnské. Renáte bylo jako ve snu, jako ve vidění.

„Těch požehnaných rozvalin! Byl tam po klád, a já ho našel!“ ozvalo se vedle ní měkkým, tichým hlasem.

Minulo několik dní. Emigranta nedostali a Bartodějský navrátil se na svou samotu k dcerě. Starec se těšil, že nastávající zet jeho štastně unikl, ale hněsto ho těče, že skryš Modlivého dolu je vyzrazena a drahy, památný kalich ztracen. Nyní musili čekati na zprávu o Václavovi. Bylo ujednáno, že se za ním do Žitavy odeberou, aby tam ovšem jen Frantina zůstala; starý nezměnil svého úmyslu.

Hůrce bylo u Celerův. Radost jejich měla slabounké kořinky. Co se v zámku stalo, bylo pro ně ranou. Již předtím valně se přepočetli, zvláště chlubivý Tomášek, nebo již se nemohli vynášeti, že ukázal hraběti cestu k pokladu. Nezůstaloť tajemství, že hrabě nic nenašel. Nicméně Tomáš přišel si nemalou zásluhu a hartusil na Vavřinka, aby mu skrze abbéa službu u myslivectví opatřil. Předíkával by by sám rád — Uputmenul tedy Steydla. Ten však, že hrabě je porád mrzut a nepřistupný. Odkládal a vymouval se, až když Vavřinek, Tomáškem doháněn, opět a opět žádal, rozmrzen jal se u lesního cestičku vyšlapávat. Lesní uslyšev jméno Tomáškovo dal se do smíchu a myslil, že abbé žertuje.

„To bychom udělali kozla zahradníkem!“ zvolal.

Tím byla věc zle vyřízena a sny a tužby Tomáškovy se rozplynuly mlhou. U Celerů bylo boží dopuštění. Celerka spustila neprve na hraběte, na abbéa, dala se konečně do Vavřinka a Tomáš ji ve všem vydatně pomáhal. Mrzení bylo dlouhé, ale na konci přeče jen rozhodla chtivost vdavek, a tak povolila za nějaký týden proshyb Vavřinkovým. Tomáš se tomu vzpíral, autorita však a tužba po statném muži zvítězily.

Tou dobou došel na zámek Renatin list hraběnce adresovaný. Když jej rozevřela, vypadla z něho nějaká listina: bylo to svědec farního úřadu jedné vesnice na hraničních českých, podle kterého v tamním chrámu Pán byli oddáni slečna Renáta z Témice s Václavem Kamenickým, doktorem lékařství. Hraběnka zalomila rukama:

„O nešťastné, zbloudilé dítě! Tvá matka se v hrobě obráti!“

Abbé Steydel stál u okna svého pokoje, hledě ven. Pojednou sebou trhl, zrudl a odstoupil od okna. Už jdou, už jdou a v houfu, aby se ukázali! Jak jim hřebeny narostly! Oh, toho zákonodárství, těch nesmyslností! Běda státu, kam to spěje?! Och, těch frajmaurů, to jejich dílo!

Alé lidé, kteří v houfku brali se na zámek, nehněvali se; tváře jejich byly jasny a veselost srdečná hleděla jim ze zrakův. V čele jejich kráčel starý Bartodějský.

Byl krásný podzimní den. Sluníčko svítilo jasné do panské kanceláře, kdež nastalo nemalé pohnutí, když na chodbě ozvalo se tolik kroků a Mandelík pak ohlásil houf sedláků. Pustili je a Bartodějský mluvčí oznámil, že přicházejí skrze víru a ten vzácný patent císaře Josefa, který všechno ohlásili. Byl to onen slavný toleranční patent dne 13. října 1781, kterým císař „přesvědčen jsa jednak, že všeliké obmezování svobody svědomí je velmi škodlivé, jednak že pravá, křesťanská tolerance státu i církvi je prospěšná“, ustanovuje, „aby přívřencům augšpurského a helvetského vynášli, pak nes jednodeným Rekům povolenlo bylo soukromé provozování podle náboženství jejich, bez rozdílu, zdali kdy předtím bylo obyčejo, anebo zavedeno, čili nic.“ Kancelářský Muškát zapisoval každého, jak ke kterému náboženství se přiblížoval. Ti všichni tajně zachovali víru otcův svých a teprve dnes po více než věku plném všelikého protivenství a utrpení mohou se volně, beze strachu k ní přiznat. Muškát psal u všech „helvet“, jen když došlo na Bartodějského, hlásil tento: „Já Simon Bartodějský přistupuju k víře starých bratrů českých.“

Navečer toho dne zašel si starý Bartodějský do Modlivého dolu. Stanul nejprve pod duby, pak zašel až do samé rozvaliny. Byla nyní jak náleží pusta. Hrabě dal sklep zasypati a zdi nad ním pobořiti, takže z této strany nebylo možná vstoupiti do podzemí.

Toto si Bartodějský ani nežádal ani nepotřeboval. Přišel sem jen pro památku, již zasvětil minulým krutým časům a svým otcům. Usedl na rozvaliny pod stromy a seděl tu dlouho zamyšlen.

Již soumrak uložil se na tichý dol, ale teprve když měsíc vyšel nad černé lesy, odcházel z rozvalin starý Bartodějský, poslední český bratr.

Z mrákot nočních zasvitl svěží den májový. Lesem na hranicích česko-slezských ozýval se ranní zpěv. Bylo slyšet hlas mužský a ženský. Ted, hle, vyjel na výšinu povoz tažený statným koněm. Na voze velké uzly, peřiny, a navrchu sedí stařenka, majíc ruce sepjaté. Védele vozu mladý muž se statnou svěží ženou, Václav Horák s Frantinou a se svou materí.

Zaraziv koně, ukázal na hraniční kámen a pravil:

„Teď jsme vkročili na českou půdu, a dás Pán Bůh, že ji nikdy více neopustíme!“ Frantiň zazářily radostí oči a zbožně poklekl vedle svého muže, aby poděkovali Bohu. Stařičká matka zaplakala. Když pro víru utíkala z domova, což se tu nasoužila, což na tomto místě, vystupujíc z drahé země, se náplakala! Tenkrát nemyslila, že ji kdy opět uvidí, a teď se vraci navždy a uloží kosti své v rodné zemi. —

Již v prosinci minulého roku, brzo po tom, kdy byl vydan tolerantní patent, vyhlášen nový patent císaře Josefa, kterým dovoleno všem, kteří se pro víru do ciziny utekli, aby volně do vlasti se navrátili, a zároveň prominuty jim všechny tresty, které na nepovolené ze země vystěhování byly ustanoveny.

Kresba: Areta Fedaková

Toho nyní mladý Horák užívaje, vracel se s manželkou a matkou do Čech, míře na panství potštejnské, na samotu Bartodějského. Již ho nebude v Žitavě třeba, nebo evangelické knihy bude i v Čechách lze tisknout a doba jich pronásledování minula.

V Potštejně bylo zase klidno a ticho. Události minulého roku jakoby zapomenuty. Jen zasmušily hrabě cítil trpkost, kdykoliv se rozpomenul. Na hrad více nechodil, vchod do podzemí zpusl a cesta do chodeb stala se nebezpečnou, až pak časem nemožnou. Renátě překážek nečinil. Vydal ji její dědictví, jež měl v opatrování.

Abbé už nezažil žádných radostí. Patent chodil za patentem, a pak i emigrant, kteřího stíhal, mladý Horák, usadil se volně jemu nabízkou. Toho dne, kdy přijeli na samotu, měl Bartodějský dvojnásobnou radost: z rodiny a také z kalicha, který mu hrabě sám od sebe dal. Potkal včera starce náhodou, poznal jej a vzpomněl si na jeho úpěnlivě prosby v dole. Stařec byl pořád ještě jako hřib, až k podzimu počal chátrati. Cítě dobře, že nastává jeho hodina, zašel si za jasněho dopoledne do Modlivého dolu. Vrátil se s večeří. Byl tam naposledy. Za týden tiše a spokojeně skonal. Uviděl zásvit nových časův. Když ho pochovali, hledala Frantina darmo bratrský kalich, a nenašla ho. Však potom si vzpomněli, že otec jda posledně do dolu, měl v ruce bílý uzlíček. — Byli přesvědčeni, že posvátnou nádobu staré Jednoty někam zakopal. Kam, nedověděli se a také nehledali, etice věděli otcovu a jeho jednání. Zjara pak prodali stavení a odstěhovali se dále do Čech, do dvorce doktora Kamenického, jenž tam společně žil s Renátou. Toho se již abbé nedočkal. Zesnul po vánocích, novot nepřekrakoval.

Jakob Votava, kantor, zůstával vdovcem napořád a velebil Boha, že se mu Celerky nedostalo. Přál ji nyní bývalému sokovi svému z toho srdece. U Celerů, vlastně u Vavříneků, bylo hádek jako mraků. Nic, všechno všudy, nedělalo dobroru. Celerka pískala Vavřínkovi, pastorek Tomáš každou chvíli jemu i matce se opřel, sumou: bývalo tam smutné divadlo na podívanou a na poslechnutí.

V neděli po kázání odebral se páter Rokyta procházkou na hrad potštejnský, jak rád činíval. Stanuv v tichých rozvalinách, hleděl do kraje jasně ozářeného. Vyňav list, který včera obdržel, jal se ho nanovo čísti. Přítel Kamenický mu zase po čase napsal a zval jej k sobě jménem svým i Renátiným. Líčil své štěstí rodinné, psal nadšeně o Renátě, ježíž spanilou duší teprve nyní jak náleží poznal. Dále psal, že často vzpomínají na rozvaliny starého hradu. „Pamatuješ-li se, jak jsi mně tu své vlastenecké smýšlení odhalil? Tenkrát mně bylo s podivením; nyní však, domnívám se, nejsem méně horliv od tebe. Činím, seř jsem, na probuzení našeho lidu. (...) Nejsme, drahý příteli, sami; znám mnoho mužů čistě nadšených, kteří smýšlejí a také tak doufají jako my. Vidíme zásvit nové doby a v ní zalehne také paprsek našemu národu. Věřím v konečné jeho obrození.“

Caritas extirpat hostes! V lásce, snášenlivosti jest svornost, toť poklad síly k dalšímu boji.“

Kaplan Rokyta, stojí v rozvalinách hradu, památníku bývalé moci a slávy, pozvedl oči svých a snivě hleděl na jarní, svěží krajинu. Byl pohnut. Oči mu zářily a se rtů splýnulo vroucí, důvěrné:

„Dá Bůh!“

V dnešním čísle se loučíme s hrdinou Jiráskova románu Poklad, který jsme otiskovali na pokračování od května loňského roku. Pro tvr, které tento příběh zaujal, bude snad pobídka k tomu, aby si přečetli i další historické romány Aloise Jiráská, zejména z dob husitských, a obohatili tak svou znalost českých dějin.

„Sami sme si navarili piva, práca v domácnosti nie je pre nás chlapov“ — zdajú sa hovoriť zarmútené tváre J. Pionteka a J. Milaniaka z Nedece vo veselohre Faraóni

Po dlhzej prestávke sa dňa 4. marca 1981 konala v klubovni MS KSČaS vo Vyšných Lapšoch prehliadka divadelných krúžkov miestnych skupín zo Spiša a Oravy, ktorí usporiadali Ústredný výbor Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

V sobotu vyšnolapšanskí krajania už pripravovali javisko, miesta na sedenie pre divákov a s napäťom očakávali nedeleňné popoludnie. V nedeľu popoludní bol v klubovni rušno a hlučno. Na prehliadku prichádzali deti, mládež, dospelí, aj krajania z iných obcí. Po pol hodiny bola klubovňa zaplnená verejnostou do posledného miesta. Všetci čakali na prvý herecký výkon.

Divadelníkov a ich rekvizity dovezol autobus asi pol hodiny pred začiatkom predstavenia. Preto sa museli rýchlo preobliekať a prichystať si všetky veci potrebné pri hre. Chvíle očakávania pekne využila vyšnolapšanská dychovka pod vedením kapelníka Dominika Grigláka, ktorá na privítanie rezko zahrála.

Toto pekné podujatie otvoril predseda MS KSČaS vo Vyšných Lapšoch kr. Jozef Krišák, ktorý privítal hostí z Nowego Sącza: zástupcu riaditeľa Vojvodského kultúrneho strediska Annu Leszczyńsku, divadelného inštruktorku VKS Evu Stawowczykovi, hlavného inštruktora VKS Andrzeja Górszczyka; náčelníka Gminného úradu v Nižných Lapšoch Tadeusza Maurera, podpredsedu UV a predsedu OV KSČaS na Spiši kr. Františka Kuránatu, staršieho inštruktora UV kr. Ludomíra Molitorisa a všetkých prítomných. Zvlášť odovzdal pozdrav našim divadelným krúžkom. V úvodnom slove kr. L. Molitoris hovoril o histórii a pôsobnosti divadelných krúžkov v Spoločnosti. Z najzaslúžilejších

činiteľov na tomto kultúrnom úseku jan Augustin Bryja z Vyšných Lapš, ktorého pri tejto príležitosti treba s a podakovať mu za obetavú prácu.

Prehliadku predchádzal krátky program slovenských žiakov zo Základnej osemročnej školy vo Vyšných Lapšach, čielený pod vedením riaditeľky Štefanie Biegunovej. V programe sa národné a detské slovenské bánske, a tanče. Detský prednos bol veľmi docenilo obecenstvo. Milým momentom pre deti bolo odovzdanie odveta udelených v súťaži kresieb '83 —

Marii Griglákovej zo 7. triedy miesto v staršej skupine, ktorá dosiahla výsledok v kategórii grafickým aparátom a Márii Krišákovenej za piate miesto v staršej skupine obdržala album a farebné ceruzky. Výsledkom odovzdané chlebníky žiačkam Griglákovej, Barbare Kiedžuchovej a nórke Klakovej za účasť vo finále súťaže v minulom roku v Novej Beluši. Členec mali z odmen veľkú radosť.

Od tejto chvíle mali na javisku len divadelné krúžky z Nedece, Novej Beluši, Podvľaka a Malej Lipnice. Ako týpili divadelníci z Nedece s drámem Urbánka Pytliačkova žena. Veselohru Oleksiaja Kolomijca predvedli ako hry nacvičovala a režirovala krajana Bogačíková, zaslúžilá kultúrna činitel.

Divadelný krúžok z Podvľaka zahral hru Tri vrecia zemiakov Jozefa Krišáka, ktorú nacvičili pod vedením krajanky Gribáčovej. S ďalšou divadelnou hrou Figliar Matej Antonia Lysonka vystúpili belaní, ktorí po prvýkrát nacvičovali mladý krajana Jozef Majerčáka.

JAVISKÁ OPÄŤ OŽILI

Komický Ďurko (Vl. Pieronek) vo vreci so svojimi spoluúčinkujúcimi z Podvľaka vo veselohre Tri vreca zemiakov

„Pán notár, vyu nám tu rozkázovať nebudeste“ — zdá sa, že vyslovil Fr. Chalupka J. Majerčákovi z Novej Beluši v hre Figliar Matej

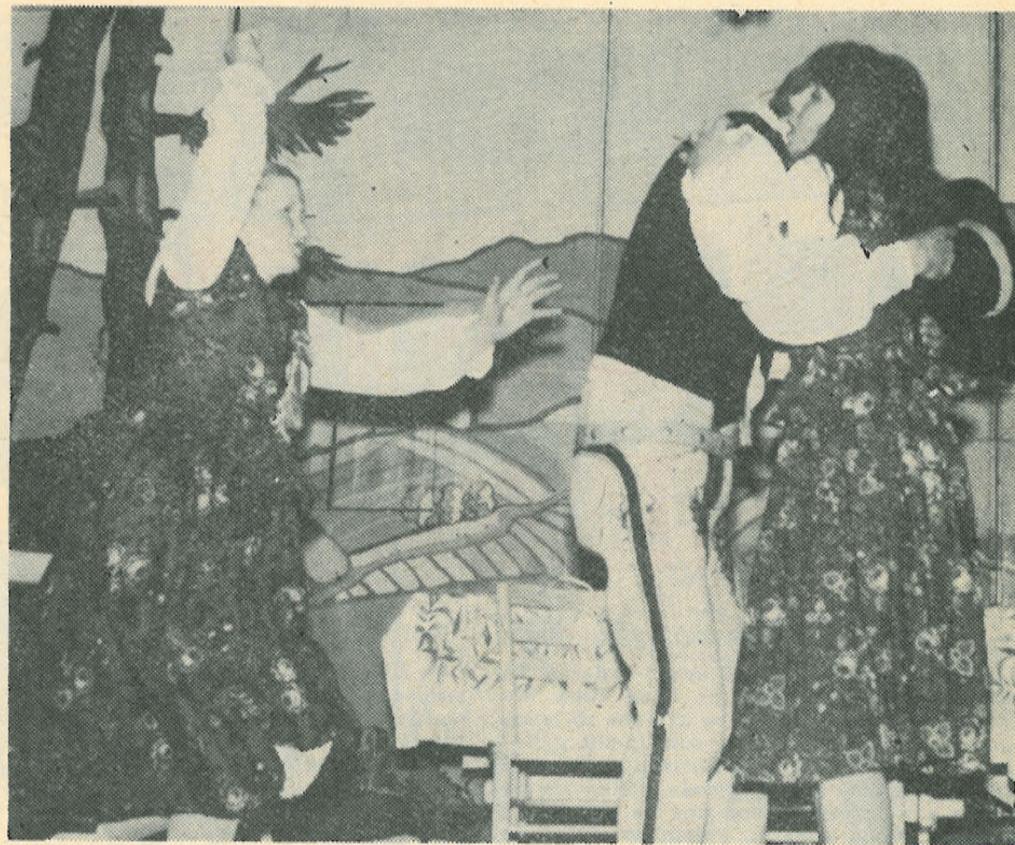
I kramenú
turný
ladnej
v C
riedali
sníčky
dobrý,
mentom
en Ži
čekam
prvé
foto
trie
ktorá
k isto
Anne
Eleo
tačnej
Diev
vo už
j Be
vys
Ferka
raóni
nednú.
Žofia
vese
račku,
Márie
i Fi
Nov
reži
Divia

delný krúžok z Malej Lipnice predstavil hru Majster a tovariš od Jozefa Korzeniowskeho, ktorú nacvičila krajanka Viktoriá Smrečáková. Cez toto zimné obdobie taktiež krem-pašania nacvičovali hru Ulička od Emila Göllnera pod vedením krajanana Františka Kovalčíka. Žiaľ, prehliadky sa nezúčastnili pre odchod jedného člena divadelného krúžku. Z piatich hier, ktoré sme sledovali na výsnolapšankom javisku, text štyroch bol v slovenčine a jedna v oravskom nárečí, ktorú prednesol krúžok z Malej Lipnice. Dej vo všetkých hrách sa odohrával na dedine, čo znázorňovali ľudové kroje a všedné pracovné oblečenie hercov-amatérov. Pohybovali sa na scéne prirodzene, mali nestrojenú mimiku, výraznú gestikuláciu. Vžili sa do svojich úloh, ich hra bola živá, dynamická, postavy, ktoré stvárnili boli presvedčivé. Keby som mala hodnotiť herecké výkony, tak za veľmi dobrú a herecky vyspelú by som označila dve postavy — postavu Durka (Vl. Pieronka) z hry Tri vrecia zemiakov a postavu Tarana (J. Pionteka) z hry Faraóni. Ich osobné nadanie, herecké vlohy a prírodenosť, s akou sa pohybovali na javisku, ich predurčovali na stvárnenie práve týchto úloh. Aj v ostatných úlohach úspešne vystúpili mladí a slobodní a vedľa nich manželia a päťdesiatnici. Boli to náročné divadelné hry a prejavili sa isté nedostatky v ovládani textu (občas bolo počuť šepkára mimo zákulisie) a najmä vo výslovnosti. Napriek spominaným nedostatkom, vystúpenie všetkých divadelných krúžkov treba v celku hodnotiť kladne. Bol to veľký prínos nielen pre kultúrnu činnosť jednotlivých miestnych skupín, zvlášť pre krajanov z Vyšných Lapšov, ale aj celej krajanskej obce.

Diváci pozorne sledovali dej hier, v ktorých sa striedali motívy komické a tragické. Dôtipná hra zakaždým vyvolávala v hľadisku vlnu veselosti a búrlivé ovácie. O tom, že obecenstvu sa vystúpenia páčili, svedčia dlhé a búrlivé potlesky, ktorými odmeňovali hercov, keď padala opona. Takýmto spôsobom diváci ocenili dobrú hru našich ochotníkov.

Vystúpenia divadelných krúžkov hodnotila komisia v zložení: A. Leszczyńska, E. Stawowczykova, A. Górszczyk, Fr. Kurnát, L. Molitoris a A. Krištofeková. Profesionálni kritici z Vojvodského kultúrneho strediska v Nowom Sączi vystúpenia našich ochotníckych krúžkov celkovo hodnotili ako ve-

Smutná a nešťastná vdova s dcérou (A. Wyżykowská a Z. Bogačíková) z Nedece v dráme Pytliačka žena

„Borka, Gašpár, čo to stvaráte“ — kričí matka Šarucká (V. Smrečáková, K. Smrečáková, J. Góra) z Malej Lipnice vo veselohre Majster a tovariš

mi dobré. Pripomienky a malé nedostatky, ktoré sa prejavili v hre divadelníkov sa dajú riešiť. Vojvodské kultúrne stredisko navrhovalo, že pozve vedúcich krúžkov na kurzy, ktoré budú veľmi potrebné v ďalšej divadelnej činnosti.

Ústredný výbor Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku udelil všetkým divadelným krúžkom diplomy za účasť v prehliadke, ktoré odovzdal predseda OV KSCaS na Spiši krajan František Kurnát.

Divadelná prehliadka bola veľkým úspechom a prinosom do kultúrneho diania našej Spoločnosti. Veľa príjemných a hodnot-

ných zážitkov určite priniesla krajanom a vôbec všetkým divákom z Vyšných Lapšov.

Myslím si, že tohoročná prehliadka dá podnet pre obnovenie činnosti divadelných krúžkov v ostatných miestnych skupinách na Spiši a Orave a najmä krajanom z Vyšných Lapšov, ktorí v novej klubovni majú pre takúto prácu výborné podmienky. Dovidenia opäť na divadelnej prehliadke na buďúci rok.

Divadlu a divadelníkom zdar!

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Tancujú žiaci zo Základnej osmročnej školy vo Vyšných Lapšoch

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(10)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

„Dobrý deň, drahý náš synu! Srdečne Ta pozdravujeme a spomíname si na Teba. My sme zatiaľ všetci zdraví, čo aj Tebe zo srdca prajeme. Len prasa, ktoré sme kúpili v Borovici, zhľtlo kuru aj s perim a skoro nám zdochlo. Týždeň potom nezralo, polihovalo po dvore a záhrade. Na noc sme ho prikrývali, lebo ho drvila zimnica. Potom sa vystrábilo a teraz už žerie strmšie ako predtým, no veď za ten týždeň aj poriadne schudlo. Takto nás teda obišla škoda. Starého Ondra Nadera, bývalého richtára, zase nie. Jeho syna Jozefa si poznal a iste sa na neho pamätá. To bol ten, čo veľmi banoval za krásnu židovkou Martou Gerschovou, ktorá sa mu vydala do Žiliny. Odrazu sa len Jožko stratil. Hľadal ho kade-tade celý týždeň, ale v udiari nikomu nezíšlo na um. A tam Jožo obesený! Medzi šunkami, slaninou a klobáskami sa obesil. Veru, týždeň podkurovali do udiarne a aj Joža zaúdili. Celý bol vyfarbený od dymu a sadzi. Ako z fókolády. Nezomrel viac nikto a nikto sa ani neprespal. Novšieho na tento čas nič, len by som fa prosil, aby si mi v tej Prahe pozláňal mapu Austrálie, a keď bude, aj Filipín. Mám jednu staršiu portugalskú, ale tá je už taká zodratá, že niektoré miesta nevládzem prečítať ani s okuliarmi. Nuž sa len drž a príď, keď si vykonáš svoje! Tvoj otec Martin Pichanda a ostatná rodina“.

Valent Pichanda dočítal list a fažko si vzdyhol. Ani nezbadal, kedy do izby vklzla Lída Tomečková. Objala ho kolo krku, a keď sa sŕhol, veselo sa zasmiala.

— Pozdrav z domova? — spýtala sa a naukla do balíka. — Múru?

— Jedz, kočko len, chceš, — povedal Valent.

Dcéra pani domácej jedla a chválila slovenské dobroty. Nakoniec si sadla Valentovi na kolenná.

— Povídaj mi o svém kraji! — naliehal. — Povídaj mi o Uhersku, o Slovensku! Jesli jsi tam takovýhle dobroty, ja bych tam mohla s tebou zústat a žiť...

— Nepovídaj! — zasmial sa Valent. — Ale keď naozaj chceš, prečítaj si prvých sedem strán, ktoré som napísal o rodnej obci a rodnom kraji. Ja zatiaľ napišem list rodicom.

— To bude kniha? — Ešte neviem, — povedal Valent. — Možno štúdia.

— Jsem skutečně zvědavá! — povedala Lída.

Valent vytiahol zo skrine svojich prvých sedem strán o rodnom kraji, a zatiaľ čo Lída Tomečková čítala a pritom ochutnávala dobroty z balíka, on sám začal písat odpoveď otecovi.

Lída Tomečková dočítala Valentove zápisky, pozrela do balíka a veselo sa rozosmiala.

— Krásné povídání! Jenomže pokud jsem prečetla, snědla jsem ti téměř všechny dobroty z balíka...

Ubehlo pár rokov a všeličo sa v Hybiach zmenilo. Medzičasom zomrel učiteľ Orfandis. Samo Pichanda mal teraz viac starostí, rodili sa mu deti, pracoval na poli, a keď mu zvýšilo trocha času, odsakoval na műračky do blízkeho okolia. Raz počas návratu domov spoznal slobodomurára, ktorý mu dal niekoľko ateistických knížiek. Potešenie v nich našiel starý Martin Pichanda. Valent medzičasom skončil v Prahe právo Chlapi zo Žufankovej murárskej partie sa poženili a raz mûrali na vlastnú păst, inokedy sa vberali na mûračky spolu. Rodili sa im deti a ich ženy si zvykli na slastí a strasti rodinného života. Feró Dropa Holič tak diho a silno túžil za krásnou Maďarkou Julčou, že nevydržal, vybral sa do Rimavskej Soboty a požiadal ju o ruku. Pristala, avšak na Horniakoch si fažko zvykala, často sa v hlbokom zadumaní pri robote pozabudala. Kristína a Matej žili spolu už desať rokov, ale dieta sa im nepoštastilo mat. O to väčšimi sa zdierali v robe. Za Kristinou začal čoraz dotieravejšie slediť Julio Mitron, čo postrehla aj jeho žiarlivá žena Matilda.

— Nič to, — zasmial sa aj Valent. — O mesiac odchádzam na prázdniny a budem mať všetkých týchto dobrôt dostatok. Poznám však niečo oveľa zaujímavejšie, ako je história, niečo sladšie a lepšie ako akákoľvek dobrota z balíka...

— Co je to? — spýtala sa Lída.

— Ty sama!

Pozreli na seba a padli si do náručia. Keď po hodine Lída odišla, prečítal si opäť otcov list a zavzdychal si nad ním.

Tak Jožka Nadera zaúdili, pomyslel si a v tej istej chvíli ho celého premkol neprijemný pocit. Zrazu si spomenul na Hanku Kolárovú. Raz v prítrmi mu šepla do ucha: „Keď ma necháš, zmárnim sa!“ Celý nesvoj sa obzrel okolo seba, akoby už tu nablízku, kdesi na dosah ruky úpeľo Hankino zmárnene telo. Mykol lakovom a zavadil o roztvorený balík. Áno, pár mesiacov pred získaním akademického titulu juris utrisque doctor dosnal Valent Pichanda, budúci nádejny doktor práv, z ďalekého domova nevelký batík a v nôm okrem listu páro dobrov. Na lacnom priváte u postaršej vdovy Tomečkovej a jej dcéry Lidy. Ďaleko od stredu mesta sa Valent ešte pred chvíľou, kým to Lída nedojedla, zasnené prehrabával v sušených slivkách, prerastenej slaninke, makovníku, kapustovníku, neveľkej klobáske a v pol kile bryndze. Skrúšene sedel, jedol a pred očami ako na vojenskej prehliadke mu defiloval celý dorastajúci pražský pobyt. Hned v prvej bojazlivé dni pobytu na Karlovej univerzite, keď začínal žiť zo skromného štipendia, si obľubil knedlíky, vepřové se zelím a neskôr aj knedlíky s hrachom. Prvé tri týždne bývali traťa na pavučinami, prachom a sadzami zaľahnutej povale malého rodinného domku, ktorú im prepožičal zhovievavý pražský spolužiak. Spávali na dverách z pántov, pod hlavu si strčili topánky a prikryli sa kabátom. Keď sa ochladilo, museli zbalíť svoje lacné kufríky a hľadať si privát. Vystriedal ich niekoľko, až kým pred dvoma rokmi nespoznal Lídú. Dovtedy mu bolo všelikako. Dlh mu trvalo, kým sa naučil gázdovať s peniažkami, aby mu zostalo na kultúru, na dievčatá aj na pivo. Praha ho hned od začiatku očarila, ba ománila. Ponúkala toľko, že sa mu z toho prvé mesiace krútila hlava. Vysedával v knižničiach. Najčastejšie pri knihách, ale neraz len tak, s pekným dievčaťom, kym sa nezmrklo, aby sa potom mohli poprechádzať po Petřine. Praha ho dráždila a vzrušovala. Nadchýnali ho vrcholky vtedajšieho umenia. Výstavy, knihy, časopisy. Divadlá a kabarety. Storaké umelecké pamiatky. Chvíľu aj politika drásala jeho dušu, ved' českí vlastenci okolo neho sa chystali zvrhnúť tristoročnú nadvládu Habsburgovcov. Česi žili, tvorili, pracovali a bojovali. Nevzdali sa. Často mu bolo do plátu, ba upadal aj do hlbokej depresie, keď porovnával a uvedomoval si nedobrú situáciu na Slovensku. Tam už národné hnutie ledva živo-

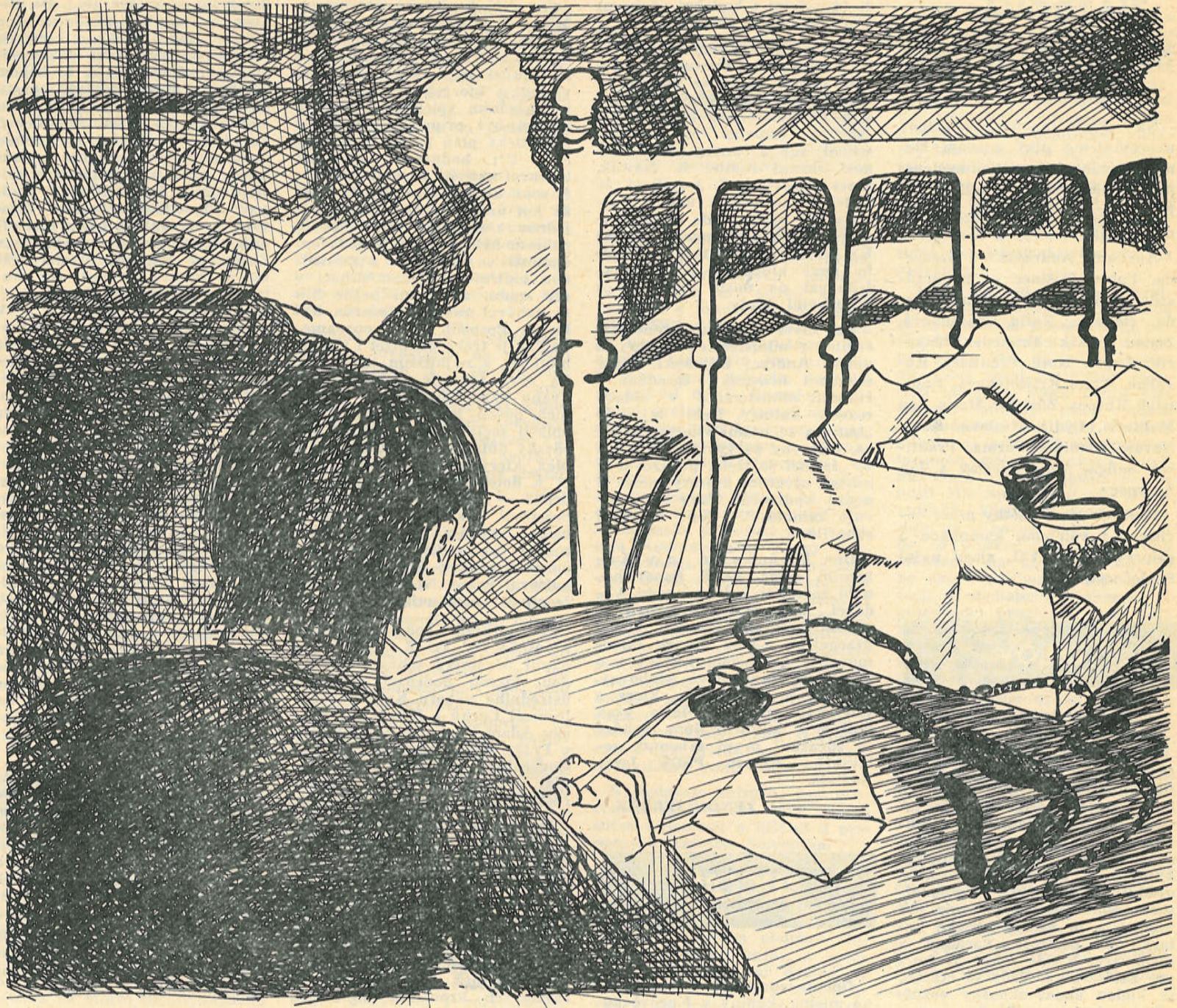
rilo. Renegáti víazoslávne zavýiali na troskách slovenskej kultúry. Z verejného života, z úradov a škôl skoro zmizlo slovenské slovo. Hľstá slovenských politikov a kultúrnych činiteľov z martinského centra sa takmer beznájdejne pokúšala zachovať slovenský národ. V takomto zúfalstve sa načas pridal k tolstojoycom. Ešte doma v Hybiach sa bol párkrt stretol s mestanom olejkárom Petrom Drochákom a často sa s ním rozprával aj počas vysokoškolských prázdnin. Peter Drochák bol zarytý slavianofil, rusofil a tolstojoyec, čo sa vôbec nevylučovalo. S olejom a mastičkami prechodiť strednú, západnú i východnú, južnú i severnú Európu, ale predovšetkým križom-krážom Rusko. Z Kyjeva, Moskvy i Petrohradu mu chodili ceľé debny kníh. Navštívil Tolstoja v Jasnej Poľane a potom si s ním písal.

— Keď nám bude najhoršie, zavoláme Rusov!

— Cár na nás kašle, keď svojim nepomáha! — oponoval mu Valent.

— Tak prídu Rusi bez cária! — rozhodol Drochák.

V Prahe sa Valent Pichanda stretol s ďalším krajanom a tolstojoycom, študentom medicíny Albertom Škarvanom, ako aj s iným podobným Liptákom, Dušanom Makovickým. Škarvan pochádzal po matke z hybských Jaršovcov a mikulášskych Pálkovcov, bol o niekoľko rokov starší, a tak mu Valent načas podľahol. Denne číital Tolstého, vyznával jeho učenie a rozširovali jeho filozofické myšlienky. Rozhodli sa robiť dobré skutky, a tak viacerí tolstojoyci chodievali na pražské železničné stanice a pomáhali starým ľuďom nastupovať do vagónov alebo nosiť po perónce batožinu. Navštevovali majetné pražské rody a zberali peniaze, ktoré potom rozdávali chudobným. Často aj svoje. Kto vie, ako by sa to bolo s Valentom skončilo, keby neboli Škarvan a Makovický z Prahy odišli. Hned po ich odchode si Valent uvedomil, v akom súčase krásnom, ale nezmyselnom ošialí žil tých pár mesiacov. Odrazu však visel vo vzduchu, lebo stratil kontakty s tolstojoycami, k českým vlastencom sa nepridal, k slovenským politikom v Martine mal ďaleko a renegátom sa nemohol a nechcel stať. Vtedy by si bol možno zúfal, ale zachránil ho dve okolnosti: známost s Lídou Tomečkovou a bujará a samopašná spoločnosť slovenských študentov, maliarov, filozofov, básnikov a spisovateľov, medikov a právnikov. Tito sa sice neusilovali všeomnož zodkonať svoju ľudskosť, ale aj napriek tomu boli povážšie dobrími ľuďmi. A Lída Tomečková bola nenahraditeľná. Milovanie s ňou bolo nielen vytržením či opojením, ale aj zabudnutím. Jej krásne, dlhé nohy, veľké poprsie, nenávytné pery a láskavé ruky ho zavádzali samoty, očisťovali, ba až preduchovňovali. Neodolal, keď ho vychováteľka Lída pozvala k sebe na privát. Jej matka, zamestnaná po večeroch v šatni Národného divadla ho

Kresba: Areta Fedakova

srdiečne privítala. Teraz žil! Keď niekedy zašiel za slovenskými študentmi a vypili si, obyčajne sa s nimi povadil. Najprv sa rozkotril s maliarmi.

— Máte o sebe dojem, že myslíte štetcom, a zatiaľ len neumelo kopírujete svet, ale zmysel v ňom nenachádzate! — vykrikoval maliarom. A maliari sa len smiali a mali ho radi. — Ty si dobrý človek, Valent, — pôťlapkávali ho po pleciach, — svoj človek, lebo máš svoje a svojské názory. Povieš si, čo si myslíš, a nikomu do zadku nelezies...

Keď ho zunovali malari, pustil sa do spisovateľov a básnikov.

— Myslite si, že ste múdri, — vykrikoval im, — ale v tých vašich škrabaniacach nie je skutočný svet, len jeho skomolenina, hmlistá ilúzia. Klamete ľudi hypotézami o šťastí, alebo ich strašite zveličeným zlom, iné ani neviete! Hotová cirkev!

Ani spisovatelia sa nehnevali. — Bude z teba voľačo, ej, veru bude, — vychvaľovali Valent a na silu ho opijali. Len potom sa Valent rozvravel.

— Najdôležitejší sú právni, — vykrikoval. — Ja som právnik, pardon, budúci právnik, a tvrdím: Ľudský svet, to je poriadok! Na svete a medzi ľuďmi musí byť väčší poriadok ako na vojne! A v tomto si musíme byť všetci rovní!

— Aha, ho, socialistu! — ozval sa z rohu zbohatlický študent. — Zrovnoprávniť nás chce!

— Možno je to komunista, — skrikol jeho sused. — Dajme si na neho pozor, alebo mu dajme po nose.

— Páni kolegovia! — zastali sa Valenta maliari a spisovatelia. — To je náš kamarát!

A potom diškurovali do noci.

Ale Valent už nevnímal a zadriemal. Inokedy sa stalo, že sa aj pobil. Ale napodiv bitky a škriepky ho so spoluštudentmi zblížovali. Bolo na čo spomínať, o čom žartovať. Raz prišli za ním maliar Ivan a spisovateľ Andrej a oslovil ho:

— Ty by si mal isti s nami, socialistami, — povedal Ivan.

— Ale ja? — začudoval sa.

— Práve ty, — potvrdil mu Andrej.

— Vy ste... utopisti! — vyrieckol ľažko.

— Možno, — zasmial sa Andrej. — Možno zatiaľ! Ale ty, keď tvrdíš, že chceš rovnaké právo a práva pre všetkých ľudí, si už troška socialistu. Alebo to nechceš?

Zaváhal.

— Neviem! — povedal a zahanbil sa. — Možno tomu ešte dobre nerozumiem.

Rozišli sa.

Po večeroch zahanebne mudroval o sebe. Kto som? Čo som? Aký som? Spomenul si na Orfanidesov výkrik: „Proletári všetkých krajín, spojte sa!“ Chcel porozumieť tomu výkriku. Som aj ja proletár? A keď som nie proletár, tak čo som? Hlúpy, sprostý sed-

liak? A vari sedliaci nie sú proletári? A drobní remeselníci, murárske majstri, murári, šustri, kováči? A keď nie sú proletári, tak čo sú? Veď nie sú ani kapitalisti, ani statkári! Tak čo potom, ako? Horúčkovito si prečítal Manifest. Potom sa tri noci preváhal a vykrikoval aj zo sna: „Nie, nie, to je len utópia! Nepripustil, že to, čo čítal, by mohla byť aj pravda. Zamietol všetko a hned sa uspokojil. V tie dni a noci vrúcene miloval Lídu. Ako keby svoju láskou knej a cez ňu chcel zosnať všetky chyby a viny z tohto sveta. Keď nič iné, aspoň zabudol. Neskôr sa pristihol, ako čoraz častejšie myslí na odchod. Len dokončí právo, urobiť doktorát a zmiznúť. Vtedy sa pýtal sám seba: „Milujem Lídu! Áno, milujem sa s ňou, ale či ju milujem naozaj, na to sa bojím odpovedať,“ priznal si. Lída mu však čoraz častejšie húdla do uška: — Ty se musíš vrátiť! Ne, ty nikam nepújdeš, ty zůstaneš tady, se mnou!

Valent sa prebral a spamilal. Náhle ho premkol strach a hrôza nad samým sebou. Odbehhol na záchod, všetko zo seba vydávilo a potom sa bledý vrátil do izbietky. Sadol si za stôl, oprel hlavu do dlani a rozfikal sa. Ako žiť? Čo robiť? Buchol pásťou o stôl. Dosi bolo fantazirovania, dosť bolo utopia! Treba sa vrátiť na pevnú zem! Domov!

A tejto chvíli sa rozhadol.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

ZJAZDOVÁ KOMISIA KSČaS

Na želanie mnohých krajanov uverejňujeme plný zoznam členov zjazdovej komisie, zvolenej na 7. plenárnom zasadanej ÚV KSČaS v Novom Targu dňa 15. mája 1983. Sú to:

Augustin Andrašák — predseda, Eugen Mišinec — podpredseda a organizačný vedúci zjazdu, členovia: Zofia Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, František Kolvalík, Anna Krištofeková, František Kurnát, Zdzislav Matis, Ján Molitoris, Lýdia Mšalová, Karol Novák, Dominik Surma, František Seliga, Alojz Šperlák a Ján Šternog.

Komisia riadi všetky práce súvisiace s volebnou kampaňou a prípravami na VII. zjazd našej Spoločnosti.

ZELOV

Posiláme vám srdečný krajančík pozdrav ze Zelova a několik informací o naší práci. Po delší přestávce jsme od ledna t.r. začali pracovat s mládeží v souvislosti s plánovaným vznikem souboru. Díky dotaci z oddělení kultury a umění Vojvodského úřadu v Piotrkowě Trybunalském jsme koupili nástroje pro soubor, a to dvě elektrické kytary, bicí nástroje, varhany a zesilovače. Každé úterý je kurz pro začátečníky. Vždy ve čtvrtek se budou konat zkoušky vokálního a instrumentálního souboru, již od 23. února. Zatím připravujeme písničku „U Brna je louka široká“. Chceme bychom, aby nás soubor hrál lidové písničky na beatových nástrojích. O výsledcích vás budeme informovat.

Dne 15. února byl predseda OV KSČaS v Zelově pozván na zasadanie předsednictva vojvodského výboru Demokratické strany v Piotrkowě Trybunalském, ktoré sa konalo v sídle miestneho Obvodného muzea. Témam zasadania bolo šírenie kultury v Piotrkowskom vojvodství. Zúčastnili sa ho pozvaní hosté: generálny ředitel z ministerstva kultury a umění Andrzej Rajewski, tajemník vojvodského výboru PSDS Karol Sekowski, námestník piotrkowského voivody Kazimierz Mlynarczyk, tajemník vojvodského výboru DS Anduzej Bieliński a ředitel oddelení kultury a umění Vojvodského úřadu Bogusław Nowak. Úvodní referát pronesiel Andrzej Puchalski.

Ředitel Bogusław Nowak mluvil o rozvoji kultury ve vojvodství, o rozvoji knihoven, možnostech nákupu knih, situaci v kulturních domoch, rozvoji muzejnictví, o kulturní výchově dětí a mládež-

ze (divadelní a hudební výchova) a o finančních otázkách.

Diskuse po vystoupení ředitele B. Nowaka se zúčastnil m.j. Zenon Jersák, který se vyjádřil k činnosti obvodu KSČaS v Zelově a k výstavbě nové klubovny, o čemž se mluvilo na výroční schüzi dne 5. února t.r. Diskusi shrnul ředitel B. Nowak, který odpověděl Z. Jersákovi, že oddělení kultury a umění Vojvodského úřadu bude nadále poskytovat finanční pomoc obvodu KSČaS v Zelově. Otázka výstavby nové klubovny se má jednávat na miestě v Zelově s mestskými úřady.

Na závěr vystoupil generální ředitel z ministerstva kultury a umění Andrzej Rajewski, který seznámil účastníky zasedání s činností ministerstva v oblasti rezvoje kultury. Řekl m.j., že „kultura se nesmí vnucovat shora, měla by se vyvijet zdola“, a že „tradici je třeba považovat za základ utváření kultury, nelze ji pouze obdivovat, jako se obdivuje minulost“. Tim zasedání skončilo.

Dne 17. února t.r. se v Kulturním domě ZZPB Fanar konalo zasedání kulturní rady. Vedoucí Honorata Sztuchowska uvedla program činnosti svého pracoviště. Zenon Jersák informoval o organizaci KSČaS a o plánu výstavby nové klubovny. Mluvilo se o obtížích, které s tím jsou spojeny. Město však potřebuje kulturní dům. Schüze se zúčastnil první tajemník zelovského výboru PSDS Jerzy Switala.

ZENON JERSÁK

KUCOV

Dne 4. ledna 1984 se v klubovně miestnej skupiny v Kucově konala volebná schüze MS, na niž se projednávaly důležité otázky spojené se současným stavem práce a se situací v kucovské miestnej skupině. Schüze se za ústřední výbor zúčastnili úřadující člen ÚV kr. Eugen Mišinec a starší instruktor ÚV kr. Ludomír Molitoris, za obvodní výbor v Zelově miestopředseda ÚV a předseda OV kr. Zenon Jersák a tajemník OV kr. Ladislav Pospíšil.

Pro špatný zdravotní stav předsedy MS kr. Edmunda Pospíšila vedl schüzi předseda OV kr. Zenon Jersák, který poděkoval krajančímu aktivistovi kr. E. Pospíšilovi za jeho záslužnou dlouhotrvající činnost. Kr. Jersák řekl k existenci národnostní menšiny Čechů v Polsku, že naši předkové neodešli z Čech pro chléb, ale pro pravdu, která byla pro ně nejvyšší hodnotou a proto měla by se tím více chránit a vážit. Zmínil se také o vzniku Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku. Kr. Z. Jersák poznámenal, že práce miestnej skupiny v Kucově klesla pod úroveň předešlých volebních období, kdy bylo možno říci, že je to vzorčí pracujúcich MS. Dále se kr. Z. Jersák zabýval otázkami aktuální

práce celé krajančí organizace. Mluvil o blížícím se VII. sjezdu KSČaS a o stanovách ve vztahu k MS v Kucově. Zdůraznil, že na schüzi mají být hodnoceny výsledky, kterých bylo dosaženo v posledním volebním období a že má být připraven přesný a realistický plán práce do budoucna. Při hodnocení výsledku kulturní aktivity za poslední čtyři roky kr. Zdzisław Matys řekl, že její úroveň nebyla nejlepší a jednou z několika příčin tohoto poklesu bylo celkové pozastavení činnosti v souvislosti s nesnadnou vnitřní politickou situací v celé zemi. Otázkami práce MS se zabýval rovněž předseda MS kr. E. Pospíšil, který poznámenal, že je třeba přihlížet i k podmínkám v nejbližším okolí MS. Za prvé tedy je třeba brát v úvahu skutečnost, že v posledních deseti letech se situace v oblasti zcela změnila. Vznikl obrovský důlní a energetický komplex, který přitahuje lidi k práci v dolech a elektrárnách. Za druhé — žijeme ve venkovském prostředí, odkud mladí odcházejí hledat vzdělání. Je to sice přirozený jev, ovlivňuje však záporně pořátnost členů a úroveň kulturní práce. Není tedy divné, že situace není nejlepší.

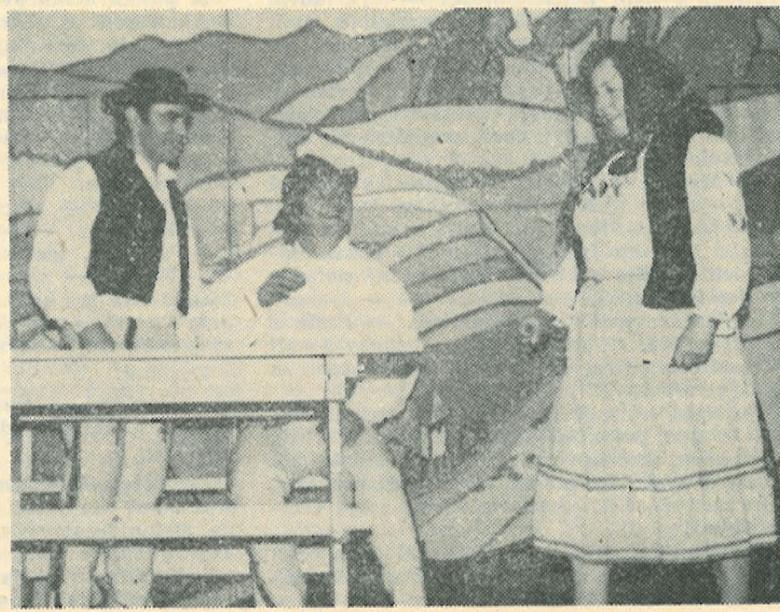
K dalšímu bodu programu předseda OV kr. Z. Jersák seznámil účastníky schüze s dohodou, kterou podepsal předseda ústředního výboru Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku Adam Chalupec v lednu 1984 v Praze. Byla uzavřena s Československým ústavem zahraničním a týká se letošní pomoci českým obcím.

Prvním účastníkem diskuse byl kr. Z. Jersák, který navrhl k činnosti miestnej skupiny přípravu přesného plánu práce. Jako příklad pro Kucov uvedl Zelov, kde mají chuť k práci a skutečně dělají hodně. Pořádají se tam např. setkání mladých manželů, působí ženský kroužek ručních prací, mládež je seskupena v zájmových kroužcích (hudební,

divadelní, sportovní atd.). Do diskuse se zapojil i úřadující člen ÚV kr. Eugen Mišinec, který se zajímal o organizační otázky obvodního výboru. Řekl, že během volebního období navždy opustil řady krajančí aktivistů velmi zasloužilý člen naši Společnosti kr. Ján Novák, který dlouhou dobu plnil různé funkce v krajančí organizaci, naposledy místopředsedy ÚV KSČaS a předsedy obvodního výboru v Zelově. Připomnul, že podle rozhodnutí schüze obvodního výboru v Zelově ze dne 28. března 1982 byl do funkce předsedy OV zvolen kr. Zenon Jersák, který ji plní dodnes. Na plenu ÚV z 24. dubna 1982, které bylo věnováno otázkám OV v Zelově, byla svěřena kr. Z. Jersákově funkce místopředsedy ÚV. Krajan vyvinul velké úsilí, aby OV pracoval dobré. Kr. Mišinec poukázal na různé formy práce, které se kdysi v kucovské MS rozvíjely, dnes už však patří pouze krásné minulosti. Zvláštní pozornost věnoval problematice hledání kořenů svého původu, což je v poslední době velmi aktuální. Příkladem jsou výzkumy Zbigniewa Tobianského, který objevil „nové“ oblasti osídlení Čechů v Polsku (nad řekou Psinou, v okolí Glubczyce a Raciborze). Předseda ÚV KSČaS — řekl kr. E. Mišinec — mě požádal, abych vám iluminoval potefy stýků s touto částí české národnostní menšiny žijící v Polsku. Na závěr se kr. E. Mišinec zabýval otázkou členstva a zmínil se i o potřebě aktivizace mládeže.

Během živé diskuse krajančí předložili několik návrhů. Do miestnej skupiny bylo přijato sedm mladých členů. Mluvilo se o potřebě vytvořit MS v Belchatowě, kam odešlo mnoho kucovských obyvatel, o objednání českých časopisů, které MS v Kucově vůbec nedostává — jde zejména o praktické porady — a o zvýšení počtu členů. Kr. E. Pospíšil se nabídl jako vedoucí hudebního kroužku, budou-li zájemci.

Veľký úspech na divadelnej prehliadke zožali ochotníci z MS KSČaS v Podvuku veselohrou Tri vrecia zemiakov. Na snímke: (zľava) Eugen Bosák, Vladislav Pieronek a Mária Gribáčová počas vystúpenia na vyšnolapšanskom javisku. Foto: AMK

Po diskusi bolo udeleno ustúpičímu výboru MS absolutorium a byly provedené volby. Predsedou nového zvoleného výboru sa stal Zenon Pospíšil, miestopredsedou Mieczysław Nevečeřal a tajomník Marlena Kupiecová. Byli také zvolení členové výboru, revizná komisia, dopisovateľ Zivota, delegáti na obvodnej schúzi a delegát na VII. celostátni sjezd KSCaS. Členovia volebných schúz rozhodli, aby titul Čestný predsedu MS bol udelený zaslúžilému krajanskému aktivistovi kr. Edmundovi Pospíšilovi.

L. MOLITORIS

POZDRAV REDAKCII

Naša redakcia dostala pekný pozdrav od účastníkov choreografického kurzu, ktorí sa uskutočnili v marci t.r. v Moravanech nad Váhom na pozvanie Oddelenia pre kultúrne styky so Slovákmi v zahraničí Matice slovenskej. Zúčastnili sa ho kr. kr.: Cecilia Biegunová, Jozef Góra, Mária Glodasiková, Jozef Majerčák, Kristina Smrečáková, Helena Strončeková a František Surma. Za pozdrav srdceňne dākujeme.

NEDECA

Členovia folklórneho súboru Veselica z Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Nedeci po celú zimu pilne nacvičovali nový program — Spišský Stredý večer. V tomto programe vystupujú štyri pokolenia od starej mamy, vŕazneho

gazdu a štedrej gázdinej, ktorá z vrecúška schovaného pod pazuchovou odmeňuje koledníkov, až po vnukov a pravnukov. Tých najmladších reprezentujú stvorocí Bohuš Krišák a trojročná Anička Bogačíková v kolíske, ktorá vystupovala na javisku po prvý raz.

S fragmentom tohto programu, t.j. s chodením s betlehemom na Stredý deň po dedine, sme sa zúčastnili na goralskom festivale — prehliadke koledníckych skupín, ktorá sa konala 3. februára t.r. v Bukowine Tatrzańskiej, kde sme obsadili druhé miesto a získali striebornú sponu.

Potom sme sa už s celým programom predstavili na Spišskej zime v dňoch 18. a 19. februára 1984, kde sme tak tiež výborne dopadli. Okrem finančnej odmeny pre súbor v súťaži spevákov získal prvé miesto a odmenu Valent Olejarčík za staré družobové piesne, zase diplomy dostali Anna Wyżykowská a Jozef Chmel.

V súťaži tanecných párov jedno z troch prvých miest obsadil nás pári — vedúca Zofia Bogačíková a Valent Olejarčík. Zasa pári Halina Gwoźdzów a Bonifác Krišák obsadili druhé miesto. Oba páry dostali aj finančné odmeny. Členovia nášho súboru sú zároveň divadelníkmi, a tak okrem spomínaného programu nacvičili na prehliadku ochoťnických divadelných súborov vo Vyšných Lapšoch dve jednoaktovky — Pytliačka žena a Faraón. Aj na tejto prehliadke ktorá sa konala 4. marca t.r. sme dopadli celkom pekne.

Usilovná práca všetkých členov nášho folklórneho a divadelného súboru po celú zimu priniesla nám teda dobré výsledky. Dnes vieme, že sme nenadarmo nacvičovali. Všetci to robia nezáštie, aby dosiahli cieľ, akým je uchovanie pred zábudnutím našich ľudových tradícií. Zároveň chceme poskytnúť divákom dobré pobavenie a rózveselenie.

Folklórny súbor Veselica MS KSCaS v Nedeci pod vedením kr. Zofie Bogačíkovej patrí v súčasnosti k našim najlepším a najčastejšie vystupujúcim súborom. Naša snímka zachycuje scénu z úspešného programu Štetrovečerné zvyky. Foto: DS

Sme radi, že sa nám to všetko darí.

HELENA STRONČEKOVÁ

MIKOŁÓW

Členovia Miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Slezsku oslavili 36. výročie februárových udalostí. 18. februára t.r. stretli sa na večierku v miestnostiach konzulátu ČSSR v Katowiciach, ktoré im na tento čiel sprístupnil generálny konzul dr. Ján Kromka. V prvej časti večierka generálny konzul dr. J. Kromka prednesol prejav, v ktorom oboznámi prítomných krajanov s najdôležitejšími faktami a významom Víťazného februára. Vo svojom prejave zároveň poukázal na úspechy, ktoré od tohto historického zvratu dosiahli československí pracujúci pod vedením Komunistickej strany Československa. Stúpla životná úroveň, ČSSR dosiahlo sebestačnosť vo výžive. Rozvinul sa priemysel na vysokej úrovni, čo dnes dokazujú obchody plné kvalitných tovarov. Dobrá je organizácia práce, rozvinuté poľnohospodárstvo, moderné mestá a dediny, sociálna starostlivosť štátu o pracujúcich — toto všetko svedčí o správnosti cest, ktorú si zvolila robotnícka trieda vo februárových dňoch roku 1948.

Nasledovala kultúrna časť programu, spoločenské hry, malá súťaž vedomostí o KSCaS a prírodných krásach Slovenska.

Na záver počas posedenia pri káve bola príležitosť pohesovať si, ba aj zabaviť sa pri hudebe z gramofónových platní. Členovia večierka obdržali slovenské a české knihy a časopisy, čo im umožní doplniť si vedomosti o ČSSR pred plánovaným na jeseň výletom do starej vlasti.

Predsedu MS KSCaS na Slezsku podakoval všetkým, ktorí sa podieľali na príprave tohto pekného podujatia, ktoré poskytlo našim krajanom mnoho milých zážitkov.

BRONISLAV KNAPČÍK

KRAKOV

Ako jedna z posledných sa v sídle Ústredného výboru Spoločnosti uskutočnila výročná volebná schôdza Miestnej skupiny KSCaS v Krakove. Konala sa vlastne etapovite. Prvýkrát ju zvolili 18. februára t.r. a jej rokovanie sa zúčastnila o.i. predstaviteľka Administratívneho oddelenia Ministerstva vnútra Barbara Siejková, ako aj tajomník UV KSCaS Augustin Andrasák a úradujúci člen UV Eugen Mišinec. Keďže frekvencia na schôdze nebola príliš vysoká, účastníci zasadania sa rozhodli uskutočniť voľby o desať dní neskôr za plnej účasti členov.

Ako vyplývalo zo správy o činnosti MS v uplynulom volebnom období, ktorú predložil predseda ustúpujúceho výboru Ryszard Zięba, pôsobnosť krajovskej MS v posledných rokoch do istej miery ochabla. Jednou z príčin bol o.i. nedostatok vhodnej klubovne, kde by sa členovia mohli pravidelne schádzať. Malo to za následok odsun značnej časti členov od činnosti MS, ktorá zároveň prejavila nemohúcnosť a nebola schopná urobiť nič konstruktívne pre ich zadzranie.

Teraz, zdá sa, miestna skupina sa opäť vzchopila. Potvrdila to aj diskusia, počas ktorej padlo hodne návrhov, ako rozhýbať prácu MS, na čo sa sústredili. Čeľú začali rozšírením členiskej základne, ktorú podľa všeobecnej mienky treba aspoň zvýšiť. Za tým účelom mienia aj pripravil na frekventovanom mieste Krakova vitriunu, ktorá by informovala o činnosti MS, Spoločnosti a o živote v ČSSR. Všetci sa zhodli v názore, že v novom sídle UV mají byť čo najskôr zariadeni jednu miestnosť na klubovňu MS, čo by akise prispelo k jej aktivizácii a obohateniu činnosti. V pracovnom programe predvidujú taktiež organizovať prednášky o krásach Spiša a Oravy, vlastivedné zájazdy a návštevy spišských a oravských miestnych skupín. Myšlia aj na stretnutia s mládežou, premietanie filmov o Slovensku, jazykové kurzy, knižničnú činnosť a iné formy práce. Skutočne bohatý program. Pritom mnoho nasvedčovalo, že to s ním myšlia vážne.

28. februára 1984 sa krajovska MS opäť zišla na zasadanie, tentoraz vo väčšom počte. Členovia ešte raz rokovali o oživotvorení MS a napokon zvolili nový výbor, reviznú komisiu a delegátev na VII. zjazd KSCaS. Želáme im do budúcnosti mnoho úspechov.

J.S.

VARŠAVA

13. februára 1984 sa v redakcii Zivota konala výročná volebná schôdza Miestnej skupiny KSCaS vo Varšave, ktorá zoskupuje členov z hlavného mesta a širšieho okolia. Schôdzu otvoril predseda ustúpujúceho výboru Ján Spernoga, ktorý podal správu o činnosti v uplynulom období a zároveň oboznámi prítomných s organizačnou a kultúrno-osvetovou prácou Spoločnosti pred bližiacim sa VII. zjazdom KSCaS.

Počas živej, otvorennej diskusie sa veľa hovorilo o nutnosti aktívnejšej činnosti miestnej skupiny, ktorá v medzizájazdovom období značne ochabla. Aj keď uplynulé tažké obdobie neprospevalo vyvýhaniu šírzej krajanskej práce a sťažuje ju aj veľká roztrúsenosť členov varšavskej MS, jednako viacerí diskutujúci navrhovali organizovať častejšie schôdze a stretnutia, čo by bolo dobrým mobilizačným činiteľom.

Z mnohých návrhov, nastoleňných počas diskusie, ktoré boli zahrnuté do programu činnosti v nadchádzajúcom období, treba spomenúť o.i. potrebu organizovať zájazdy členov MS do krajských oblastí na Spiši a Orave a českých stredisk v Zelove a Kucove, do ČSSR, a turisticko-vlastivedné výlety po okolí hlavného mesta. Viacerí členovia prejavovali záujem o jazykové kurzy a iné podujatia, organizované v Československom kultúrnom a informačnom stredu vo Varšave a o novinky českej i slovenskej literatúry, čo by chceli v rámci spolupráce KSCaS so Strediskom využívať v širšej miere. V pracovnom programme sú zahrnuté taktiež stretnutia s významnými osobnosťami československého kultúrneho, spoločenského a osvetového života, so spisovateľmi, básnikmi, umelcami a pod. a spoločná účasť na ich podujatiach v hlavnom meste.

Vela sa hovorilo zároveň o potrebe zriadiť vlastnú klubovnu a rozširovať členskú základňu MS, ktorá má aktuálne 41 členov. Tento stav mal by sa tento rok aspoň zdvojnásobiť.

Na záver schôdze sa konali voľby, v ktorých prítomní zvolili nový výbor MS, revíznu komisiu a delegáta na VII. zjazd KSCaS.

J.S.

vyprevadili do chrámu a z chrámu do svadobného domu ku pokrmu a maličkému rozveseleniu. Aj mladí sa budú chcieť odslúžiť vám alebo vašim deťom, len aby ste boli s nimi a v stredu prišli na svadbu. Pachválen bud! Keď odchádzali von, spievali:

Ej, otváraj sa brána,
ej, otváraj sa sama,
lebo my tu ideme,
po mladého pána.

Svadobné hostiny neboli bohaté. Napieklo sa koláčov, pripravilo bryndze a nasmažilo praženice. Jedlo sa zo spoločných hlinených mis drevenými lyžicami, ale aj vtedy bývalo veselo.

ANDREJ PACIGA

KACVÍN

Výbor Miestnej skupiny KSCaS v Kacvíne sa 12. februára tr. zišiel už na druhom pracovnom zasadani, venovanom tentoraz situácii v MS a problematike zviazané s činnosťou klubovne. Schôdzku otvoril predsedu výboru MS kr. František Siškovič, ktorý vo svojom krátkom prihovore nasvetil aktuálnu situáciu a predložil niekoľko závažných bodov na prerokovanie.

Ako prvý bod programu krajania prerokovali situáciu vo vyučovaní slovenského jazyka.

Výbor konštatoval, že stav je dobrý, a keď sa zoberie do úvahy precedens stratenia dokumentácie týkajúcej sa slovenského jazyka predchádzajúcim vedením skoly — dokonca veľmi dobrý. Vela času venoval výbor príprave fašiangovej slávnosti pre deti, ktoré sa učia slovenčinu. V bode venovanom kultúrnej práci bolo dohodnuté, že miestnu skupinu na folklórnom podujatí Spišská zima bude reprezentovať súbor piesni aancov MS, v súťaži sólistov A. Galovičová.

Vzhľadom na to, že činnosť klubovní je dôležitou formou práce každej miestnej skupiny aj tato otázka nezostala nepovšimnutá. Krajania podčiarkovali, že s činnosťou klubovne nie je najlepšie. Jediným systematickým návštěvníkom tohto stanku je súbor, ktorý v nej nacvičuje svoj program, pre iných návštěvníkov je však potrebné v klubovni lepšie vybavenie. Cienovia konštatovali, že jednou z príčin slabšej činnosti je určite fakt, že miestna skupina nedispónuje takou miestnosťou ako napríklad Nová Bela, nehovoriac už o Vyšných Lapšoch, kde v porovnaní s Kacvínom sú podmienky fantastické. V poslednom období sa sice situácia zlepšila, avšak klubovňa je viac ako skromne vybavená. Potrebný by bol určite nový televízor, rádio, gramofón, nový komplet hier a mnoho iných vecí. Výbor sa s týmto obracia na UV s prosbou o konkrétnu pomoc.

Keď vošli do domu pozývaného jeden z družcov prosil o dovolenie prehovoriť. Za súhlasu domáich druhých družba hovoril: Podľa biblie vieme, že pri stvorení sveta každé živé stvorenie malo svoj pár a tak ani človek na tomto svete nemôže žiť samotný. A ako Adam žil s Eviou, tak si aj tito dvaja mladí ludia zaúmienili svoj stav panenský zmeniť a do stavu manželského vstúpiť. Ale keďže sami to nemôžu uskutočniť, žiadajú vás o pomoc a obracajú sa na vašu dobrotiest, aby ste ich prišli

Na margo treba poznamenať, že práca MS bola v minulosti ozaj bohatá, stačí nalistať ten-

Mladenci, nosí dievčata na rukách je najlepšie sa naučiť v mladosti, ved' aj tarcha býva sladká. Záber z vystúpenia súboru MS KSCaS z Kacvína, ktorý vede kr. Ján Molitoris, na tohoročnej Spišskej zime. Foto: DS

Tribš, Repiska či Čierna Hora založili aspoň po jednom súbor. Ved' naši starí rodičia a rodičia nám odovzdali krásne dedičstvo — zvyky, piesne, hudbu a prekrásne kroje — skutočne môžeme byť hrdí na nás spišský a oravský folklór.

Myslim si, že výbory miestnych skupín by mali na naše krajské schôdze pozývať viacel' mládež a usilovať sa o jej zaktívovanie. Dobrým príkladom toho, čo možno dosiahnuť spoločnými silami je miestna skupina KSCaS v Nedeci, kde vďaka obe-

tavej práci kr. Zofie Bogačíkovej majú skutočne veľmi dobrý súbor piesni aancov. Tento súbor môže nás dobre reprezentovať nielen doma, ale aj na Slovensku. Cienovia súboru — Novobefania a Jurgovania dali sa do práce a už v minulom roku vystupovali na Folklórnych slávnostach v Detve.

Zatial' je v našej Spoločnosti nedostatok hudobníkov, mládež sa nevelmi hrnie do muziky — najmä na Spiši. Na Orave je situácia lepšia, tam majú aj starších, aj mladších muzikantov. Musíme sa všetci spoločne dať do práce, aby sme mohli naďalej kultivovať naše krásne ľudové zvyky, obývajte, rež a vôbec folklór našich predkov.

JOZEF MIRGA

REDAKCIA

NOVÁ BELA

Keďže máme už jar a leto sa bliží veľkými krokmi myslím si, že predsedovia miestnych skupín tak na Spiši, ako aj na Orave, mali by urobiť všetko, aby naše folklórne súbory dobre dopadli, keď nás Matica slovenská pozve na detvianske slávnosti.

Naše súbory musia mať skutočne dobre nacvičený program, aby sa mohli ukázať v detvianskom amfiteátri. Žiaľ, keď sledujem prácu našich inštruktörov v zime, zdá sa mi, že príliš málo času venujú súborom. Je pravdou, že sú tu aj objektívne príčiny napr. niektoré klubovne majú príliš málo kuriáv, ale aj to je pravda, že mládež venuje príliš málo času práci v súboroch. Bolo by dobre, keby sa výbory miestnych skupín pouislovali, aby v takých MS ako

ODIŠIEL OD NÁS

Dňa 14. tr. marca zanynul tragicky v Kracvíne krajany

JOZEF MICHALAK

Zosnulý, dlhoročný člen našej Spoločnosti, mnoho rokov obetavo učinkoval v ochotníckom súbore MS KSCaS v Kacvíne. Bol tiež aktivnym členom výboru miestneho urbáru. Odišiel od nás vzorný krajan, manžel a otec.

Cest jeho pamiatke
MS KSCaS v Kacvíne

ÚSPĚCH ČESKOSLOVENSKÝCH ATLÉTOV

Ešte nedozneli dozvuky Zimných olympijských hier v Sarajeve, ktoré, ako vieme, priniesli československým športovcom 6 medailí, a už máme za sebou ďalšie významné športové podujatie — XV. halové majstrovstvá Európy v ľahkej atletike v Göteborgu, ktoré sa akusto natrvalo zapísali do dejín československého športu. Totiž skončili sa neobvyklým úspechom čsl. atlétov, ktorí vybojovali 10 medailí (6 zlatých, 2 strieborné a 2 bronzové) a v medailovej klasifikácii obsadili suverénne prvé miesto.

Tento úspech nezmenšuje ani fakt, že na šampionáte v Göteborgu neštartovali niektorí najlepší atléti zo ZSSR a NDR, ktorých program príprav na najväčšie tohoročné športové podujatie — Letné olympijské hry v Los Angeles nepredvídal účasť na halových majstrovstvách. Aj v československom družstve chybovalo niekoľko popredných pretekárov, ktorí sa mohli úspešne zapojiť do boja o najcennejšie trofeje HME.

Vráťme sa však k hrdinom tohto atletického šampionátu. Patrí k nim Jarmila Kratochvílová, ktorá získala majstrovský titul na 200 m. Pôvodne mala štartovať aj na 400 a 800 m, kde taktiež mala šance na víťazstvo, ale časový program HME jej to znemožnil. Ostatne, mladšie kolegyne ju znamenite zastúpili. Štvorstovku vyhrala s veľkým náskokom Tatiana Kocembová za 49.97 s., ktorá už vlaňajším druhým miestom na MS v Helsinkach dokázala, že z nej vy-

rásťa dôstojna partnerka Kratochvílovej. V osiemstovke zvíťazila zase Milena Matějkovičová, najmä vďaka skvelému špurtu na posledných 200 metroch, podobne ako vyráhal dosť nečakane beh na 3 km Lubomír Takáček, čo zreteľne naznačuje, že v týchto disciplínach ma čsl. atletika talenty, ktoré môžu dosiahnuť ešte nejeden úspech.

Odborníci hovoria, že na Helenu Fibingerovú (na snímke) sa možno vždy spoľahnú. Svetová rekordérka vo vrhu guľou, hoci už prekročila tridsiatku, ani teraz, tak isto ako v Helsinkach, nenechala nikoho na pochybách, komu patrí prvenstvo. Podobne Ján Leitner, víťaz v skoku do diaľky (7,96 m) dokázal, že o dobrých výsledkoch nerozhoduje vek, ale sústavný, usilovný tréning.

Ked' vlna diaľkárka Eva Murková vybojovala v hale majstrovský titul, mnohí to uznali za prekvapenie. Tentoraz ho sice neobhajila, ale získaním striebornej medaily presvedčila vari každého, že sa asi nadľah zaraďala do svetovej elity. Tak isto strieborný medailista, trojskokan Vlastimil Mařinec, ktorý z roka na rok vytrvale postupoval o stupienok vyššie, a dnes patrí k obávaným favoritom každých pretekov.

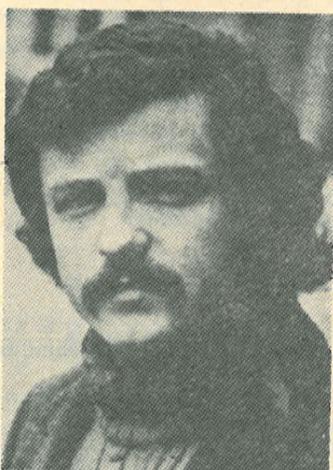
Start v Göteborgu znamenal iba jednu z etáp príprav na Letné olympijské hry v Los Angeles. Všetci dobre vieme, že tituly či dobré umiestnenie na halovom šampionáte ešte nezaručujú medaily na OH. Tie zaručí len húževnatá, tvrdá príprava, ktorej sa

neboji žiadom z terajších medailistov. Môžeme teda s istotou očakávať, že z ich zápolenia na olympijských hrách iste počujeme rovnako prijemné správy, ako nedávno z HME v Göteborgu.

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

Petr Spálený

Je to v súčasnosti jeden z najobľúbenejších československých spevákov, známy nielen v ČSSR, ale aj v zahraničí, držiteľ viacerých cien z domáčich a medzinárodných festivalov.

Petr Spálený pôsobí ako spevák už mnoho rokov, no jeho popularita za toto obdobie nie lenže neklesla, ale naopak, na posledy výrazne stúpa. Svedčia o tom nielen získané ceny, ale aj vypredané koncerty s jeho účasťou a napokon množstvo nahraných platní. Hodno tuná poznamenať, že jeho pesničky majú zároveň osobitú atmosféru. Spolu-

s textárom, Z. Rytírom, s ktorým spolupracuje, podarilo sa mu nájsť adekvátnu podobu rýdzé českej pesničky v štýle country, v ktorej nict miesta pre stereotyp a prázdný sentiment. A to mu taktiež získava davy obdivovateľov.

Popri nespočetných koncertoch v Čechách a na Slovensku P. Spálený viackrát vystupoval v zahraničí o.i. v ZSRR, Poľsku, Maďarsku a naposledy v NRD, kde koncertoval na mládežníckych slávnostach v prírodných amfiteátoch mal veľký úspech najmä pesničkami zo svojich začiatkov.

P. Spálený vystupuje spravidla so znamenitou skupinou Apollo, ktorá ho sprevádzala i v o väčšine nahrávok. Poznamenajme, že nahral už deväť veľkých albumov a desiatky singlov. K najlepším patria o.i. Dítě štěstěny a Motel Nonstop, ako aj posledná — Dům smíchu, ktorá sa ukáže v polovici tohto roka.

Naposledy sa P. Spálený popri spievani zaobera čoraz častejšie i komponovaním a písaním textov. Hovorí, že sa snaží spievať a písat iba to, čo cíti a čo má rád. Jeho pesničky majú čo povedať širokej poslucháčskej obci a zodpovedajú spevákovmu prejavu, veku a skúsenostiam — cítiť, že pozná životné úspechy a prehry. Človek sa k nim môže vracať podobne, ako sa vracia k obľubenej knihe či zbierke básni. Štýlove skladby P. Spáleného smerujú ku country soundu, no niektoré sú poznámané aj vplyvom reggae a rock and rollu.

Ešte jedna poznámka. Pre zahraničných poslucháčov spevák nahral naposledy platňu pod názvom Highways and Country Roads. Je možné, že sa dostane aj k nám.

Krempašania vyhľadávajú

Začiatkom tohto roka sa naši volejbalisti z LVS Spiš Krempachy zúčastnili volejbalového turnaja v Spišskej Belej na Slovensku, ktorý sa konal pri príležitosti 39. výročia oslobodenia mesta.

Vycestovať na Slovensko sme mohli vďaka pomoci predsedu Voj. výboru LVS Jacka Buganského a tajomníka tohto výboru Aleksandra Giertlera.

V turnaji hralo 6 mužstiev. Po tvrdom boji zvíťazil LVS Spiš Krempachy a získal putovný pohár. Ďalšie miesta obsadili: 2. TJ Kežmarok, 3. TJ Slavoj Spišská Belá, 4. Tatran Kežmarok, 5. Tatran Lúčica, 6. TJ Slavoj Spišská Belá (B).

Pred turnajom sme si nerobili nádej na víťazstvo. Poštastilo sa však, chlapci obetavo a húževnatoto bojovali a opäť dokázali, že hrať vedia a to aj napriek tomu, že nemáme skoro žiadne podmienky pre celoročný tréning. Každé víťazstvo teší a toto zvlášť, lebo sme ho dosiahli na pôde nášho súpera zo Slovenska, s ktorým nás spájajú už tradičné prieateľské styky a členov našich celkov srdečné osobné prieateľstvá.

Krempašania hrali v zostave: Jozef Kačmarčík, Valent Griguš, Marek Paluch, Jozef Galuš, František Tomaškovič, Vojtech Mincl, Jozef Tažík, Daniel Griguš a Andrej Bizub.

Spolu s nami boli v Spišskej Belej tajomník Voj. výboru LVS

A. Giertler, učiteľ zo Základnej školy v Krempachoch Józef Pierzga, richtár a predseda MS KSČaS v Krempachoch František Kovalčík, ktorý nám vrazil prináša šťastie a naši chlapci hrajú oveľa lepšie, keď ich práve on povzbudzuje.

Chcel by som prostredníctvom Života podákať predsedovi MsNV v Spišskej Belej Emiliovi Majerčákovi, predsedovi TJ Slavoj Mikulášovi Garaničovi, vedúcemu mužstva Jurajovi Peštovi a súdruhom Paľovi Lorenčíkovi a Jánovi Klokočovi za pozvanie a starostlivosť, ktorú nám preukazovali počas nášho pobytu v Spišskej Belej.

Nebol to však jediný úspech našich volejbalistov, ktorý dosiahli začiatkom tohto roku. V januári vyhrali turnaj o pohár riaditeľa Zverolekárskej a rolnickej školy v Nowom Targu a obsadili druhé miesto na turnaji v Rabe Wyżnej, usporiadnom pri príležitosti 39. výročia oslobodenia Podhala. O ďalších športových podujatiach, ktorých sa mienime zúčastniť, vás budeme bežne informovať.

Teraz nás čaká veľa práce, keďže sa chceme dobre pripraviť na turnaj, ktorý sa bude koná 22. júla v Krempachoch, o to viac, že sa naň priatelia zo Spišskej Belej taktiež usilovne pripravujú na revans.

JOZEF PETRÁSEK

CHUDÁK-NEBORÁK A PSY SLUŽOBNÍCI

Kedysi dávno-predávno žil sedliačik-neboráčik. Mal kúsok poľa, čo bolo na umretie veľa a na využitie málo. Ale prišli ešte i neúrodné roky, na dobytok pomora, nuž veru bolo chudákoví-neborákovi horšie ako zle. Ostal sám, komora prázdna, v stajni ničoho, len v kúte stál oslik, vychudnutý na koši a kožu. Čo ostávalo chudákoví? Iba svetom sa dať.

Aj tak urobil. Odviazal oslika, vyviedol ho na dvor, dvere i okná na chalupe doskami pozabíjal a dal sa svetom.

Ide, ide, ale veru všade rovnako... Chudoba, neúroda, každý kvili, lamentuje, a skôr od chudáka pýta, ako by mu dával. Raz ráno sa zobudil a vidí: oslik leží na zemi a kopytami bije do vzduchu. I ten veru zdohol.

Stoja chudák-neborák nad ním a takto si húta:

— Dosť si sa ma živý nanosil, teraz fa ja ponesiem.

Vzal oslika na plecia a pustil sa ďalej do sveta. Šiel, šiel a ktorie, kam až by bol zašiel, keby ho odražu pri jednej dedine neboli obstali psy. Obstali ho tak, že sa nemohol ani hnúť. A každý zuby vyciera, obliuje sa a sedliačika-neboráčika nechceli ani na krok pustiť, kým im oslika nedal. Onedlho neostalo z neho nič.

Nuž, kamaráti, oslika ste zožrali, ale kto mi za neho zaplatí?

Psy najprv vrteli chvostmi, ale potom sa rozbehli každý svoju stranou do dediny. A keď sedliačik-neboráčik vkočil do dediny, ešte zle-nedobre na neho a ak haf, tak haf, začali mu nohavice ovoniat, zuby vycierať veru nie po kamarátsky.

— Ej, taki ste vy? — zvolá chudák-neborák, a podľah k richtárovi. Pekne-krásne rozpovedal, čo sa stalo. A pán richtár, mûdry človek, pokýval hlavou, prisvedčil, že veru je to nie po pravde. Zavolal bubeníka a o chvíľu sa už rozlichalo bubenovanie po dedine.

— Bum, bum, bum. Dáva sa na vedomie, aby každý gazda priviedol svojho psa na obecný dom k richtárovi.

Pán richtár bol akiste prísny a občania poslušní, lebo o chvíli doliehal zo všetkých strán brechot. Nezadlho bol obecný dvor plný psov. I vyšiel vtedy pán richtár na dvor a takto začal:

— Milí priatelia, tento chudák-neborák prišiel so žalobou na psy, že mu zožrali osla a nedali nijakú náhradu. Krivda sa stala, musíme spravodivo súdiť.

Ohlási sa jeden z gazdov, že veru nemožno súdiť ľudi, ale psy, lebo osla ony zjedli. Nemohol ináč mûdry richtár vec rozsúdiť, nuž začal súdiť psy:

— Zožrali ste osla? — opýtal sa prísne.

— Haf, haf, haf, — brechali a zavýiali pсы.

— A zaplatili ste? — zahrmel prísny richtár a bakuľou trepol na stôl.

Psy sa zlakli, polihali na zem, chvosty stúlili a skučali od strachu.

— Teda takto? Hostili ste sa hostili, a neplatili? Zaslúžite si trest. Odsudzujem vás všetkých slúžil do roka tomuto človekovi.

Rozsudok bol vyrieknutý a tak chudákoví neostávalo iné, iba vziať rákoš a pobrať sa ďalej. Ak mal starosť s osliatkom, teraz mal starosť stonásobnú. Čo robiť so psami?

Ktorie, čo by bol porobil, keby nestrelol starého žobráčika. Začudoval sa žobráčik, kam sa ten človek poberá s tolkými psami. A keď mu chudák rozpovedal svoje trápenie, žobráčik mu poradil istú dedinu, kde ľudia sami strážia svoje obydlia, lebo ešte nikdy nevideli psa. Pobral sa teda chudák ta. A naozaj. V dedine nastal hotový súdny deň, keď prišiel so psim sprievodom. A hned k richtárovi. Ponúkol sa, že ochráni dedinu pred zlodejmi, ak mu dobre zaplatia. Pravdaže pristali a zjednali sa na rok. Podielil chudák psov po dvoroch, dal ich po-privázať na retaze a poučil ľudí, ako majú psov opatrotovať.

A veru psy dobre slúžili. Zlodeji naďaleko obchodili dedinu. A chudák-neborák, potešený i posmelený, že sa na neho šťastie usmialo, peputoval ďalej, lebo sa mu nechcelo celý rok ležať v dedine bez roboty. Pustil sa do sveta na skusy.

Ktorie, ako ďaleko zašiel a čo poskusoval, lebo za rok sa dá veľa obisti. Domov sa už vracať mûdrejší.

Prišiel do dediny, kde nechal psov v službe. Ej, nevedeli si občania vynachváliť, akých to dobrých strážcov dostali. Pokojne mohli spávať lebo ak sa neznámy priblížil k dvoru, psy spustili taký brechot, že by sa bol aj mŕtvy prebudil. Keď začal chudák-neborák spomínať, že sa blíži koniec služby, dedinčania ani počúť nechceli a slubovali za psov peniaze, o akých chudák ani neslychal.

Lenže psy neboli jeho.

Pobral sa teda do dediny, odkiaľ boli psy a začal obchodiť gazdov, či by zvieratá nepredali. Ale kdeže bude gazda celý rok bez psa? Zaobstarali si tí už iných psov a na starých dávno pozabúdali. Nechceli ani peniaze, radi boli, že nebudú musieť po dvoch psoch chovať. Dali mu ich zadarmo.

Vrátil sa teda chudák-neborák domov a priniesol si toľko peňazí, že si mohol opraviť dom, prikúpiť poľa, zadovážiť statok a začať mûdro hospodáriť. Neviem, či ešte žije. Ak to chcete vedieť, poberte sa do dediny Psia Ves a opýtajte sa.

JOZEF HORÁK
(Povesti a divy, Mladé letá 1983)

SLOVENČINA

Reť mojej matky — to je krásota a milota, to rozkoš, láska svätá.
Cítim, že v nej je celok života,
môj dobrý pokrm, moja čaša zlatá,
ba i môj odev, čo mu neviem ceny...
Bud požehnaný, kto svoj život žil
vždy v úcte k nej a zostal nezmenený.
A prekliaty bud', kto sa odrodil...

— Opakuj, Jožko, čo som ti povedal!
— Ked' ideme vlakom, nesmie sa vykláňať z okna.
— Správne. A prečo?
— Aby sme náhodou nepoškodili tunel alebo protiídúci vlak.

* * *

— Snívalo sa mi, že som si od teba vypožičal 10 zlatých.

— Tak mi ich hned' vráť!

* * *

— Kto mi vymenuje dáke hviezdy? — pýta sa pán učiteľ.
— Športové alebo filmové, prosím?

* * *

— Martin, aký pád je vo vele: Pod jazdcom padol kôň, — pýta sa pán učiteľ.

— Konský, prosím — odpovie roztržito Martin.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje znamenitého poľského divadelného a filmového herca. Vytvoril mnoho skvelých postáv o. i. v takých filmoch ako Kung-fu, Haló, Kozia briadka (Halo, Szpiebródka), Vabank atď. Milovníci humoru a satiry ho iste poznajú zo znamenitého televízneho kabaretného programu Olgy Lipinskej. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Pri odpovedi prosíme zároveň uviesť svoj vek.

V Živote č. 309/84 sme uverejnili snímku Viačeslava Tichonova. Knihu vyžrebovali: Žofia Lukašová z Krempach, Miroslav Kurnát z Novej Belej, Marta Václavová z Čiernej Hory, Jozef Venit z Kacviná, Renáta Lejawa a Bogumiila Markovičová z Fridmana.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Paľko má celé hrdlo zapálené, — povedal lekár mamičke.

— To je zvlášne. Kto mu ho len mohol zapáliť!

* * *

— Martin, prelezieš tento plot?

— Jasné!

— Ja nie.

— Ako to?

— Načo, je v ňom diera.

* * *

— Predstav si. Mám papagája, ale nechce nič jest.

— Možno je chorý.

— Možno. Ale nebude to preto, že je vypcháty?

* * *

— Martin, aký pád je vo vele: Pod jazdcom padol kôň, — pýta sa pán učiteľ.

— Konský, prosím — odpovie roztržito Martin.

ELENA ČEPČEKOVÁ

Jarný vietor

Kosil vietor rosu,
šmyk, šmyk, šmyk!
Roztrhol si pritom
kabátik.
Nemá veru ani na nite,
nože mu ho, kvietky, zašite!

HELENA BUCHTOVÁ

Škovránok

Škovránok meria v poli brázdu
pesničkou láskavého gazdu.
Keď vzlietne ráno do roboty,
vždy nájde v brázde nové noty.

Slniečko vlasy rozpletá si
a z oziminy vábi klasu,
aby zas bolo toľko chleba,
koľko ho pre nás všetkých treba.

A tým, čo prácou ruka stvrdla,
škovránok spieva zplna hrdla.
Kto všetky jeho piesne zráta,
pýta sa lúka rozosmiata.

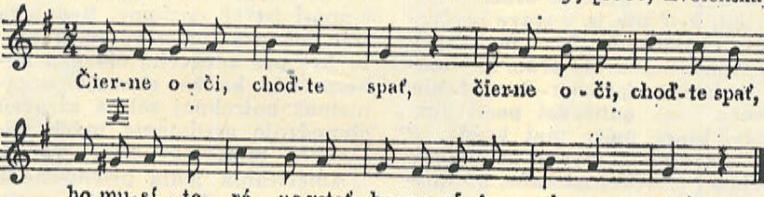

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

(Moderato)

A. H. Krčméry, [1880, Zvolenská]

Čier-ne o - ci, chod-te spať, čierne o - ci, chod-te spať,
bo mu-sí - te rá - no vstať, bo mu-sí - te rá - no vstať.

Čierne oči, chodťte spať

[: Čierne oči, chodťte spať :]
[: bo musíte ráno vstať. :][: Ráno, ráno, ránečko, :]
[: keď vychádza slniečko. :][: Už slniečko vychodí, :]
[: má milá sa prechodi. :][: Prechodi sa po rinku, :]
[: donesie nám novinku. :][: Novinečku takovú, :]
[: že na vojnu verbujú. :][: Ked' verbujú, budú brať, :]
[: škoda chlapcov nastokrát! :]

Víte, proč jsou některé kočičky bílé, druhé černé, třetí mourovaté a čtvrté strakaté? Nevíte? Tak já vám to povím.

To se stalo kdysi dávno, když bylo na světě teprve pár kočiček. Bydlely všechny pohromadě v jednom velikém domě. Ten dům byl hodně vysoký a měl velikou střechu, po které se kočičky procházely. A měl také hodně oken, aby se za nimi mohly vyhřívat na slunci. U domu byla zahrada a v ní plnostromu, aby měly kočky po čem šplhat. A všude byla také spousta myší. Zkrátka, byl to pro kočičky hotový ráj. A nebyla tam nablízku nikde žádná voda, takže se kočičky nemusely mýt a z toho měly největší radost.

Jednoho zimního rána byly kočičky na střeše, a protěže zrovna napadl čerstvý sníh, měly všechny veselou náladu. Honily se sem a tam a najednodu povídá Číča: Víte co, holky? Budeme se koulovat!

Všechny honěly, že ano, to že bude ohromná zábava. Rozdělily se na dvě družstva, jedno podle okapu, druhé za kominem, a začaly plácat sněhové koule. To jim to, panečku, šlo! Ono se nadělala hodně koulí dvěma rukama, což teprve čtyřmi tlapkami! Pak začala bitva. To bylo jásonu a křiku a pištění a mňoukání a kvíkotu a smíchu. Jenomže když byla bitva v nejlepším, začaly se z komína sypat saze.

Co to tam ta kuchtička dělá?
Zlobily se kočičky.

I jen mlčte, napomínala je Číča, ještě že máme kuchtičku. Až se tu vyvodádime, budou na nás čekat smažené myšky.

Odkud mají kočičky svou barvu

A vlastně, my bychom se mohly chvílikou koulovat taky sazemí, co říkáte? Aspoň by to byla větší zábava.

To je nápad, řekly kočičky u komína. A hned začaly dělat koule ze sazí a házet je na kočky u okapu.

A to jste měli vidět. Z jedné strany litaly bílé koule, z druhé černé — a bum, rozpláclily se tu na hřbetě, a báč, tam dopadly na hlavičku, tu bouch na čumáček, tam zase zlepily ouško nebo se chytly na očásek — zkrátka za chvíli byly kočičky celé umazané a byla z nich taková povykujucí a mňoukající černo-bílá společnost, jakou ještě svět neviděl. Uf, řekla udýchovaná Číča, neměly bychom toho nechat, aby nám myšky moc nevysmály?

No skoro abychom už přestaly. Řekla obě družstva svorně, protože z kuchyně stoupala na střechu úžasná vůně, že se jim začaly sbíhat sliny.

KRESBY PRE VÁS

Obrázky si pekné vymaľujte a pošlete do redakcie. Nezabudnite však uviesť svoj vek a presnú adresu. Na autorov najkrajšie vydaných obrázkov čakajú pekné slovenské knihy.

PRÍJEMNÉ A VESELÉ SVIATKY
VŠETKÝM KRAJANKÁM A KRAJANOM ŽELÁ
ÚV KSČaS a redakcia Života

TAKÝ JE ŽIVOT

KRSTINY. Deväť až desaťtisíc ľudí sa denne stavia do radu, aby videli najnovšiu prírastok zoologickej záhrady v Mexico-City, mláďa pandy, ktoré sa v zajati rodí veľmi zriedkavo. Narodilo sa v júni minulého roku, ale pretože pohlavie týchto zvierat sa dá určiť po roku, ba až po osemnásťtich mesiacoch, konkurz na jeho meno vypíšu až v tomto roku.

* * *

PŠTROS STRÁZCA. Fletcher Hynes zo štátu Mississippi (USA) raz šiel na vtáči trh a prechádzal sa medzi kletkami. Pred jednou z nich sa zhromaždila skupinka ľudí. V kletke sa prechádzal dvojmetrový pštros. Z času na čas stríľal hlavu do mriežky a pokúšal sa zvedavecov ďobnú svojím ostrým zobákom. Hynesovi prišla na um spásna myšlienka. Fletcher Hynes totiž skupuje staré automobily na náhradné súčiastky. Predtým sa o hromadu automobilov vedľa jeho dieľne nikto nezaujímal. Teraz však nastali ľahké časy, zlodeji ukradnú všecko, čo môžu odnieť. Dva mohutné dobermanovia, ktoré staré automobily strážili, tak zastrašili, že po zotmení vždy zalezú do kúta a boja sa aj zabrechať. Mechanik prispiel na to, že pred úplným bankrotom ho zachráni... tento nebojáčený pštros. Zlodeji teraz obchádzajú jeho majetok, boja sa močeného zobáka agresívneho strážcu.

* * *

ZÁHADA MORSKÉHO PRÚDU. Japonskí vedci objavili v Tichom oceáne vo vzdialosti 400 kilometrov od ostrova Ogasawara tajomný prúd. Voda tu cirkuluje v kruhu, ktorý má priemer asi 1000 kilometrov. Prúdenie začína v hĺbke 500 metrov a jeho rýchlosť je desať ráz vyššia ako rýchlosť všetkých do teraz známych morských prúdov. Priemerne každých sto dní voda mení smer prúdenia. Podľa vedcov príčinou toho javu sú morské vetry, teplotné výkyvy, ako aj iné prírodné faktory.

* * *

NEZNÁMY FILM. V archíve Britského vojenského múzea v Londýne našli azda najhornejší film režiséra Alfreda Hitchcocka. Nakrútil ho pri oslobodení koncentračných tábarov v Bergen-Belsene a Buchenwalde.

ZO SÍREHO SVETA

PAPUA. Stát Papua — Nová Guineu, nachádzajúci sa vo východnej časti ostrova s hlavným mestom Port Moresby, je napriek veľkým prírodným bohatstvám zaostalou krajinou. Medzi 700 plemenami možno v niektorých oblastiach tropickej džungle stretnúť ľudí žijúcich ako v kamennej dobe. Odbavujú staré obchady, ozdobujú si telá tradičnými maľbami a hlavy si ozdobujú maskami, ktoré majú vzbudzovať hrôzu, ako aj chocholmi z peria, mušličiek a rastlin. Najkrajším dekoratívnym prvkom tohto úboru sú neobvykle farebné a veľmi originálne perá rajských vtákov, ktoré sú aj symbolom národa, štátnym znakom a súčasťou národnnej vlajky.

Rodina rajských vtákov z rodu vrabcovitých má ok. 43 druhov, vtáky majú dĺžku od 14 do 101 cm. Žijú v panenských lesoch Novej Guiney, severnej Austrálie, ako aj na ostrovoch Aru a Celebes. Za svoj názov vďačia Magellanovi, ktorý sa v 16. storočí na lodi Victoria zo svojej prvej cesty okolo sveta a priviezol kožky týchto nádherných vtákov. Tu im pripisali nebeský pôvod a nazvali rajskými vtáckmi. Ich operenie visí v dlhších alebo kratších, úzkych alebo neobvykle širokých vlečkách. Malé, krátke pierka na niektorých partiách tela pripomínajú nádherný, farebný akzamiet. Krk týchto vtákov je často obklopený krásnym golierom s najrozmanitejšími originálnymi tvarmi. Z chvosta a iných časťach tela popri širokých „vlajkách“ alebo tuhých, ako z kovu vyrobených farebných stuhach vyrastajú jemné, povievajúce pierka. Iné perá vyzierajú ako špirálovito skrútené drôty, ozdobené po bokoch farebnými lístkami.

* * *

OTEC RIEK. Mississipi, čo v jazyku Inkov znamená „otec všetkých riek“, to je najmohutnejší systém riek na severoamerickom kontinente, zahrňujúci spolu s prítokmi 2/5 územia krajinu, ktorý tvorí prirodzené hranice medzi 10 štátmi. Zvaná je tiež „lenivou riekou“ pre malý tok vody. Preteká cez úrodné roviny a hoci už nie je dopravou tepnou, slúži mnohým turistom. Delta rieky je jednou z najväčších rezervácií vtákov. New Orleans, ktorý sa nachádza pri ústí rieky do Mexického zálivu založili Francúzi v r. 1718 a v r. 1803 ho Napoleon predal Američanom spolu s obrovskou plochou južných území za 15 mil. dolárov — je to druhý po New Yorku najväčší prístav USA a samozrejme kolíska jazzu.

PRAVDY A POVÉRY

PRIČNÉ RÝHY NA NEHTECH
ZNACÍ CHOROBU.

Ano. Těžká infekční onemocnenia môžu poškodiť jemné krevné cévky nehtového lúžka, takže rúst nehtu sa narúší, nádky dokonca zastaví. Příčne rýhy vznikají většinou na palcích, méně často na ostatných prstech. Rovněž změna barvy nehtu pomáhá lekařům určit diagnózu choroby a platí to dokonce i v případech, kdy pacient už určitou chorobu překonal.

OD PITÍ PŘI JÍDLE SE TLOUSTNE.

Ne. Od pití při jídle se netlustne o nic víc než od pití při jakékoli jiné příležitosti. Sklenička piva nebo vína při jídle dokonce zlepšuje (díky pivním kvasnicím, případně vinným kyselinám) trávení. Nedoporučuje se však při jídle pití většího množství tekutiny, protože se tím řídí žaludeční štavy a snížuje se tak jejich účinnost při zpracování potravy.

Z POKLADNICE ZDRAVIA

DUSNOTA

Často, hoci sa doma citime pomerne dobre, keď vyjdeme na ulicu, zmoení sa nás pocit dusnoty, ktorý nás nútí častejšie odpocívať počas chôdze. Nosenie dokonca len nákupnej tašky nám robi veľké ľahkosti. Je to veľmi neprijemné a únavné. Nie vždy si uvedomujeme príčinu tohto stavu.

Pocit dusnoty po námahe znamená prirodzenú obranu organizmu a predovšetkým srdca v situácii, keď nie je v stave prečerpávať oxysličenú krv do iných orgánov, najmä do plúc, aby mali zaistené správne fungovanie. Treba však odlišovať pocit dusnoty, ktorý môže mať každý, aj ten najzdravší človek po dlhotrvajúcej fyzickej námahe, od dusnoty prejavujúcej sa po minimálnom pracovnom zaťažení organizmu, čo je chorobným javom.

Najčastejšie vápenatenie tepien, ktoré privádzajú krv do srdcového svalu, zhoršuje jeho činnosť. Neustále pracujúce srdce potrebuje veľa kyslíka. Ak je ho príliš málo, srdce ihneď reaguje poruchami rytmu, bolestou v hrudníku, pocitom slabosti a dusnoty, dokonca aj po najmenšej námahe. Sklerotické zmeny postupne zahrňujú iné cievy v priebehu choroby. Vápenatenie zasahuje aj najväčšiu cievu, akou je aorta.

Hoci niekedy jediným chorobným objavom je dusnota, príčinu musíme hľadať v činnosti srdca. Práve preto kardiologické vyšetrenie a liečenie je potreb-

né pre celkové zlepšenie zdravotného stavu. Snaha vyliečiť dusnotu bez liečenia srdca je vždy neúspešná. Ešte raz sa tu opakuje základná pravda modernej medicíny, že liečba by mala byť komplexná a musí sa zaoberať predovšetkým príčinami onemocnenia a nie jej objavmi.

JE SOL' SKODLIVÁ?

Voľakedy vyvádzali kampaň proti tukom, potom proti sladeniu a naposledy na lavici obžalovaných sa dostala soľ. Tak akadémia vied, ako aj odborníci pre výživu v Spojených štátach začali všetkým rádiť, aby obmedzili v potravinách množstvo soli, lebo jej pripisali zodpovednosť za vysoký krvný tlak. Začala sa teda — ako trochu zlomyselné píše časopis Newsweek — protisoľná kampaň, ktorej sa ochotne zúčastňuje potravinársky priemysel a navrhuje zákazníkom výrobky s malým množstvom soli alebo s jej substitúti. Na trhu sa objavili publikácie, v ktorých soľ nazvali priam vrahom. Proti tejto protisoľnej kampani sa však prednedávnom ostro postavili odborníci na vysoký tlak.

Ti poslední súhlasia, že ľudia s vysokým krvným tlakom, ktorých je v Spojených štátach ok. 40–60 miliónov, by mali obmedziť množstvo soli v diéte, ale zároveň vyjadrujú väčne pochybnosti, či takéto obmedzenie sa vziahnuje aj na zdravých ľudí. Odborník dr. John H. Laragh z Lekárskeho centra v New Yorku tvrdí, že dodržiavanie takejto diéty každý deň je veľmi obťažné a môže byť dokonca škodlivé.

Sol' je jednou zo základných zložiek v normálnom jedle a má veľký význam pre organizmus. Okrem iného umožňuje kontrolovať prietok vody v bunkách a má životný význam v odosielaní nervových impulzov a v metabolizme bielkovín i uhľohydriátov. Je tiež potrebná pre kysličnovú rovnováhu organizmu a činnosť istých enzímov. Redukcia soli dokonca iba o polovicu môže byť pre zdravého človeka nebezpečná, keďže zbavuje organizmus pôtrebnej soli a zároveň obmedzuje prijímanie iných dôležitých minerálov napr. vápnia.

Američania jedia priemerne 10 gramov soli denne. Tri gramy obsahujú prirodzené produkty, štyri gramy dávajú do potravín výrobcovia. Ostatné je soľ, priprávaná pri varení alebo pri stole. Samozrejme, nemocní s vysokým krvným tlakom musia redukovať soľ vo svojej výžive. To znamená, že by nemali jesti napr. konzervy, zato mali by dobre vyvárať jedlá, aby z nich vyuholovali soľ.

Iný odborník, dr. M. Alderman povedal: Ešte stále nepoznáme presne všetky zložky našej výživy, ktoré sú dôležité pre organizmus. Preto nie sme v stave presne určiť, kolko čoho by sme mali jesti. Z toho vyplýva aj nebezpečenstvo pre zdravie, ktoré môže vyvoláť drastické obmedzenie soli vo výžive.

Odkiaľ vobec vzniklo podozrenie voči soli, že vyvoláva vysoký tlak? Hlavne z epidemiologických výskumov spred dvadsiatich rokov. Mimoriadnu úlohu zohrali porovnacie výskumy medzi obyvateľmi severného Japonska a obyvateľmi Salamunových ostrovov. Prví mali veľmi často vysoký krvný tlak, kym druhí veľmi zriedkavo. Usudzovalo sa teda, že náklonnosť na vysoký krvný tlak u Japoncov zo severu súvisí s jedením soľených rýb, zača zriedkavosť výskytu vysokého krvného tlaku vyplýva z malého množstva soli vo výžive obyvateľov Salamunových ostrovov. Avšak pozorovali aj iné činitele, ktoré odlišovali obe tieto kultúry.

Ostrovania zo Salamunových ostrovov sú predovšetkým nízki a štíhlí a dnes už nie pochybnosti, že existuje úzka súvislosť medzi tučnotou a vysokým krvným tlakom. Okrem toho posledné výskumy dokázali, že lú-

dia s vysokým krvným tlakom vedia zredukovať svoj vysoký tlak nízkokalorickou diétou bez obmedzovania množstva soli.

Sol' nie je vrahom, — tvrdí dr. Laragh. — Neexistujú žiadne údaje, ktoré by potvrdzovali, že jej obmedzenie predlžuje život.

Vysoký krvný tlak je zato prúchou, na ktorú má vplyv mnoho činiteľov vrátane dedičnosti.

— Ak nemáš vysoký krvný tlak do 35 rokov, pravdepodobne nebudeš ho mať ani neskôr — tvrdí dr. Harriet Dusan z univerzity v Alabama.

Iba okolo 30 perc. nemočných s vysokým krvným tlakom musí obmedzovať sol' v jedle. Sú to pacienti, u ktorých choroba spôsobuje nízku úroveň renínu — hormónu, ktorý odohráva istú úlohu v trávení a v krvnom tlaku. Zato iní pacienti, — tvrdí dr. Laragh, — ako aj zdraví ľudia nemusia obmedzovať sol' v jedle, čo je nielen obťažné, ale aj riskantné.

Ako obvykle, celkom iste aj tento rok na jar veľa mladých dievčat sa bude vydávať. Preto vám ponúkame tieto veľmi pekné svadobné šaty s voľným živôtikom, veľmi širokými rukávmi, všívanou nazberanou sukňou a širokým opaskom. Všimnite si aplikácie na rukávoch a sukni. Závoj je krátky — tento rok iba také sú módné.

Tieto slušivé šaty odporúčame veľmi štíhlym dievčatám. Sú voľné, majú kimonové všité rukávy a originálne riešené vrecká zapínané na gombíky. Šaty a pančuchy na našom obrázku sú červené.

VIEŠ, ŽE...?

CENNÝ NÁLEZ

Podľa všeobecne uznávaného hľadiska sa začal človek zaoberať poľnohospodárstvom a pestovaním obilia pred 8000 rokmi, pričom koliskou starodávnych pestovateľov obilia bola Mezopotámia. Počas vykopávok v asúanskej oblasti však archeológ Fred Wendorf objavil jačemenné zrná a hrubé kamenné nádoby vo vrstvách, ktoré pochádzajú z neskorého paleolitu. Pomocou rádioaktivnej analýzy Wendorf zistil, že tieto nálezy majú najmenej 18 tisíc rokov. Podľa archeológov prvými ľuďmi, ktorí začali pestovať obiliny, boli obyvateelia povodia Nilu.

TITICACA

S jazerom Titicaca, ležiacom v Peru na hranici s Bolíviami, je späť množstvo legiend. V jednej z nich sa hovorí, že bohovia sa rozhnevali na miestnych obyvateľov, zoslali na nich mor, hlad a strašné zemetrasenie, ktoré zničilo starú civilizáciu indiánskych kmeňov. Ich hlavné mesto zmizlo vo vodách jazera. Jeho existenciu potvrdil náhodný objav bolívijských kameramanov, ktorí filmovali v hlbinách jazera. Predmety starovej kultúry, ktoré našli, boli dôvodom pre archeológov, že legenda o zatopenom meste je pravdivá. Výskumy v hlbinách jazera budú pokračovať osem rokov a odborníci predpokladajú, že sa im podari rozluštiť tajomstvo jazera a civilizácie, žijúcej na jeho brehoch.

Každá z nás by si na jar rada ušla nový kabát. Snáď sa vám bude páčiť ten voľného strihu, s malou pánskou fazónkou a veľkými vreckami zapínanými na gombíky. Na našom obrázku je kabát tmavomodrý a šaty bledomodré.

LEKARZ
WĘTERYNARII

OB. K.J. STRACIL WIOSNA
UBR CALE STADO KUR
WŚRÓD DZIWNYCH OBJAWÓW. WEZWANY LEKARZ
STANDARDZIŁ TYFUS.

Tyfus drobiu jest chorobą bardzo zaraźliwą, nie przebiega jednak tak gwałtownie jak cholera lub pomór drobiu. Przy cholercie i pomorze w kilka godzin pada tyle drobiu, co przy tyfusie w kilka dni. Na tyfus ptaków chorują kury oraz w mniejszym stopniu indyki. U innych gatunków drobiu oraz u ptactwa dzikiego notowano rzadkie przypadki zachorowań. Choroba występuje przeważnie wśród dorosłego ptactwa, a największe jej nasilenie obserwuje się wiosną i na początku lata. Zarażenie następuje przez stykanie się drobiu ze zdrowym oraz przez przebywanie w pomieszczeniach i na wybiegach zanieczyszczonych odpadami sztuk chorych. Dlatego trzeba zwrócić uwagę na usuwanie nawozu i jego odkażanie. Sztuki, które przechorowały tyfus, są nosicielami zarazka przez całe życie i stanowią źródło zarazy. Smierć może nastąpić nagle, bez żadnych objawów, lub choroba trwa parę dni. Kury wówczas stają się smutne i tracą apetyt, zwiększa się ich pragnienie. Grzebienie i dzwonki wiotczeja, nabierają koloru różowofioletowego. Na drugi dzień występuje biegunka. Odchody są barwy żółtozielonej, często z domieszką krwi. Chorą ptaki oddają się od stada, gwałtownie

chudną, przeważnie siedzą z głową schowaną pod skrzydłem z oczami zamkniętymi. Najczęściej drugiego dnia następuje śmierć. Wyzdrowienie następuje rzadko. Choroba może także trwać dłużej, wtedy objawy te występują stopniowo, a biegunka bywa na przemian z zaparciem. Ptaki przeważnie padają z wycieńczenia. Leczenie choroby jest trudne i przeważnie nie dają wyników. Po zauważeniu choroby trzeba natychmiast wezwać lekarza, który wyda odpowiednie zarządzenia w celu zlikwidowania zarazy. Chorą sztuki najlepiej od razu zabić, podejrane o zachorowanie odkazić, a pomiczszoną odkazić roztworem sody żarnej, nawóz spalić. Sztuki padłe trzeba spalić. Nie wolno sztuk padłych wyrzucać byle gdzie, gdyż zakażają otoczenie, na którym mogą zarażać kury zdrowe. Pewną poprawę zdrowia można osiągnąć stosując sulfamidy i środki przeciwbiegunkowe. W wypadku wybuchu choroby należy dokładnie oczyścić i odkazić kurniki i wybiegi. Nawóz trzeba codziennie usuwać i po zaniu kreolina głęboko zakopywać. Do picia dawać kurom roztwór nadmanganianu potasowego (6–8 kryształków na 1 l wody). Roztwór ten trzeba chronić przed zanieczyszczeniem oraz działaniem promieni słonecznych, gdyż traci silę odkażającą. W okolicach, gdzie często występuje tyfus lecznicze stosują specjalną metodę wykrywania sztuk chorych, a nie wykazujących żadnych objawów chorobowych, co pozwala na usuwanie ich z hodowli. Sztuki nowonabyte należy przez kilka dni trzymać w zamknięciu w osobnym pomieszczeniu, jeżeli się okaże, że są zdrowe — włączyć do stada.

KROWA OB. Z.W. OCIELILA SIĘ I OCZYŚCILA NORMALNIE, LECZ POTEM NAGLE ZACHOROWALA Z DZIWNYMI OBJAWAMI.

Prawdopodobnie chodzi tu o tzw. porażenie poporodowe, zwanego inaczej w wielu regionach kraju „gorączką mleczną”. Schorzenie to występuje najczęściej u krów w wieku 6–8 lat i to przeważnie u sztuk dobrze odżywionych i wysoko mlecznych. Przyczyną tej choroby może być niedokrwienie mózgu w związku ze znacznym przekrwieniem wymienia i jamy brzusznej oraz zmniejszenie we krwi ilości wapnia. Objawia się ono nagle, w kilka godzin po normalnym porodzie i odejściu lożyska. Krowa staje się osowiała i nie interesuje się otoczeniem ani nowo narodzonym cielęciem, ma zmniejszony apetyt albo zupełnie nie chce jeść. Sluzawica staje się sucha, a oddech jest powolny i utrudniony. Ogólny stan chorzej krowy stopniowo się pogarsza, zwierzę kładzie się, jest ospale i coraz gorzej oddycha, a oddech staje się rzeżący. Cieplota ciała jest niższa niż normalnie — skóra zimna, szczególnie na głowie i nogach. Chora krowa leży obojętnie, nie reaguje na nic i nie może wstać, głowę układła na ziemi, zwracającą ku tyłowi. Niekiedy występuje u niej drżenie mięśni, ślinotok oraz zatrzymanie moczu i kalu. Chorą krowie hodowca sam nie może pomóc. Nie można jej wlać żadnych lekarstw, ponieważ nie przelknie wskutek porażenia gardła. Nie należy również pompować powietrza do wymienia, ponieważ brudna pompka można łatwo zakazić gruczol mleczny i spowodować cięzkie, ropne zapalenie wymienia. Również stosowanie niekiedy w ta-

kich przypadkach wcieranie w śluzawice i nozdrza soli nie nie daje poza niepokojem i męczeniem zwierzęcia. Tylko szybka interwencja lekarza może dać pomyślne wyniki. Aby zapobiec porażeniu poporodowemu, trzeba ciężarne krowy racjonalnie żywić, na dwa miesiące przed porodem zmniejszyć o połowę dzienną dawkę pasz treściowych i zastać je paszami objętościowymi, jak dobre siano i słoma oraz dodać do karmy mieszankę mineralną. Po porodzie ilość pasz treściowych należy stopniowo zwiększać. Poza tym przed i po porodzie zapewnić krowie ruch na świeżym powietrzu. Porażenie poporodowe może występować również u owiec i macior o objawach podobnych jak i u krów.

OB. S.G. Z NOWOGO SĄCZA ZACHOROWALY I PADŁY TUŻ PO PORODZIE DWA JAGNIĘTA Z OBJAWAMI SILNEJ BIEGUNKI.

Była to prawdopodobnie zaraźliwa choroba występująca u jagniąt w pierwszych dniach życia, wywołująca silną biegunkę, będącą przyczyną dużej śmiertelności. Zakażenie w tej chorobie następuje albo przez przewód pokarmowy albo przez powinę. Usposabiają do wystąpienia tej choroby — przeziębienia, wilgotne lub parne owczarnie, zepsuta karma lub zle żywienie matek. Wszystko to powoduje uzjadliwienie się bakterii będących w jelicie i powstanie biegunki. Zachorowują jagnięta jedno lub dwudniowe, rzadko pięciodniowe. Zwierzęta tracą ochotę do ssania, dużo leżą, po 12 godzinach występuje silna biegunka, a kal jest płynny, pienisty, zawiera niestrawiono-

ZUZKA VARI

ČO NA OBED?

VYPRÁŽANÝ SYR V KAPUSTNÝCH LISTOCH

Rozpočet: 200 g tvrdého žltého syra, 8 kapustných listov, 2 vajcia, 50 g hladkej múky, 50 g strúhanky, soľ, olej na vyprážanie.

Kapustné listy umyjeme a povaríme v slanej vode. Keď sú uvarené, scedíme a rozložíme ich na dosku. Hrubú časť listov trochu vyklepeme. Do každého listu zabalíme plátok syra hrubý asi 20 mm. Takto pripravené listy obalíme v hladkej múke, vajciach a strúhanke a vyprážime na horúcim oleji. Podávame so žemiakovou kašou a tatárskou omáčkou.

BRAVČOVÝ GULĀS NA PIVE

Rozpočet: 500 g bravčového mäsa z pliecka, lopatky alebo stehna, soľ, 60 g masti, 20 g hladkej múky, štipka rasce, 2 strúčiky cesnaku, 1/4 lit. svetlého piva, krajec čierneho chleba.

Mäso nakrájame na kocky, posolíme, vložíme na rozohriatú

masť, opečieme na všetkých stranach a potom podlejeme pivom. Dusíme do mäkkia. Vydušenú šlavu zaprášíme múkou, pridáme rozdrobený chlieb, zvyšok piva a zvoľna varíme na hustú omáčku. Omáčku prelišujeme cez sitko, potom ju okoreníme rascou a cesnakom rozotretým so soľou. Podávame so zemiakmi.

VAJCA ZAPEKANÉ SO SYROM

Rozpočet: 40 g masla, 200 g tvrdého žltého syra, 1/8 lit. smotany, 4 vajcia, soľ, mleté čierne korenie, červená paprika, zelený petržlen, 4 plátky opečenej žemly alebo chleba.

Ohňovzdornú misu alebo kastrol potrieme surovým masлом. Syr rozrežeme na štyri tenké plátky a poukladáme tesne vedľa seba. Zalejeme polovicou smotany. Na každý plátek syra kladíme rozklepnuté vajcia tak, aby žltky zostali celistvé. Osolíme, okoreníme mletým čiernym koreniom, červenou paprikou a polejeme zvyšnou smotanou. Vo vyhriatej rúre pečieme asi 10 minút. Vyberieme, rozrežeme na 4 diely a položíme na opečené žemľové plátky. Ozdobíme zeleným petržlenom.

ŠALÁT

SYROVÝ SALÁT

Rozpočet: 200 g tvrdého žltého syra dvoch druhov, 100 g topeneho syra, 3 dl smotany, citrónová štava alebo ocoť, soľ, cukor, mleté čierne korenie.

Rozličné druhy syrov rôzkrájame na vlnhčeným nožom na malé kocky. Smotanu rozmiestíme so soľou, s cukrom a citrónovou štavou alebo trochou ocoť, okoreníme mletým čiernym koreniom a nalejeme na pokrájaný syr. Všetko spolu opatrne premiešame a necháme odpočívať v chlade asi 30 minút.

MLADÝM GAZDINÁM

Rezne a bifteky budú mäkšie, ak ich pred úpravou pokvapkame olejom a necháme odležať (čím dĺžšie, tým budú vláčnejšie).

Keď pečené mäso pred podávaním vykostíme, kosti použijeme na vývar a vývarom riedíme polievky, omáčky: Vývar môže-

me použiť aj na dusenie mäsa alebo zeleniny.

Hovädziu polievku pekne zafarbíme postrúhanou a na tuku oprázenou mrkvou.

Jedlá posypane syrom nezapékame do hneda, lebo syr zhorkne.

ŠETRÍME V KUCHYNI

BRAMBOROVÉ ŠIŠKY S CIBULKOU

Rozpočet: 700 g vařených brambor, vejce, žloutek, 150 g krupice, 100 g hrubé mouky, 4 lžice sádla, větší cibule, sůl.

Den predem uvařené brambory rozstrouháme a osolíme, přidáme krupici, mouku, vejcičko a žloutek a vypracujeme tuhé těsto, ze kterého vyválíme silnější váleček. Odkrajujeme kousky, z nichž uválíme asi 5 cm dlouhé šišky, které dáme vařit do osolené vody. Při vaření je opatrně promícháme vařečkou, aby se nepřichytily ke dnu. Jakmile vyplavou na povrch, zkusíme, zda jsou uvařené. Vybiráme je cedníkem a vkládáme na nahřáté talíře, kde je poléváme cibulkou usmaženou na sádle.

ne mleko lub krew. Przy tym zauważa się objawy morzyskowe, wygięcie grzbietu, wrażliwość zwierzęcia na dotyk. Początkowo cieplota bywa podwyższona do 51,5°C szybko jednak spada poniżej normalnej. Tętno dochodzi do 100 na minutę. Skóra staje się sucha i zimna a oddech powierzchniowy, płynki. Zjawia się apatia, oczy zapadłe, występuje silne osłabienie niekiedy też wypływ z nosa. Zwierzęta giną zazwyczaj w charakterystycznej postawie — głowa między nogami. Choroba trwa najczęściej przez jeden do dwóch dni, starsze i mocniejsze sztuki — 3–4 dni. Pozostałe przy życiu zwierzęta po przetrzymaniu choroby wykazują długotrwałe chariątko i stają się podatne na inne schorzenia tak, że nie nadają się do hodowli. Rokowanie przy tej chorobie jest mało pomyślne, a przynajmniej na początku choroby bardzo wątpliwe. Schorzenie może być opanowane tylko wtedy, gdy wcześniej zastosowano leczenie. Można zastosować surowicę wysokowartościową, środki przeczszyczające jak olej rycynowy, środki nasercowe i nawodnienie organizmu. Przestrzeganie dietetycznego żywienia stanowi warunek zasadniczy uzyskania pomyślnego wyniku leczenia. W zapobieganiu chore jagnięta należy oddzielić od zdrowych. Otoczyć je opieką i dobrze żywić. Zaleca się wybrakowanie chorych jagniąt, jeżeli zapadło na biegunkę niewiele sztuk. Przede wszystkim jednak należy zmienić żywienie maciorek. Wówczas trzeba utrzymać czystość. U nowo narodzonych jagniąt starannie opatruje się powinie.

HENRYK MĄCZKA

OSLÁVENCOM

SMOTANOVÝ KOLÁC

Rozpočet: 300 g polohrubej múky, sol, 20 g droždia, 1 dl mlieka, 1 žitok, 30 g cukru, 100 g masla, 2,5 dl čerstvej smotany, 3 cibule, sol.

Z múky, vajca, zo soli, z masla, cukru, droždia a vlažného mlieka spracujeme cesto a ncháme ho nakysnúť. Vyksnuté cesto vyvalkáme, pomocou vŕalka prenesieme na vymastený plech, roztiahneme po celom plechu, polejeme smotanou, posypeme nádrobno pokrájanou cibuľkou a osolime. Pečieme v mierne teplej rúre.

ODPOVED:

3	:	6	+	9
X	6	-	2	-
8	:		=	5
↑	9	X	4	:

Postavičky — 1-6, 3-18, 7-14, 9-12, 11-4, 13-8, 15-2, 17-10, silueta č. 5 nemá stín, stín č. 16 nemá siluetu.

PRAWNIK

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE ROLNIKÓW

W ostatnim okresie ukazało się szereg przepisów regulujących w sposób szczególny niektóre postanowienia ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Najważniejsze z nich zostały omówione poniżej.

JAKA JEST WYSOKOŚĆ SKŁADKI NA FUNDUSZ UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW?

Rolnik jest obowiązany opłacać składkę na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników zarówno za siebie jak i za małżonka oraz za domowników, a także z każdego hektara przeliczeniowego gruntów. Od dnia 1 stycznia 1984 r. składka ta wynosi rocznie:

— 1600 złotych od każdego ubezpieczonego, z tym że przy ustalaniu obowiązku ubezpieczenia domowników uznaje się, że domownik pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym, jeżeli zamieszkuje na terenie gospodarstwa rolnego prowadzonego przez rolnika lub w bezpośrednim jego sąsiedztwie oraz, że praca domownika w gospodarstwie rolnym stanowi jego główne źródło utrzymania, jeżeli nie osiąga on dochodów z innych źródeł w wysokości przekraczającej miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia obowiązującego w gospodarce społeczeństwa.

— 800 złotych z każdego hektara przeliczeniowego.

Składka ta nie może wynosić łącznie mniej niż 2400 złotych i więcej niż 9600 złotych rocznie.

Składkę, którą rolnik jest obowiązany opłacać za siebie obniża się o 50% dla rolników prowadzących gospodarstwa rolne o powierzchni nie przekraczającej 2 hektary, jeżeli rolnik:

— jest zatrudniony nieprzerwanie w społecznionym zakładzie pracy co najmniej 6 miesięcy albo

— pobiera emeryturę lub rentę z innego tytułu niż za przekazane gospodarstwo rolne i nie posiada następcy, który mógłby przejąć gospodarstwo rolne.

W takich przypadkach należną składkę obniża się za cały okres zatrudnienia albo pobierania emerytur lub renty, poczynając od miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym rolnik podjął zatrudnienie albo od którego pobiera emeryturę lub rentę. Część składki pobranej w pełnej wysokości za okresy, w których powinna być ona obniżona, zalicza się na połocie składek należnych za następny okres, a jeżeli w okresie tym ustal obowiązek opłacania składek — zwraca się rolnikowi.

W JAKI SPOSÓB PRZELICZA SIĘ OBSZAR UŻYTKÓW ROL-

NYCH NA HEKTARY PRZELICZENIOWE?

Przeliczenia tego dokonuje się mnożąc obszar użytków rolnych przez jeden z następujących współczynników w zależności od klasy gleby:

— dla gruntów ornych:

klasa gleby	I	II	III A	III B	IV A	IV B	V	VI
współczynnik	1,8	1,6	1,25	1,15	1,05	0,95	0,8	0,5

— dla użytków zielonych:

klasa gleby	I	II	III	IV	V	VI
współczynnik	1,8	1,6	1,2	1	0,8	0,5

— dla gruntów leśnych i lasów — według VI klasy gleby.

Przykład. Rolnik posiada gospodarstwo składające się z 4 hektarów gruntów ornych w klasie III A oraz 2 hektary łąk w klasie IV. Aby przeliczyć ten obszar użytków rolnych na hektary przeliczeniowe trzeba wykonać następujące działanie:

$4 \times 1,25 + 2 \times 1 = 5 + 2 = 7$
Tak więc rolnik posiada gospodarstwo, którego obszar użytków rolnych na hektary przeliczeniowe daje wynik 7 ha.

KTO WYMIERZA SKŁADKĘ NA FUNDUSZ UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ROLNIKÓW I JAKIE SĄ DALSZE MOŻLIWOŚCI JEJ OBNIŻENIA?

Składkę wymierza naczelnik gminy w drodze decyzji po ustaleniu, że rolnik, jego małżonek i domownicy podlegają ubezpieczeniu. Rolnik jest obowiązany przedstawić naczelnikowi gminy dane niezbędne do ustalenia obowiązku ubezpieczenia.

Naczelnik gminy może na okres jednego roku:

— obniżyć składkę należną z hektarów przeliczeniowych do 50%, jeżeli w gospodarstwie zdarzył się wypadek losowy, klęska żywiołowa, zostały podjęte czynności wywłaszczeniowe, scaleniowe lub inne czynności z urzędu albo na wniosek organów państwowych, powodujące obniżenie produkcji rolniczej,

— zwolnić rolnika od opłacania składki należnej z hektarów przeliczeniowych, jeżeli została zawieszona okresowo produkcja rolnica wskutek zmiany jej kierunku, modernizacji, remontów obiektów produkcyjnych lub wskutek decyzji właściwych organów o wstrzymaniu produkcji.

Ponadto naczelnik gminy może na okres do 3 lat zwolnić rolnika od obowiązku opłacania składki lub obniżyć składkę do 50%, jeżeli rolnik rozpoczął prowadzenie całego gospodarstwa rolnego na gruntach zakupionych lub dzierżawionych z Państwowego Funduszu Ziemi. Składki nie uiszczane przez rolnika do dnia przekazania gospodarstwa podlegają potrąceniu w równych częściach z emeryturą lub rentą inwalidzką wynagradzanej rolnikowi i jego małżonkowi, jednakże w wysokości nie przekraczającej 1/5 tych świadczeń.

KTO USTALA PRAWO DO SWIADCZEŃ PIENIĘZNYCH Z TYTUŁU WYPADKU PRZY PRACY W GOSPODARSTWIE

ROLNYM LUB CHOROBY ZAWODOWEJ?

Prawo do tych świadczeń pieniężnych ustala Zakład Ubezpieczeń Społecznych stosownie do ustaleń zawartych w karcie wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym lub decyzji wojewódzkiego inspektora sanitarne-

go stwierdzającej chorobę zawodową lub ustaleń właściwych organów co do niezdolności do pracy, stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu i ich związku z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową.

JAKI JEST TRYB POSTĘPOWANIA W RAZIE WYPADKU PRZY PRACY W GOSPODARSTWIE ROLNYM LUB PODEJRZENIA O CHOROBĘ ZAWODOWĄ?

Poszkodowany, członek jego rodziny lub sołtys jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić naczelnika gminy o każdym wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym. Po uzyskaniu wiadomości o wypadku naczelnik gminy niezwłocznie ustala — ze współdziałaniem społecznego inspektora pracy gminnego związku rolników, kółek i organizacji rolniczych — okoliczności i przyczyny wypadku, wykorzystując informacje zakładów społecznych służby zdrowia, zeznania świadków oraz materiały Milicji Obywatelskiej dotyczące okoliczności wypadku, oraz na podstawie dokonanych ustaleń sporządza kartę wypadku. Kartę tą sporządza w aktach. Natomiast podejrzenie o chorobę zawodową powinno być zgłoszone na piśmie do państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego przez:

— zakład społeczny służby zdrowia, jeżeli przeprowadzone badania lub dokonane oględziny uzasadniają podejrzenie o chorobę zawodową,

— lekarza (lekarza dentystę), który powziął podejrzenie o chorobę zawodową,

— lekarza weterynarii, który stwierdził u rolnika stykającego się ze zwierzętami chorymi na chorobę zakaźną obawy mogące nasuwać podejrzenie o chorobę zawodową,

— społecznego inspektora pracy gminnego związku rolników kółek i organizacji rolniczych.

Stał lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu oraz jego związek z wypadkiem przy pracy w gospodarstwie rolnym lub chorobą zawodową ustalają komisje lekarskie do spraw inwalidztwa i zatrudnienia. Komisje te ustalają również inwalidztwo oraz jego związek z wypadkiem przy pracy w gospodarstwie rolnym lub chorobą zawodową, a także związek śmiertelny z takim wypadkiem lub chorobą. Czasowa niezdolność do pracy oraz jej związek z wypadkiem przy pracy w gospodarstwie rolnym lub z chorobą zawodową stwierdza zakład społeczny służby zdrowia.

DARIUSZ ANTONIAK

HVĚZDY O NÁS

Býci si trochu oddechnou, budete pro ně lehčí vydržet s penězi do prvního, dokonce něco odkloží. Musí v tomto měsíci ukázat větší pochopení osobám, které trpí jejich agresivitou a neočekávanými výbuchy. Nezapomínejte na malé slůvko „Promiň“. Nebude to pro vás tak těžké díky tomu, že ve druhé polovině měsíce dojde ve vašem životě k náhlé změně k lepšímu.

Měsíc začne velmi dobře ve studiu, vědecké práci a zvyšování kvalifikací. Druhá polovina měsíce přinese komplikace v práci i v partnerských vztazích. Může se to nepříznivě projevit zhoršením nervové kondice a únavou. Dobře zaplánovaná a využitá dovolená zlepší váš celkový stav a náladu.

Na začátku měsíce vás čekají potíže a napětí v práci i doma, a také zhoršení zdraví. Koncem měsíce se situace zlepší. Můžete očekávat větší poněžní částku, která vyřeší finanční problémy. Svobodní Raci budou mít příležitost uzavřít zdařilý, i když poněkud neočekávaný sňatek.

Nebudete si stěžovat na nedostatek peněz. Pomůže vám to vyřešit řadu potíží. Vyzkoušejte štěstí v lotérii nebo sázkových hrách. V lásce si dejte pozor na krátké, náhodné známosti, které mohou vytvářet konflikty v manželství. Nepřeceňujte své síly, nepřehánějte, jinak vám mohou hrozit srdeční potíže.

Ceká vás příznivé období v práci i v osobním životě, jakož i

zlepšení finanční situace. Mládež může mít potíže ve škole nebo na studiích a konflikty s rodiči, zejména s otcem, což může způsobit změnu životních plánů.

Cekají vás finanční starosti, ale díky omezení výdajů a pomocí vašich nejbližších se podaří obtížnou situaci vyřešit. Nesmíte však jednat nerozvážně a lehkomyslně, jinak se vaše finanční krize ještě prohloubí.

Měsíc vám přinese mnoho dobrých příležitostí, ale musíte je dobrě využít. Budete rozvážní, plánujte moudře a prozírávě, jinak vás místo úspěchu čekají starosti a těžkosti. V pracovních záležitostech půjde všechno hladce, ale v manželských plánech můžete narazit na neočekávané překážky.

Bude to měsíc neočekávaného rozvoje a nových nápadů. Opusťte to, co se vám dosud zdálo nejdůležitější. Někdo ze spolupracovníků si bude chtít přivlastnit vaše zásluhu, ale opatrnlý a moudrý jednáním mu pokřižujete plány.

Tento měsíc může rozhodnout o vaši budoucnosti, o uskutečnění vašich plánů. Hledejte dobré partnery, kteří vám v tom mohou pomoci. Budete srdečnější v rodině, zejména k dětem. Ve druhé polovině měsíce dbejte o zdraví, především o žaludek.

Situace v manželství se zlepší, a svobodní Vodnáři budou mít příležitost uzavřít trvalý a šťastný svazek. Přátelé a tvoří nejbližší ti pomohou překonat všechny potíže a překážky.

Zajímavý měsíc, v němž můžete lépe poznat samého sebe. Tvoje podnikavost přinese příznivé změny v zaměstnání, jakož i ve finanční situaci.

Měsíc uplyne ve snaze o získání duševní rovnováhy. Věnujte se rodině, zařizování bytu a snažte se vydělat s vlastními stresy. Koncem měsíce se situace v zaměstnání i finanční záležitosti změní k lepšímu.

NÁŠ TEST

VIETE SA OVLÁDAŤ?

Považujete sa za nervózneho človeka? Zlaknete sa, keď vám za chrbtom narazí buchnú dvore? Ste znepokojení, keď sa niekto z vašich blízkych neplánovaně oneskorí a dlho nechodi domov? Alebo naopak si myslíte, že ste najpokojneším tvorom na svete, oporu slabých, nerozhodných a psychicky labilných? Aká je vlastne pravda? Na to vám odpovie výsledok nášho dnešného zábavného testu.

1. Usíname rýchlo a bez pomoci práškov?
2. Pohádali ste sa s ničkym minulý týždeň?
3. Stalo sa vám niekedy, že ste odišli od zubára ešte skôr, ako na vás prišiel rad?
4. Viete hrať Šach?
5. Chodíte v sobotu a nedeľu na dlhé prechádzky?
6. Vstávate ráno s pocitom, že ste si v noci dobre odpočinuli?
7. Rozčulujú vás ľudia, ktorí majú inú mienku ako vy?
8. Viete sa hrať s deťmi?
9. Máte radi hostov?
10. Chodíte často na športové stretnutia?
11. Myslite si, že úspech v povo-

	áno	nie
1. Usíname rýchlo a bez pomoci práškov?	1	0
2. Pohádali ste sa s ničkym minulý týždeň?	0	1
3. Stalo sa vám niekedy, že ste odišli od zubára ešte skôr, ako na vás prišiel rad?	0	1
4. Viete hrať Šach?	1	0
5. Chodíte v sobotu a nedeľu na dlhé prechádzky?	1	0
6. Vstávate ráno s pocitom, že ste si v noci dobre odpočinuli?	1	0
7. Rozčulujú vás ľudia, ktorí majú inú mienku ako vy?	0	1
8. Viete sa hrať s deťmi?	1	0
9. Máte radi hostov?	1	0
10. Chodíte často na športové stretnutia?	1	0
11. Myslite si, že úspech v povo-		

laní je výsledkom systematickej práce?

12. Zmenili ste svoje zaměstnanie už viac ako trikrát?
13. Rozčulujete sa, keď vás počas diskusie niekdo preruší?
14. Myslite si, že každé začaté dielo musí byt dokončené za každú cenu?

1 0

0 1

0 1

1 0

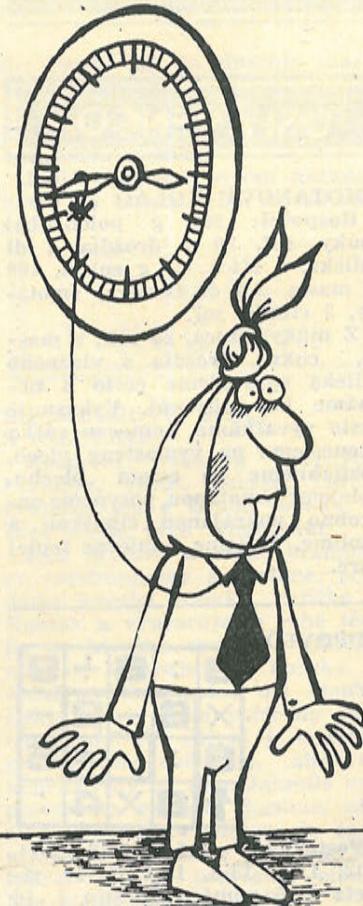
DO PIATICH BODOV: Ste prudký a temperamentný človek a preto sa ľahko dostávate do konfliktu so svojim okolím. Neškodilo by, keby sa vám podarilo naučiť sa trochu ovládať a pristupovať k riešeniu problémov s väčším kľudom a rozvahou.

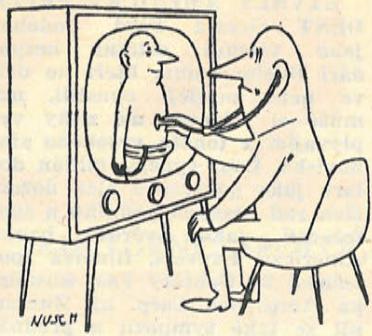
SEST AŽ DESAT BODOV: Sú okamžiky, ktoré vás vedia vyvieť z rovnováhy, ale rýchlo sa upokojite. Ovšem, neviete sa ľahostajne prizerať situáciám, ktoré si vyžadujú rýchle riešenie. A práve tu sa začína prejavovať vaša aktivita. A to je kladný jav. Pre neho vás aj ľudia majú radi,

JEDENAST A VIACEJ BODOV: Vaše sebaovládanie je obdivuhodné. Avšak snáď práve preto pôsobíte niekedy dojmom chladného človeka, ktorého snáď nič na svete nevie vyvieť z rovnováhy. Pouvažujte, či by nebolo vhodné občas preukázať aj trošku citu.

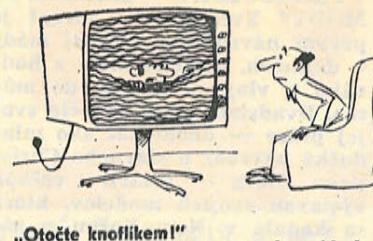
(AHOJ na sobotu)

NEUE BERLINER ILLUSTRIERTE - Berlin

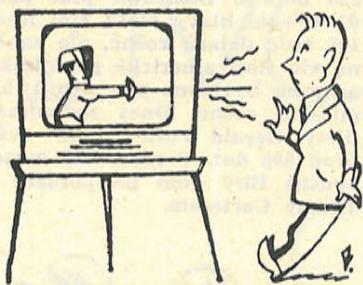

SCHWEIZER ILLUSTRIERTE — Curych

„Otočte knoflikem!“
KROKODÝL — Moskva

EULENSPIEGEL — Berlin

MOSCOW NEWS — Moskva

V družstve čakajú revízora.
— Kam ho posadíme? — pýta sa účtovník predsedu.
— Ako obyčajne, do krémky.

Vieš, Janka čo sa stane s dievčatkami, ktoré niechcú poriadne papat?

— Viem, stanú sa z nich maňáky.

— Ktorý vták si vôbec nestavia hniezdo? — pýta sa učiteľka.

— Prosím, kukučka.
— Výborne. A prečo?
— Pretože sedí v hodinách.

— Co ste včera varili na obed, susedka?
— Králika na smotane.
— Teda vám predsa tá mačka zdochla?

— Roštenku už, žiaľ, nemáme...
— Tak mi aspoň povedzte... bola mäkká či tvrdá?

— Otec, čo je optimista?
— Optimista je taký človek, ktorého ked' omrzi pozerať televízny program, zapne si rádio-prijímač.

Muž sa pýta ženy:
— Chcela by si byť mužom?
— Nie. A ty?

DOKÁŽEŠ TO?

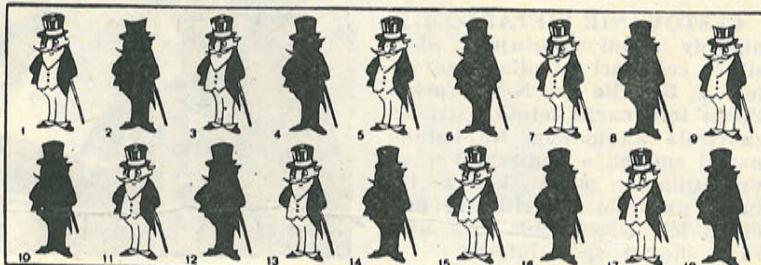
CÍSLA

Do prázdných poličok vpíšte také čísla, aby ste dostali daný výsledok.

Odpoveď na str. 29.

POSTAVIČKY

Jsou si podobné, liší se však v detailech. Porovnejte figurky se stíny a určete, které k sobě patří, která silueta stín nemá, který stín nepatří k žádné postavice...

MENO VEŠTÍ

VAVRINEC — je to človek od prírody dobrý, citlivý a starostlivý voči všetkým ľuďom na okoli. Výborný organizátor, veľmi angažovaný vo verejnej činnosti. Od najmladších rokov majú ho radi spolužiaci a učitelia za jeho vzťah k ľuďom. Voľakedy to bolo veľmi populárne meno, dnes zriedkavé — podobne ako črty charakteru, ktoré majú muži s týmto menom.

V škole nemá väčšie problémy. Má humanistické a umelecké schopnosti, je dušou žiackej samosprávy, zväzu harcerov a iných spoločenských organizácií v škole. Má živú povahu, je vždy plný invenčie, originálnych, zaujímavých nápadov. Vysokoškolské štúdiá mu nerobia starosti a okrem toho sa ešte viac angažuje v spoľočenskej činnosti.

V práci je výborným odborníkom a starostlivým predstaveným. Najčastejšie býva hercom, lekárom, vojakom z povolania alebo novinárom. Vavrinec vie zarábať a pomerne rýchlo dosahuje blahobyt. Dožíva sa s manželkou neskôr veku, na svoj život pozera s uspokojením. Vládne o ňom mienka, že je to človek priateľský voči ľuďom a žijúcim pre ľudí. Má veľký úspech u žien. Citove je stály. Snaží sa najst lásku a priateľa. Pre Vavrinca krásu ženy, jej zovnajších majú druhotný význam. Žení sa dosť neskoro s milou, dobrou, starostlivou a intelligentnou ženou. Je výborným manželom a otcom. V ich domácnosti vládne priateľstvo a ovzdušie úprimnosti.

Vo Vavrincovej domácnosti obvykle bývajú dve deti, ktoré otec a matka majú rovnako radi. Deti vychované v takejto rodine sú ľudmi pre ľudí, v škole dobrí kolegovia a priatelia.

TADMÍR

SNÁŘ

se vám o:

Placení daní — budeš váženým mužem, ženou.

Cmelákovi — radost, slast.

Ctení novin — budeš zdárné pokračovať v životě.

Datlich — budeš milovaný vdanou ženou.

Ctverlyce — dovedeš si zpríjemniť život.

Knézi — obdržíš čestné postavení.

Koberci — musíš něco ukryti.

Rozbité mise — hádky, rozmišky.

Pylákovi — štěstí na cestách.

Pudřence — budeš přesleněn.

Radnici — obdržíš úřad a čest.

Schůzí — uslyšíš mnoho rad, ale žádnou nebudeš moci použít.

Návštěv ve společnosti — zajímavé známosti.

Smyčci — dovedeš se přenést přes nepříjemnosti s lehkou myslí.

Vráskách — dožiješ se vysokého stáří.

Vyzvědači — budeš nečestně jednat.

Závinu — rozpře, svář.

Konci světa — smějí se ti pro tvoji hloupost.

ŽIVOT
MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Sernogą (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacz). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiač, Jozef Grigľák, Ján Haláč, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Msálová, František Paciga, Severin Václavský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczyciela.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Twarda 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1163-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 193.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3.3.84.

RYAN O'NEAL, hollywoodský herec, známy z mnohých filmov, napr. z presláveného Love story, má väčne fažkosti so svojím 17-ročným synom Griffinom. Ryan sa rozvedol s Griffinovou matkou a vychovával syna sám, či presnejšie s rôznymi svojimi priateľkami. Výsledky takejto výchovy neboli najlepšie, chlapec sa dostal do zlej spoločnosti, robil výtržnosti na pokraji zločinnosti. Ryan sa napokon rozhodol umiestniť syna vo výchovnom ústave so sprisneným režimom na Haiti. Už sa zdalo, že všetko bude v poriadku, kým otec O'Neal nedostal telegram: „Griffin ušiel, asi do Los Angeles.“ Zistilo sa, že O'Neal junior presne nevedno ako, došiel sa k druhému kľúču od dverí internátu a v noci zutekal. Peniaze na letenku do Los Angeles si požičal od kamarátov.

Kde je teraz Griffin? Nevie to ani jeho vlastný otec. Chlapec zmizol v „džungli“ veľkomesta. Už skôr skúšal drogy a dokonca ho za to polícia niekoľkokrát zadržala. Jeho osud vzbudil teda všeobecný nepokoj. Nie je predsa zriedkavé, že sa dieťa slávnych a bohatých rodičov dostane na zlú koľaj. Na snímke: Griffin O'Neal.

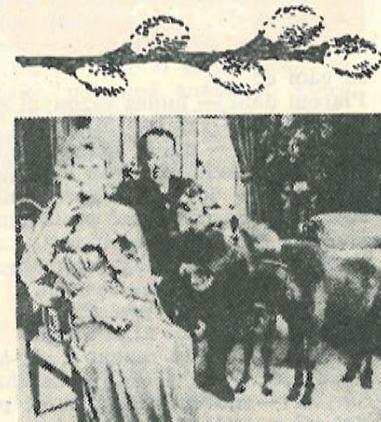
Hviezda 83. Donedávna Jessica Langeová, mladučká, začínajúca americácka herečka vyseňovala v čakárňach filmových producentov a uchádzala sa o nejakú neveľkú úlohu. Dlhju považovali za jednu z hlupučkých svetlovlásich krások, ktorími sa Hollywood len tak hemží. Až v r. 1976 sa na Jessicu usmialo štastie: zverili jej úlohu priateľky ozrútnej opice King Konga vo filme s tým istým názvom, ktorý sme mali možnosť vidieť aj u nás. Uloha, v ktorej sa nedalo predviesť herecké umenie bola však pre mladú herečku úspešná — všimli si ju režiséri.

Neprešlo veľa času a o Jessice sa začalo hovoriť a písat. „Poštár zvoní dvakrát“, film sa snahu nebyť iba hororom, v ktorom bola partnerkou Jacka Nicholsona potvrdil jej poziciu hviezdy.

A v minulom roku, osemdesiatom treťom, sa Jessica stala vari najpopulárnejšou hollywoodskou herečkou. Talent, inteligencia, originálna krása — kritici nešetria uznaním a vidia v Jessice budúcu „najväčšiu hviezdu osemdesiatych rokov“. Rok 1983 priniesol herečke dva Oscary — najviac cenene filmové vyznamenanie. Vynikajúco zahrala hlavnú úlohu vo filme Frances — životopise herečky Frances Farmerovej, ktorá sa ako 21-ročná zaskvela na obzore Hollywoodu a rovnako rýchlo zhasla, zničená úkladmi filmového sveta a nakoniec alkoholom a drogami. Druhou odmenou bola úloha vo filme Tootsie. Hrala Júliu, priateľku a potom milú Dustinu Hoffmana preoblečeného za ženu.

Jessica Langeová nerada rozpráva o svojom súkromí. Má dvojročné dcérku — nechce však nikomu prezradíť, kto je otcom malej Alexandry. Hovorí o svojej túžbe bývať na vidieku a mať veľkú rodinu. „Ale vydá by som sa nechcela za nikoho“ — dodáva hviezda. Na snímke: Jessica.

LORDSKÝ KONÍČEK. Kilverstone, majetok lorda Johna Fischerova a jeho manželky lady Rosamundovej leží v anglickom grófstve Norfolk, kde sa — ako lord zvykne hovorieť — od času nájazdu Normanov v 1070 roku nič pozoruhodné neudialo. Teraz sa však o utiahnutom Kilverstone hovorí veľa. Lord a lady si totiž založili na svojom majetku jedinú na svete súkromnú ZOO, v ktorej zhromažďujú zriedkavé exempláre tých druhov zvierat, ktorých hrozí vyhynutie. V lordskom sídle a v príľahom parku našlo ubytovanie 600 rôznych zvierat — od malinkých opičiek, ktoré sa celé zmestia do sálky — po veľké šelmy. Naviac, lord Fischer chová s obľubou miniatúrne koníky, vysoké ako väčší pes. Obľubenci lordského párikov, a zvlášť opičky a koníky, majú voľnú vstupenkou aj do palákových izieb, hoci sa im niekedy podarí zničiť niektorý antický kús nábytku. Odkedy ocelot menom Oskar odhryzol lady Rosamundovej prst, šelmy majú vstup zakázaný.

Súkromná lordská ZOO si vyslúžila u odborníkov výborné meno — nielen anglické, ale aj zahraničné zoologické záhrady posielajú manželom Fischerovom na výchovu vzácnejšie exempláre — v Kilverstone sa im dari a rozmnožujú sa lepšie ako vo veľkých ZOO.

Na snímke: Lord a lady so svojimi zvieratami.

FRANCÚZSKY „DIKTÁTOR MÓDY“ Yves Saint Laurent je prvým návrhárom ženskej módy v dejinách, ktorého dielo z hodvábu a vlny sa dostalo do múzea. Dvadsiate piate výročie svojej práce — debutoval ako mladučký návrhár u slávneho Christiana Diora — oslávil veľkou výstavou svojich modelov, ktorá sa konala v New Yorku v sáleach Metropolitan Museum. Saint Laurent je nielen prvým módnym návrhárom, ale aj prvým žijúcim umelecom, ktorému sprisťupnili priestory múzea — do teraz tam vystavovali diela veľkých tvorcov patriacich už minulosti. Výstava bola ukážkou stopäťdesiatich Laurentových návrhov, typických pre rôzne obdobia jeho práce.

Slávostného otvorenia výstavy sa zúčastnilo celé zastupiteľstvo milionárov, filmových hviezd a dám „veľkého sveta“, ba nechýbali ani významní politici. Všetci chceli potiať ruku najúspešnejšiemu z „veľkých krajčírov“. Po prehliadke nasledoval druhý bod programu: banquet pre 800 ľudí v reštauračných sálach Metropolitan. Všetky stoličky a steny boli potiahnuté hodvábom, ktorého vzorku navrhhol Svajčiar Gustav Zumsteg, už 25 rokov najbližší Laurentov spolupracovník. Na snímke: „kráľ“ módnich návrhárov, 47-ročný Yves Saint Laurent je štíhlym mlčanlivým „okuliarkom“. Vedľa: jeden z jeho návrhov uznaných za umelecké dielo.

STASTIE. Veľké bolo prekvapenie dvoch roľníkov z dedinky na západe Mali, keď pri kopaní studne na dne hlbokej jamy namiesto očakávanej vody objavili neveľký predmet. Očistili ho od piesku a špiní a zistili, že sa stali majiteľmi veľkého diamantu. Jeho hodnotu odborníci odhadujú na 300 tisíc dolárov. Tento nález potvrdzuje predpoklady, že v tejto oblasti sa nachádza zlato a diamanty.

CESTOVANIE LIETADLOM je niekedy veľmi vzrušujúce. Skúšili to cestujúci lietadla, ktoré letelo z Brazílie do New Yorku. Počas letu naraz letuška strašne zakričala a omdlela. Na palube nastal zmätok a poplach. Vec sa vysvetlila iba potom, keď sa letuška prebrala. Vysvetlo, že príčinou jej strachu bola myš, ktorá vyskočila spod fotela.

BÝVALÝ AMERICKÝ PREZIDENT Gerald Ford podobne ako všichni ostatní hospodári Bílého domu, ktorí ho dôbre nebo pozdĺži opustili, nemôže si stěžovať na zisky využívajúce z tohto vysokého stavoviska. Loni vydela milión dollarov ako poradce a člen dozorčich rad rôznych podnikov a spoločností, ako úverová banka American Express, filmová spoločnosť 20 Century Fox, kosmická Aerospace Corp. aj. Zúčastnil sa také sympozia a prednášel na vysokých školách. Honoraře mu prinášely od 10 do 15 tisíc dollarov, ale nepohrdal ani skromnejšími výdelskami. Za epizodu v televíznom seriálu dostal 330 dollarov. Doživotný plat každé bývalé hlavy štátu čini dnes 106 tisíc dollarov ročne, ale značne viac stojí americké poplatníky ochrana bývalých prezidentov: 5,5 miliónu ročne. Dnes sedmdesiaty Gerald Ford plnil svú úrad 895 dní. V roku 1977 musel opustiť Biely dóm po porážke s Jimmy Carterom.

NÁSLEDNIK BRITSKÉHO TRÔNU, princ William má 18 mesiacov. Od jeho narodenia (21.VI.1982) rodičia — Diana a Karol robia všetko, aby sa William podobal iným anglickým deťom: obliekajú mu podobné šatôčky, cucia podobné cumilky. Liši sa snáď iba tým, že počas každodennej zábavy „učia ho“ kráľovský sa usmievať, pozdravovať poddaných, dôstojeň sa spravovať no a, samozrejme, držiať predpisy protokolu. Fakt, že ho začali tomu všetkemu učiť tak skoro — pišu britskí novinári — vyplýva snáď aj z toho, že jeho matku, princeznú Dianu uznali za najlegantnejšiu ženu Veľkej Británie. Avšak napriek tomu nemožno uznati, že vystúpenie Williama na prvej vo svojom živote tlačovej konferencii, zorganizovanej počas vianočného pobytu v Anglierte dopadlo kráľovsky. Povedal iba jedno slovo „yuk“, ktorého význam si môžu domysliť iba najbližší.

Na snímke: princ William v sprievode rodičov počas vianočnej prechádzky.

